

OPINNÄYTETYÖ

Kohti uutta nuorisotaloa

Tilan ja turvallisuuden kokemus nuoren näkökulmasta osallistuvan kaupunkisuunnittelun keinoin

Rosa Autio

Yhteisöpedagogin koulutus (YAMK)

(90 op)

Arvioitavaksi jättämisaika

(04/2024)

TIIVISTELMÄ

Humanistinen ammattikorkeakoulu
Yhteisöpedagogin koulutus (YAMK)

Tekijät: Rosa Autio

Opinnäytetyön nimi: Kohti uutta nuorisotaloa – Tilan ja turvallisuuden kokemus nuoren näkökulmasta osallistuvan kaupunkisuunnittelun keinoin

Sivumäärä: 78 ja 5 liitesivua

Työn ohjaaja: Tarja Nyman

Työn tilaaja: Minna Sirviö, Malmin nuorisotyöyksikkö, Helsingin kaupunki

Pukinmäen alueelle on suunniteltu rakennettavaksi yhdistetty Pukinmäen nuorisotalo ja kirjasto. Tässä työssä kerättiin tietoa monimenetelmällisesti nuorten tavoista käyttää kaupunkitilaa ja havainnointiin nuorten tila- ja turvallisuuskokemuksia alueella ja nuorisotalolla. Samalla kartoitettiin nuorten ideoita uutta nuorisotaloa ajatellen osallisuuden vahvistamiseksi osana muutosprosessia.

Tässä etnografisessa toimintatutkimuksessa hyödynnettiin osallistuvaa havainnointia osana monimenetelmällisyyttä. Aineistoa kerättiin luovilla ja toiminnallisilla menetelmillä: Miellekartta, Pienoismalli, Moniaistinen kokemuskävely, Majanrakennus, Tulevaisuustyöpaja ja Tila-Alias, myös moniaistisuutta ja mielikuvitusta hyödyntäen.

Taustalla hyödynnettiin monialaista tietoa osallisuuden vahvistamisen merkityksestä kaupunkisuunnittelussa nuorisotutkimuksen ja humanistisen kaupunkisuunnittelun aloilta. Aineiston käsittelyssä sovellettiin sosiaalisen representaation teoriaa, ja tarkasteltiin, mitä jaettuja arkikäsitteitä nuorilla on alueesta. Työssä huomioitiin moniaistisuus, kokemuksellisuus ja fenomenologinen käsitys tilan ja ihmisen välisestä vuorovaikutuksesta.

Työn tuotoksena havaittiin, että nuoret kaipaavat yhteisöllisyyttä, toiminnallisuutta ja liikkumista vahvistavia tiloja, tiloja vapaalle hengailulle kavereiden kanssa, ja tiloja keskustelukulttuurin vahvistamiseksi. Nuoriso-ohjaajat nimettiin osaksi nuorisotalon turvallisuuskokemusta. Näin ollen havaittiin, että nuoriso-ohjaajan ammattiosaamisella on merkitystä turvallisemman tilan periaatteiden käyttöönotolla nuorisotaloilla. Panostetaan osaamisen kehittämiseen, kuten traumainformoituun työotteeseen turvallisuuskokemuksen edistämiseksi.

Tässä työssä saavutettiin ymmärrystä nuorten kaupunkipääomasta alueella, johon kuului ystävien kanssa liikkuminen turvallisuuden edistämiseksi, oikopolkujen ja lämmittävien paikkojen hyödyntäminen kaupunkitilassa ja lähiluonnon merkitys rauhoittumisen paikkoina. Tämän työn aikana kokeiltiin ja kehitettiin erilaisia luovia ja toiminnallisia menetelmiä, joilla saavutettiin ymmärrystä alueen nuorten tila- ja turvallisuuden kokemuksista. Samalla edistettiin nuorten osallisuuden vahvistamista osana Helsingin kaupungin nuorisopalveluiden ja toimialoja ylittävää toimintaa, osallistuvan kaupunkisuunnittelun parissa.

Asiasanat: osallisuus, nuorisotyö, kaupunkisuunnittelu, turvallisuus, moniaistisuus

ABSTRACT

Humak University of Applied Sciences
Master of Humanities, Community Educator

Author: Rosa Autio

Title: Towards a New Youth Center - The Experience of Space and Safety from a Young Person's Point of View Through the Means of Participatory Urban Planning

Number of Pages: 78 and 5 attachment pages

Supervisor: Tarja Nyman

Commissioned by: Minna Sirviö, Malmi youth work unit, The City of Helsinki

Pukinmäki district has on going planning process which will lead to new unified Pukinmäki youth center and library. This work used a multimethod approach to gather data about youth activities involving urban space and observed the spacial and security experiences in the area and youth center. Additionally, a survey on ideas of youths regarding the upcoming youth center from the perspective of fortifying participation as part of the change process.

This ethnographical action research utilized participatory observation as part of multimethod approach. Data was gathered using creative and functional methods such mind map, scale model, multisensory experience walk, blanket fort building, future workshop, space alias. Additionally multisensory tools and imagination was utilized.

The work utilized multidisciplinary research on the significance of fortifying participation in urban planning from youth research and humanistic urban planning. Data analysis applied the theory of social representation and studied which everyday conceptions youths share. The work took into account multisensory, experimentality and phenomenological conception of human interaction with space.

The work observed that youths want spaces for community, functionality, and mobility strengthening spaces, for casual hanging out with friends, and for strengthening conversation culture. Youth councilors were identified as playing a part of experiencing the youth center safe. This indicates youth councilors' professional competence has a impact in implementing the principles of safer space. Investing in developing skills in trauma informed approach to promote safety experience was recommended.

This work increased understanding of youth's urban capital in the area, including going out with friends to feel safer, utilizing shortcuts and warm spaces in urban space, and the significance of local nature as spaces for calming down.

This work experimented and developed different creative and functional methods which increased understanding of youth's space and safety experience. Additionally, the work progressed strengthening the participation of youths as a part of the City of Helsinki youth services and cross functional activity in the context of participatory urban planning.

Keywords: participation, youth work, urban planning, safety, multisensory

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	JOHDANTO	6
	1.1 Tarve	6
	1.2 Tilakokemuksen tutkimisen moniaistisuus ja tarinallisuus.....	8
	1.3 Tavoitteet	9
2	LÄHTÖKOHTIA TYÖLLE	11
	2.1 Taustalla osallistuva ja humanistinen kaupunkisuunnittelu.....	11
	2.2 Sosiaalipsykologiset ja filosofiset raapisupinnat	13
	2.3 Nuorten osallisuuden merkityksestä	14
	2.4 Helsingin kaupungin nuorten osallisuuskanavat.....	17
3	LUOVA JA TOIMINNALLINEN LÄHESTYMISTAPA.....	20
	3.1 Osallistuva havainnointi osana etnografista lähestymistapaa	22
	3.2 Miellekartat Pukinmäen alueesta pienryhmässä ja avoimessa toiminnassa	23
	3.3 Pienoismalli ”Unelmien Pukinmäki” osana avointa toimintaa	24
	3.4 Majanrakennus ja tilakokemuksen osallistuva havainnointi.....	25
	3.5 Moniaistiset kokemuskävelyt.....	26
	3.6 Tulevaisuustyöpaja	28
	3.7 Tila-alias	30
4	NÄKÖKULMA AINEISTOON 1: PUKINMÄKI KAUPUNKITILANA .	31
	4.1 ”Ja sitte tossa on toi junarata”	32
	4.2 Parhaimmat ”hengailupaikat”	33

4.3	Nonparellitie	35
4.4	”Koska siellä on kaikki kaverit”	37
4.5	Lintuperspektiivi	38
4.6	Opinnäytetyön keskeisiä käsitteitä nuorten sanoittamana	40
5	NÄKÖKULMA AINEISTOON 2: TILA- JA TURVALLISUUSKOKEMUS	42
5.1	”Känniläisiä”	43
5.2	”Jo kotona pitäisi opettaa olemaan respectful”	45
5.3	”Chilli tylsä mesta”	47
5.4	Turvallisuuden tunne nuorisotalolla	49
5.5	Riittävän turvallista leikkiä	51
6	KOHTI UUTTA NUORISOTALOA	55
6.1	Vauhdin huumaa liikuntasalissa	56
6.2	”Sit ei ois enää rasismii”	58
7	JOHTOPÄÄTÖKSET	61
7.1	Nuorten kaupunkipääoma alueella	61
7.2	Nuorten turvallisuuskokemus alueella ja nuorisotalolla	62
7.3	Nuoriso-ohjaajan merkitys nuorisotalolla	64
8	ONNISTUMISIA JA HAASTEITA LUOVIENTEN MENETELMIEN KANSSA	66
8.1	Käsi tomusokeripussissa ja muita kehollisia kokemuksia	66
8.2	Turvallisuus edistää osallisuutta, luovuutta ja mielikuvitusta	68
8.3	Nuorten osallisuuden merkityksestä kaupunkisuunnittelussa	69
	LÄHTEET	72

1 JOHDANTO

Malmin nuorisotyöyksikön Pukinmäen alueella on menossa kaavaprosessi, jonka pohjalta nykyinen Pukinmäen nuorisotalo puretaan ja alueelle on suunnitteilla rakentaa yhdistetty Pukinmäen nuorisotalo ja kirjasto. Kartoitan opinnäytetyössäni nuorten ideoita uutta nuorisotaloa ajatellen tarkastelemalla nuorten tila- ja turvallisuuden kokemuksia nuorisotalolla ja lähialueella. Tämän työn lähestymistavassa hyödynnetään toimintatutkimuksellisia ja etnografisia piirteitä, sillä työn aikana työskentelen suoraan kentällä Pukinmäen nykyisellä nuorisotalolla. Tarkastelen erilaisia luovia, toiminnallisia ja nuorten osallisuutta vahvistavia menetelmiä, ja niiden potentiaalia tulla laajempaan käyttöön nuorisopalveluiden ja osallistavan kaupunkisuunnittelun parissa. Tarkastelen tässä työssä erityisesti nuorten tila- ja turvallisuuden kokemuksia saavuttaakseni ymmärrystä nuorten moninaisesta olemisen tavoista, tilankäytöstä ja siihen liittyvistä tarpeista. Teoreettisena taustatietona hyödynnän humanistisen kaupunkisuunnittelun lähtökohtia asukkaiden osallisuuden vahvistamisen merkityksestä. Taustalla kulkee filosofinen ajatus fenomenologisesta tilan ja ihmisen välisestä vuorovaikutuksesta. Sovellan aineiston käsittelyssä sosiaalisen representaation teoriaa, jonka avulla pyrin tarkastelemaan, mitä jaettuja arkikäsitteitä nuorilla on alueesta ja miten ne vaikuttavat sosiaaliseen ympäristöön alueella. Tämä työ on monialainen ja sitä kehystävät nuorisotyö, kaupunkisuunnittelu ja luovuus.

1.1 Tarve

Opinnäytetyön taustalla on tarve edistää alueen turvallisuutta, viihtyvyyttä ja nuorten osallisuutta osallistuvan kaupunkisuunnittelun keinoja hyödyntäen. Käyn tässä läpi Helsingin kaupunkistrategiaa ja Pukinmäen alueen täydennysrakentamisen suunnitteluperiaatteita. Pukinmäen alue kaipaa uudistamista ja viihtyvyyden parantamista, ja muutokset ovat jo suunnitteilla (Paananen 2022). Pukinmäen alueen täydennysrakentamiselle on laadittu suunnitteluperiaatteita, joita hyödynnetään yksityiskohtaisemmassa maankäytön suunnittelussa. Näihin periaatteisiin kuuluu ilmasto- ja kiertotalous, liikkumisen huomioiminen, vehreys, julkisten ulkotilojen vaaliminen ja uusien palvelujen keskittäminen kaupallisten palvelujen luokse, kulttuuriperinnön huomioiminen ja asumisen mahdollisuuksien tarjoaminen erilaisissa elämäntilanteissa oleville. (Helsingin kaupunki 2022a.) Helsingin kaupunkistrategian yhtenä kolmestatoista painotuksesta on Helsingin kaupunginosien omaleimaisuuden ja turvallisuuden vaaliminen. Strategian mukaan Helsingin tavoitteena on

olla kaupunki, jossa asuinalueet eivät eriydy ja kaikkialla on mahdollista elää turvallista ja viihtyisää elämää positiivisesti omaleimaisissa kaupunginosissa. Strategiassa painotetaan, kuinka eriytymisen uhkaan tullaan määrätietoisesti puuttumaan kaupunkilaisia kuunnellen ja tutkimusyhteisöä hyödyntäen sekä toimialat ylittäen – asuntopolitiikalla ja kaavoituksella, sosiaalityöllä, koulutuksella, varhaiskasvatuksella ja vapaa-ajan toiminnalla. Strategiassa mainitaan, kuinka tähän työhön panostetaan erityisesti nimetyillä kaupunki uudistusalueilla, joista yksi on Pukinmäen vieressä sijaitseva Malmi. Tavoitteena on, että uudistuksia suunnitellaan ja viedään eteenpäin yhteistyössä asukkaiden kanssa alueen luonne ja ominaispiirteet huomioiden. (Helsingin kaupunki 2024a.) Malmin ja Pukinmäen yleisten alueiden suunnitelman 2021–2030 vuorovaikutusraportin mukaan vastaajat olivat tyytyväisimpiä alueen ulkoreitteihin ja lasten ulkoilumahdollisuuksiin. Sen sijaan vähiten tyytyväisiä vastaajat olivat nuorten toimintamahdollisuuksiin. Raportista ilmenee, että kehitettävää -merkinnät sijaitsevat erityisesti juna-asemien ja Ylä- ja Ala-Malmin alueella. (Helsingin kaupunki 2024b.) Pukinmäen nykyinen nuorisotalo sijaitsee aivan Pukinmäen juna-aseman ja kehä1:sen vieressä Säterintiellä Pukinmäen aukiolla. Pukinmäki liikenteen risteyskohtana vaikuttaa osittain siihen, että nuoret löytävät tiensä talolle laajalta alueelta. Juna-aseman alue on vilkas, mikä omalta osaltaan vaikuttaa nuorten tila – ja turvallisuuden kokemuksiin alueella ja nuorisotalon lähiympäristössä.

Tämän opinnäytetyön tilaajana toimii Malmin nuorisotyöyksikkö, joka sijoittuu Helsingin kaupungilla Kulttuuri ja vapaa-ajan toimialan nuorisopalveluiden alle. Tilaajan tarve on vahvistaa nuorten äänten kuulumista osana Pukinmäen alueen kehittämistyötä uutta nuorisotaloa ajatellen. Helsingin kaupungilla kaupunkiympäristön toimiala vastaa kaupunkiympäristön suunnittelusta ja rakentamisesta. Helsingin kaupunki kutsuu asukkaita kertomaan kantansa tai osallistumaan asukastilaisuuksiin suunnitteluvaiheessa. Myös myöhemmin on mahdollista jättää palautetta tai tehdä valitus. (Helsingin kaupunki 2024c.) Tämän työn tavoitteena on kuitenkin kuulla erityisesti alueen nuoria jo suunnitteluvaiheessa, ja kehittää perinteisistä vuorovaikutusmalleista, kuten kyselyistä poikkeavia luovia ja toiminnallisia menetelmiä saavuttaaksemme myös hiljaista tietoa alueen nuorilta. Hyvin suunniteltu osallisuus maankäytön suunnittelussa vähentää valitusprosesseja ja lisää päätöksenteon demokratiaa (FEMMAplanning 2023).

Koska kaupunki toimii siellä asuvien ihmisten arjen ja elämän näyttämönä, kytkeytyy siihen myös runsaasti erilaisia kokemuksia, tarpeita, emotionaalisia siteitä ja näihin kytkeytyviä mielipiteitä (Jäntti 2021, 99). Nuorisotalo on monelle alueen nuorelle tärkeä ajanvietto- ja

kohtaamispaikka. Pukinmäen nuorisotaloa koskevat muutokset tulevat vaikuttamaan alueen nuoriin ja nuorisotalon kävijöihin. Nuorisotalot ovat tiloina kiinnostavia ja merkityksellisiä julkisia ja yhteisöllisiä tiloja, jotka on rakennettu nuoria varten. Nuorten kuuleminen osana muutosprosessia on avain onnistuneeseen prosessiin niin Helsingin kaupunkistrategian kuin työn tilaajankin näkökulmasta. Tämä opinnäytetyö vastaa tarpeeseen kuulla Malmin nuorisotyöyksikön Pukinmäen alueen nuoria ja kartoittaa heidän tila- ja turvallisuuden kokemuksiaan nuorisotalolla ja sen lähialueella, ja hyödyntää tätä tietoa uuden nuorisotalon suunnittelussa ja toteutuksessa.

1.2 Tilakokemuksen tutkimisen moniaistisuus ja tarinallisuus

Tavoitteena on tarkastella Pukinmäen alueen nuorten tila- ja turvallisuuden kokemuksia nuorisotalolla ja sen lähiympäristössä erilaisia luovia, toiminnallisia ja mielikuvitusta herättäviä menetelmiä hyödyntäen. Opinnäytetyön lähestymistavassa on toimintatutkimuksellisia ja etnografisia piirteitä, ja työn tavoitteita lähestytään monimenetelmällisesti. Etnografiassa kenttä ajatellaan laajemmin, kuin vain kenttäkohteena. Kenttä sisällyttää erilaisia tiloja, kohtaamisia ja tilanteita, jotka tallennetaan erilaisilla muistamisen välineillä. Tutkija valikoi ja rajaa tutkimusaineistoja, -paikkoja ja yhteisöjä, joista työn kenttä muodostuu. (Hämeenaho & Koskinen-Koivisto 2014, 12–13.) Myös toimintatutkimuksessa toiminnallinen kehittämistyö tapahtuu aina yhdessä asianomaisten kanssa. Tässä työssä kentällä oleminen on luontevaa, sillä paikkana toimii nuorisotalo, jossa tutkimuksen aineiston tuottamisen aikana myös työskentelen. Olen valinnut etnografisen lähestymistavan mukaisesti keskeiseksi menetelmäksi osallistuvan havainnoinnin. Minulla itselläni on sellaista hiljaista tietoa, joka omalla tavallaan vaikuttaa aineiston keräämiseen ja sen tulkitsemiseen. Lähtökohtaisesti kentän tuttuudella on positiivinen vaikutus, koska tunnen nuoret ja nuoret tuntevat minut. Uskon aikaisemmin rakentuneella luottamuksella olevan vaikutusta nuorten osallistumiseen. Myös virittäytymisen merkitys osana menetelmiä jää vähäisemmäksi, sillä yhteisen olemisen rutiineja on jo rakentunut. Tutustuminen ja sitä kautta riittävä turvallisuuden tunne osallistumisen näkökulmasta on jo pitkällä.

Etnografisessa kenttätöissä havaitut moniaistiset ja keholliset kokemukset eivät taivu tieteelliseksi tekstiksi suoraan vaan edellyttävät tutkijan tulkintaa, merkityksenantoa ja valintoja (Heikkilä 2020). Tässä työssä osa eettistä työskentelyä on pyrkiä sanoittamaan auki omia havaintojani rohkeasti ja mahdollisimman tarkasti. Olen tässä työssä etnografista

tuksellista kehittämistyötä tekevän nuorisohjaajan lisäksi myös tarinankertoja, kuten tekijän ja tutkimustekstin välistä kertojuutta etnografiassa tutkinut kulttuurintutkija Eino Heikkilä (2020; 2023) toteaa. Tässä työssä tarinallisuutta ei pyritä häivyttämään vaan sanoittamaan auki osana havaintojani. Lisäksi aineistoa on kerätty erilaisilla luovilla menetelmillä. Arkkitehti Juhani Pallasmaa kuvaa, kuinka luovuus on pikemminkin kykyä herkistyä ja hiljentyä olemassa olevien asioiden edessä ja kykyä nähdä, miten asiat haluavat tai voisivat muuttua, sen sijaan, että luovuus olisi minuudesta kumpuavaa voimaa (Passinmäki 2015, 43). Tarkastelen nuorten kokemuksia nuorisotalosta ja Pukinmäen lähialueesta huomioiden kokemuksellisuuden, moniaistisuuden ja mielikuvituksen.

1.3 Tavoitteet

Työn tarkoitus ja tilaajan lähtökohdat ohjaavat työn tavoitteita. Työn tarkoitus on vahvistaa nuorten osallisuutta Pukinmäen alueen kehittämistyössä ja kartoittaa nuorten ideoita uutta nuorisotaloa ajatellen nuorisopalveluiden puolelta. Lähestyn tutkimuksellisessa kehittämistyössäni nuorten osallisuuden vahvistamista kaupunkisuunnittelun parissa kokonaisvaltaisena ja kokemuksellisenä asiana. Lähestyn tätä työtä tilan- ja turvallisuuden näkökulmasta. Opinnäytetyöni tavoitteita ovat havainnoida Pukinmäen alueen nuorten tila- ja turvallisuuden kokemuksia nuorisotalolla ja sen lähiympäristössä erilaisia luovia, toiminnallisia ja mielikuvitusta herättäviä menetelmiä hyödyntäen ja tarkastella millaisilla luovilla keinoilla voidaan vahvistaa nuorten osallisuutta kaupunkisuunnittelussa, kun edessä on uuden nuorisotalon rakennusprosessi.

Opinnäytetyöprosessia ohjaavat teemat ovat nuorten tila- ja turvallisuuskokemukset nuorisotalolla ja lähialueella. Hyödynsin näiden teemojen tarkastelussa osallistuvan ja humanistisen kaupunkisuunnittelun teoriaa moniaistisuuden ja kokemuksellisuuden merkityksestä kaupunkisuunnittelussa. Huomioin opinnäytetyössäni ihmisen kokonaisvaltaisena kokijana. Tästä syystä valitsin luovia ja toiminnallisia menetelmiä. Nuorisotaloa ohjaava osallisuus käsite näyttäytyy vahvasti läpi opinnäytetyöni. Tämän työn asiantuntijoita ovat nuoret itse. Heidän kanssaan lähestymme yhdessä tilaan ja turvallisuuteen liittyviä teemoja, sekä niihin kytkeytyviä ydinkysymyksiä Pukinmäen alueella. Tila- ja turvallisuuskokemus -teemoihin liittyvät ja tätä työtä ohjaavat ydinkysymykset ovat: miten nuoret kuvaavat Pukinmäkeä kaupunkitilana, miten nuoret kuvaavat turvalliseksi koettua nuorisotaloa ja lähiympäristöä, sekä mitä keskeisiä havaintoja nousee eri menetelmien kautta

esimerkiksi nuorten tilakokemuksesta ja kehollisuudesta, joita voi hyödyntää kaupunkisuunnittelussa laajemmin? Hyödynnän sosiaalisen representaation teoriaa, missä tarkastellaan sosiaalisesti jaettuja arkikäsitteitä ja niiden ilmentymiä (Sakki, Mäkinen, Hakoköngäs & Pirttilä-Backman 2014; Sakki, Menard & Pirttilä-Backman 2017). Taustalla on fenomenologinen ajatus, eli filosofian teoria paikan ja ihmisen välisestä vuorovaikutuksesta. Tämän kautta ajattelen, että paikka vaikuttaa ihmiseen siinä missä ihminen vaikuttaa paikkaan, ja sen sosiaalisiin tilanteisiin.

Rakennan tämän työn teemoittain perehtyen ensin aineistoni avulla siihen, mitä jaettuja käsitteitä nuorilla on Pukinmäestä kaupunkitilana ja miten se vaikuttaa sosiaaliseen ympäristöön. Kaupunkisuunnittelun kannalta keskeisten nuorten tila- ja turvallisuuskokemusten tarkastelun jälkeen tarkastelen, miten nuoret merkityksellistävät nuorisotaloa. Lopulta kerään näiden havaintojen kautta yhteenvedon siitä, millaisia ideoita nuorilla on Pukinmäen uudelle nuorisotalolle. Tarkastelen samalla aineiston sisällön kautta nousevaa nuorten kaupunkipääomaa, eli millaisia sosiaalisia resursseja, taitoja ja tapoja nuorille on kertynyt alueella toimijoina (Tolonen, Aapola-Kari, Lahtinen ja Wrede-Jäntti 2021), ja miten tämän voisi huomioida uutta nuorisotaloa suunnitellessa. Nuorisotalot ovat usein monikäyttöisiä tiloja, ja samaa tilaa käyttää useat erilaiset käyttäjäryhmät. Tässä työssä tarkastelen kuitenkin vain nuorten näkökulmaa, ja tarkastelun ulkopuolelle jää esimerkiksi järjestöjen, asukkaiden, työntekijöiden tai kirjaston asiakkaiden ja työntekijöiden näkökulma. Huomioni ei ole myöskään ns. digitaalisissa tiloissa, kuten Discord-nuorisotalotoiminnassa.

Opinnäytetyön yhteydessä kerätyt havainnot ja nuorten ideat tukevat tilaajan tarvetta vahvistaa nuorten osallisuutta uuden nuorisotalon suunnittelu- ja toteuttamisvaiheessa, kun se tulee ajankohtaiseksi. Arkkitehti ja filosofian tohtori Pekka Passinmäkeä (2015, 44) mukaillen, arkkitehtuuri ei ole pelkästään tilaratkaisuja, vaan pohjimmiltaan hyvin materiaallinen taiteenlaji, jolla on erinomaiset mahdollisuudet sitoa ihmistä maailmaan. Laajemmalla näkökulmalla tarkastelen, millaisilla luovilla keinoilla voidaan vahvistaa nuorten osallisuutta kaupunkisuunnittelussa, kun edessä on uuden nuorisotalon rakennusprosessi. Tällä tavalla vahvistan nuorten osallisuutta kaupunkisuunnittelun parissa ja kehitän erilaisia menetelmiä käytettäväksi laajemminkin Helsingin kaupungilla sekä kulttuurin ja vapaa-ajan että kaupunkiympäristön toimialalla.

2 LÄHTÖKOHTIA TYÖLLE

Ylemmän ammattikorkeakoulun opinnäytetyö on tutkimuksellinen kehittämistyö, missä pyritään syventymään valitun konkreettisen kehittämistyön äärelle. Tässä luvussa viitoitan työtä ohjaavia näkökulmia ja kuvailen keskeisen tietoperustan ja käsitteet. Tarkastelen nuorten osallisuuden merkitystä osana kaupunkisuunnittelua ja kartoitan Helsingin kaupungilla jo olemassa olevia osallisuuskanavia, jotta voin peilata soveltavien menetelmien mahdollisuuksia Helsingin kaupungilla myös laajemmin. Teen tätä työtä osana ylemmän ammattikorkeakoulun Yhteisöpedagogi (YAMK) tutkintoa. Aikaisemmalta koulutukseltani olen teatteri-ilmaisun ohjaaja ja tilalähtöisyys kiinnostaa minua myös esitysten tekijänä. Työskentelen nuoriso-ohjaajana Helsingin kaupungilla Malmin nuorisotyöyksikössä, joka on myös työn tilaaja. Työtä inspiroi myös harrastuksenomainen kiinnostukseni pohjapiirustusten piirtämiseen ja kaupunginrakennuspeleihin. Osallistuminen, innostuminen ja luovuus ovat vahvoja lähtökohtia nuoriso-ohjaajan työssäni, mikä näkyy myös tämän opinnäytetyön valinnoissa. Tässä työssä on monialaiset lähtökohdat ja teoreettinen viitekehys on koostettu useasta yhteensopivista raameista.

2.1 Taustalla osallistuva ja humanistinen kaupunkisuunnittelu

Keskeisenä tietoperustana toimii osallistuva ja humanistinen kaupunkisuunnittelu. Humanistisen kaupunkitutkimuksen parissa ansioituneet tutkijat Terhi Ainiala, Aura Kivilaakso, Pia Olsson, Panu Savolainen ja Tanja Vahtikari (2021, 9) määrittelevät humanistisen kaupunkitutkimuksen yhdeksi keskeiseksi tavoitteeksi tavoittaa kaupunkilaisten omia ääniä ja kokemuksia, mihin myös tällä opinnäytetyöllä tähdätään. He kirjoittavat, kuinka kaupunki näyttäytyy erilaisena sen eri käyttäjäryhmille (mt. 2021, 14). 2000 –luvun jälkeen yhteiskuntatieteissä on noussut uudentyypisiä lähestymistapoja, jotka huomioivat, että kaikkia kokemuksia ei ole ilmaistavissa sanoin, vaan niiden tutkiminen vaatii vaihtoehtoisia, esimerkiksi visuaalisia ilmaisutapoja (Hakoköngäs & Martikainen 2021, 82). Yhteiskuntatieteilijät Elina Nivala ja Sanna Ryyänen kirjoittavat mielikuvituksen merkityksestä, kuvaillessaan luovien menetelmien mahdollisuuksia tavoittaa sellaisia kokemuksia, joita voi olla haastava sanallistaa (Ryyänen & Rannikko 2021, 18). Humanistinen kaupunkisuunnittelu huomioi, että kaupunkilaiset rakentavat kuulumisiaan arjen ympäristöönsä vahvasti myös aistiensa kautta. Tämä on tärkeää huomioida tulevaisuuden kaupunkiympäristöjä suunniteltaessa tai syntyä ristiriita koetun ja suunnitellun kaupungin

välille. (Olsson, Rinne & Suopajarvi 2021, 32.) Hyödynnän menetelminä mielikuvitusta ja luovuutta herättäviä, visuaalisia, toiminnallisia ja moniaistisia menetelmiä. Näin saavutan moniäänistä aineistoa nuorten kanssa ja tietoa erilaisista luovista lähestymistavoista nuorten osallisuuden vahvistamiseksi kaupunkisuunnittelussa.

Kaupunkitilan käyttäjien onnistunut osallistaminen maankäytön suunnittelussa vähentää valituksia ja lisää päätöksenteon demokraattisuutta (FEMMAplanning 2023). Tavoitteena on tavoittaa ääniä, joita ei yleensä kuulla perinteisiä vuorovaikutusmalleja hyödyntäen, ja siksi työtä lähestytään monimenetelmällisiä ja luovia tiedonkeruun tapoja hyödyntäen. Oman havaintoni mukaan Pukinmäki on monikulttuurinen asuinalue, mikä näyttäytyy myös nuorisotalon kävijäkunnassa. On kuitenkin tärkeää tarkastella, onko nuorisotalo tilana monikulttuurisesti avoin ja saavuttaako tieto toiminnasta esimerkiksi juuri maahan tulleita nuoria (Honkasalo, Souto & Suurpää 2007, 34–36, 43). Kaupunkitilat niin fyysisessä kuin sosiaalisessa mielessä avautuvat yksilöille ja ryhmille eri tavoilla riippuen siitä, miten he kokevat mahdollisuutensa hyödyntää ympäristöä (Ainiala ym. 2021, 14). Olisi kiinnostavaa pyrkiä tästä näkökulmasta tavoittamaan juuri heitä, jotka eivät käytä nuorisotaloa. Olen kuitenkin rajannut työn tarkastelun kohteeksi nuoret, jotka ovat nuorisotalon asiakkaita valmiiksi joko avoimessa- tai pienryhmätoiminnassa.

Nuorisotutkimuksen parissa ansioituneet tutkijat Tarja-Riitta Tolonen, Sinikka Aapola-Kari, Jenni Lahtinen ja Matilda Wrede-Jäntti (2021) ovat kehittäneet kaupunkipääoman käsitteen, jonka kautta he tarkastelevat nuorten tietoja ja taitoja kaupunkitilan käyttämisestä oman toiminnan kenttänä. Tekijät kirjoittavat kaupunkipääomaan kietoutuvan kulttuurisen pääoman lisäksi myös nuorten sosiaaliset elämämpiirit (sosiaalinen pääoma) ja materiaaliset suhteet (taloudellinen pääoma). He täsmentävät viittaavansa sosiologi Bourdieun (1990, 1997, 1986) kulttuurisen, sosiaalisen ja taloudellisen pääoman käsitteisiin soveltaen niitä nuorten maailmaan. Tutkimuksessaan he totesivat, että nuorilla on erilaista kaupunkipääomaa esimerkiksi kaupungilla liikkumisen, harrastamisen ja olemisen kautta, mikä näyttäytyy kaupunkiin kuulumisen tunteena, tietoina ja taitoina. Lisäksi kavereiden ja sukulaisten tapaaminen, hiljainen tai jaettu tieto kaupungilla liikkumisen sosiaalisista haasteista ja mahdollisuuksista kerrytti nuorten kaupunkipääomaa. (Tolonen, Aapola-Kari, Lahtinen ja Wrede-Jäntti 2021, 57-59, 69.) Työssäni pyrin tekemään havaintoja Pukinmäen nuorisotalon kävijöiden tiedoista ja taidoista liittyen kaupunkitilaan ja havaitsemaan nuorten kaupunkipääomaa ja sen variaatioita alueella.

Yhteiskunnallisella tasolla kartoitan nuorten luottamusta ja osallisuutta vahvistavia menetelmiä kaupunkisuunnittelun ja nuorisopalveluiden tueksi. Sitran tuottaman koosteen mukaan luottamuksen ja osallisuuden vahvistaminen ehkäisevät vuoden 2023 megatrendejä ja yhteiskunnallisia keskeisiä haasteita, joita ovat luonnon kantokyvyn heikentyminen, hyvinvoinnin haasteet, demokratian kamppailu, digivallan jakautuminen ja talouden perustan rakoileminen. (Sitra 2023a, Sitra 2023b.) Tavoitteenani on vahvistaa nuorten osallisuuden kokemusta, millä on laajemmin ajateltuna hyvinvointia ja demokratiaa vahvistavia vaikutuksia, samalla keräten tietoa konkreettista kehittämistyötä varten.

2.2 Sosiaalipsykologiset ja filosofiset raapaisupinnat

Tässä työssä hyödynnetään aineiston jäsentelyn tukena sosiaalisen representaation teoriaa, mikä tarkastelee yksilön ja yhteiskunnan yhteenkietoutuvuutta ja jaettujen mielikuvien ja käsitysten muotoutumista (Sakki, Mäkinen, Hakoköngäs & Pirttilä-Backman 2014, 318). Sosiaalipsykologian professori Inari Sakki, kriittisen sosiaalipsykologian vanhempi lehtori Rusten Menard ja sosiaalipsykologian professori Anna-Maija Pirttilä-Backman kirjoittavat, kuinka sosiaalipsykologi ja yhteiskuntatieteilijä Moscovici hahmotteli ensimmäisenä 1950-luvulla sosiaalisen representaation teoriaa, eli sitä, kuinka abstrakteista asioista muodostuu jaettavia arkikäsitteitä. Yleisimmän määritelmän mukaan yhteisöjen keskinäisen kommunikaation tukemisen lisäksi sosiaaliset representaatiot luovat yksilölle järjestystä ja tarttumapintaa. Ne mahdollistavat tuntemattomien ja abstraktien asioiden kommunikoimisen arjessa. Konkreettisten mielikuvien luominen auttaa sosiaalisten representaatioiden kommunikoimisessa. (Sakki, Menard & Pirttilä-Backman 2017, 106.)

Sosiaalisen representaation teoria kytkeytyy tässä työssä valittujen menetelmien luovaan luonteeseen, joiden pyrkimyksenä on tarkastella erilaisilla keinoilla ympäristöä ja omaa suhdetta siihen. Mielikuvallisuutta tarkastelevat aineistonkeruutavat ovat hyödyllisiä kartoittaessa sosiaalisia representaatioita, mielikuvia ja asenteita valitusta kohteesta. Hyödynnän lähtökohtana ajatusta, että käsitykset syntyvät sosiaalisten tilanteiden kautta, samalla käsitysten vaikuttaen sosiaalisiin tilanteisiin vuorovaikutteisesti. (Sakki ym. 2014, 318). Hyödynnän mm. visuaalisia menetelmiä, jolloin jaettuun käsitykseen nousee tarkasteluun myös muulla kuin sanallisella tasolla. Tarkastelen opinnäytetyössäni nuorten jakamia käsityksiä ja merkityksiä Pukinmäen nuorisotalosta ja alueesta hahmottelemalla, mitkä asiat toistuvat tai nousevat erityisesti aineistosta. Tarkastelen miten nuorisotalo ja alue näyttäytyvät

nuorten ilmaisemana ja pohdin, mitä se kertoo alueesta tilan, turvallisuuden ja uuden nuorisotalon näkökulmasta.

Koska tässä työssä ollaan vahvasti kokemuksellisuuden äärellä, hyödynnän myös fenomenologisia lähtökohtia. Fenomenologia tarkoittaa sananmukaisesti ilmenevän jäsentämistä (Backman & Himanka 2014). Fenomenologisesta ja eksistentiaalisesta filosofisesta traditiosta ammentavan fenomenologisen ympäristöestetiikan keskeisiä teemoja ovat ympäristön esteettisen havaitsemisen moniaistisuus, havaitsijan ja ympäristön suhteen vastavuoroisuus sekä ihmisen identiteetin ja paikan välisen suhteen merkityksellisyys (Forss 2010, 10). Menemättä sen syvemmälle fenomenologisen filosofian traditioon, poimin itselleni työni kannalta helposti tunnistettavia lähtökohtia. Estetiikasta ja fenomenologiasta kaupunkisuunnittelussa kirjoittanut Anne-Mari Forss kuvailee, kuinka monet fenomenologisen ympäristöestetiikan teoreetikot, kuten esimerkiksi Casey (2001) korostavat ihmisen ja paikan välistä vuorovaikutussuhdetta ja paikan vaikutusta ihmisen identiteetin rakentumiselle (Forss 2010, 55–57). Filosofi Edward S. Casey (2001, 684) kuvailee, kuinka ei ole paikkaa ilman minuutta, eikä minuutta ilman paikkaa. Passinmäki tiivistää, että fenomenologiassa ihmisen ja maailman yhteenkuuluvuutta voi luonnehtia arkkitehtonisesti ”minä tilassa-tila minussa.” Passinmäki jatkaa, että suomen kielen käsite *tila* on avartava ja se voi viitata sekä ulkoiseen tilaan, että mielentilaan. (Passinmäki 2015, 44.) Lähtökohtana on tarkastella nuorten tila- ja turvallisuuden kokemuksia huomioiden sosiaalisten tilanteiden lisäksi myös ihmisen ja paikan välinen vuorovaikutus. Ihminen muovaa tilaa konkreettisesti rakentamisen, mutta myös sosiaalisten tilanteiden kautta. Lisäksi tila vaikuttaa ihmisen olemisen tapaan ja turvallisuuden kokemukseen. Tavoitteena on tarkastella nuoren ja ympäröivän tilan välistä vuorovaikutusta myös moniaistisena ja kehollisena kokemuksena.

2.3 Nuorten osallisuuden merkityksestä

Nivala ja Ryyänen määrittelevät osallisuuden laaja-alaiseksi käsitteeksi. He tarkentavat, että sosiaalipedagogisessa kontekstissa osallisuus käsite kuvastaa ihmisen ja yhteisöjen, sekä ihmisen ja yhteiskunnan välistä suhdetta. Kirjoittajat nostavat yksilön johonkin kuuluvuuden tunteen tärkeäksi osaksi merkityksellisyyden kokemusta, hyvinvointia ja demokratian elinvoimaisuutta. (Nivala & Ryyänen 2013, 10.) Osallistumisen kokemuksen kautta paikoista tulee merkityksellisiä. Poliittisen maantieteen dosentti Kuusisto-Arposen ja maantieteen ja ympäristökasvatuksen professori Tanin (2009, 52) mukaan useissa tutkimuksissa on todettu,

kuinka lasten ja nuorten osallistuminen oman lähiympäristönsä suunnitteluun voi lisätä heidän osallisuuden kokemuksiin ja parhaimmissa tapauksissa saada aikaan voimaantumisen ja valtautumisen tunteita. Toisaalta on korostettu nuorten näkökulman puuttumista kaupunkisuunnittelusta ja -tutkimuksesta, kuten Tolonen, Aapola-Kari, Lahtinen ja Wrede-Jääntti (2021,57) nostavat artikkelissaan Skeltoniin ja Goughiin (2013) viitaten.

Nuorten kaupunkitilan käyttöä Suomessa tutkineet Kuusisto-Arponen ja Tani (2009, 52) kirjoittavat hengailun maantieteestä eli nuorten tavoista ottaa kaupunkitila haltuun ja käyttää sitä haluamallaan tavalla. Nuorisotalot ovat nuorten julkisia vapaa-ajanviettopaikkoja, joissa kuitenkin on paikalla nuorisohjaajat ja taloja koskevat yhteiset säännöt ja käytänteet. Kuusisto-Arponen ja Tanin (2009, 52) käsitteitä käyttäen voidaan pohtia nuorisotalon merkitystä nuorille ja nuorten hengailua tilassa myös sosiaalisen tilan *väljyyden* ja *tiukkuuden* käsitteiden kautta. ”Väljät tilat parantavat nuorten mahdollisuuksia toimia julkisessa tilassa yhteiskunnan aktiivisina jäseninä silloinkin, kun he eivät suorita, vaan oleskelevat ystäviensä kanssa” (Kuusisto-Arponen ja Tanin (2009, 53). On tärkeää pyrkiä ymmärtämään, mikä tekisi nuorisotaloista paikkoina nuorille merkityksellisen ja hyvän paikan viettää vapaa-aikaa. Vaikka turvallisuuden nimissä on tärkeää, että esimerkiksi nuorisotaloilla on käytössä yhteiset pelisäännöt ja turvallisemman tilan periaatteet, on nuorisotalolla hyvä lähtökohta pyrkiä ns. väljään sosiaaliseen tilaan, missä nuoret voivat käyttää tilaa moniulotteisesti erilaisiin tarpeisiin ja vapaaseen hengailuun ilman aikuisten kontrollia. Mitä nuoret tarvitsevat tällaiselta tilalta? Kuusisto-Arponen ja Tania (2009, 57) mukailen on mielenkiintoista pyrkiä tavoittamaan niitä merkityksiä, joita nuoret liittävät tilaan, jossa he haluavat ”olla vaan”.

Nivala ja Ryytänen nostavat esiin, kuinka on tärkeää osallisuus käsitettä käytettäessä muistaa sen valtaan kytkeytynyt luonne. Kritiikki kohdistuu ajatukseen, että osallisuutta edistetään ulkopuolelta. He viittaavat Rancièren (2011) ajatuksiin kritiikissään, että osallisuus olisi jotain, johon jollakin on avaimet, jotka voidaan antaa toiselle. He kirjoittavat, että usein julkishallinnollisissa jäsenystavoissa ei anneta arvoa osallisuudelle, mikä tapahtuu järjestelmän ulkopuolelta. Osallisuuden käsitteellä on sen takia hieman problemaattinen suhde esimerkiksi kansalaisaktivismiin. (Nivala & Ryytänen 2013, 14–16.) Kuusisto-Arponen ja Tanin mukaan sama problemaattisuus näyttäytyy myös nuorten omaehtoisessa tilan käytössä kaupungilla. Lasten ja nuorten arjen tiloihin liittyy monenlaisia valta-asetelmia. Nuorten käyttämä vapaa kaupunkitila pienenee ja kontrolli lisääntyy. Nuorten kaupunkitilan käyttämisen tutkiminen tuo näkyväksi myös ulossulkemisen prosesseja. Nuoret kaipaavat tilaa,

missä he eivät ole jatkuvan tarkkailun alla ja paheksunnan kohteena. (Kuusisto-Arponen & Tani 2009, 56-57.) Tästä näkökulmasta on tärkeää tunnistaa myös niitä hetkiä, kun nuoret haluavat olla tilassa ilman nuoriso-ohjaajan läsnäoloa tai eivät halua esimerkiksi osallistua tähän opinnäytetyöhön.

Osallisuudella on vahva suhde toimijuuden käsitteeseen, mikä myös nuorisopalveluilla huomioidaan vahvasti (Helsingin kaupunki 2020). Nuorison ja yhteiskunnan välistä vuorovaikutusta tutkineen erikoistutkija Anu Gretschelin (2002) mukaan osallisuus on ennen kaikkea osallisuuden tunnetta, missä yhdistyy voimaantumisen ja valtautuminen. Osallisuuden kokemuksen myötä nuori tuntee pätevyyttä ja oman roolinsa merkittävänä. Pätevyyden tunne tuo nuorelle rohkeutta ilmaista itseään ja ajatuksiaan yhteisössä. (Gretschel 2002, 90-91.) Sosiaalisten representaatioiden näkökulmasta toimijuudessa ei ole kyse vain siitä, että ilmaistaan omia mielipiteitä tai asenteita vaan ajatellaan myös muiden ajattelevan samalla tavalla. Tällä tavalla päästään tarkastelemaan itsestäänselvyyksinä pidettyjä käsityksiä. Tästä näkökulmasta toimijuus on muutosta tavoiteltaessa vuorovaikutuksellinen, sosiaalinen ja vallan käyttöön kytkeytyvä prosessi, mihin vaikuttaa myös muiden ihmisten odotukset. (Sakki ym. 2017, 125.) Toimijuuden vahvistamisessa on siis pyrittävä huomioimaan sen sosiaalinen luonne. Se, että nuorella on mahdollisuus osallistua, ei tarkoita, että se olisi nuorelle helppoa. Erilaiset sosiaaliset tilanteet, valta-asetelmat, vireystila, käsityskyky jne. vaikuttavat osallistumisen mahdollisuuksiin ja mielekkyyteen.

Työssäni lähdän siitä, että nuoret ovat oman elämänsä asiantuntijoita ja minun tehtävänäni on pyrkiä tekemään havaintoja heidän toimijuudestaan, sekä lisätä dialogisuutta ja ymmärrystä. Toisinaan nuoret kaipaavat myös hyväksyvää ja sallivaa kannustusta, mikä nuorisotyössä näyttäytyy toimijuuden tukemisena. Lähestyn työskentelyäni Gretscheliä mukaillen dialogisena kasvatustyönä (2011, 7). Tietyllä tavalla olen jo ensimmäisen sosiaalisen representaation käsityksen äärellä: miten nuoret nähdään toimijoina? Osallistuva havainnointi on tässä työssä tärkeänä menetelmänä, sillä myös toimintaan osallistumattomuus voidaan nähdä toimijuutena ja kannanottona. Nuori voi itse määritellä itselleen luontevimmat ja parhaimmat osallistumisen tavat. Tärkeää on tarjota kuulluksi ja nähdyksi tulemisen paikkoja. Lähtökohtana tälle työlle on Lasten oikeuksien sopimus, varsinkin LOS 12 artikla, jonka mukaan lapsen näkemykset on otettava huomioon lapsen iän ja kehitystason mukaisesti ja lapselle on annettava mahdollisuus tulla kuulluksi (Unicef 2024a).

Myös osallisuuden osaamiskeskuksen mukaan osallisuus määrittyy eri konteksteissa eri tavoin, mutta keskiössä on kokemus kuulluksi tulemisesta ja kyvystä vaikuttaa omaan elämään ja ympäristöön, mikä tulee huomioida myös nuorisotyössä (Kekki & Kovalainen & Ollikainen 2023, 7). Monimenetelmällisyyden yksi lähtökohda on, että nuoret voivat osallistua tutkimukseen moninaisista lähtökohdista, niin ettei osallistuminen välttämättä edellytä esimerkiksi sujuvaa suullista suomen kielen tai itseilmaisun taitoa, kuten vaikka perinteisessä haastattelututkimuksessa. Nivalan ja Rynänen (2013, 24) mukaan osallisuus on perustavanlaatuaista olemista, kuulumista ja tunnetta: ”Osallisuus ei ole jotain, minkä reunaehdot voidaan määritellä ylhäältäpäin, vaan se muotoutuu ihmisten yhteiselämässä toiminnallisesti ja pitää sisällään myös vastarintojen mahdollisuuden.”

2.4 Helsingin kaupungin nuorten osallisuuskanavat

Tässä listaan Helsingin kaupungin nuorten osallisuuskanavia tänä päivänä, sillä tämän opinnäytetyön tuloksia voidaan mahdollisuuksien mukaan hyödyntää myös osana näitä osallisuuskanavia. Nivalan ja Rynänen mukaan 1990-luvulla otettiin käyttöön osallisuuden käsite laajemmin, ja vuonna 1995 voimaan tullut kuntalaki korosti kansalaisten osallistumisen merkitystä. Samaan aikaan on nähty tarpeelliseksi löytää täydentäviä suoran osallistumisen malleja. (Nivala, Rynänen 2013, 11–13.) Suoran demokratian keinot tulee olla mahdollisia myös lapsille ja nuorille. Tämä koskee myös kaupunkisuunnittelua. Maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) yleinen tavoite on turvata jokaisen osallistumismahdollisuus ja suunnittelun tulee olla vuorovaikutteista. (Gretschel, Rautiainen, Vanhanen-Nuutinen & Tarvainen 2023, 95.)

Helsingin kaupungilla on useita osallisuuskanavia nuorille. Koko Helsingin kaupungin kattava Nuorten Budjetti tarjoaa nuorille mahdollisuuden päästä vaikuttamaan nuorisopalveluiden budjettiin. Alueellista toimintaa on useassa eri vaiheessa, jotta nuorilla olisi mahdollisimman helppo tulla mukaan missä vaiheessa tahansa. Ensimmäinen vaihe on tiedonkeruu ja seuraavat vaiheet ovat työpajat, äänestys ja neuvottelut. (Helsingin kaupunki 2024f.) Malmin nuorisotyöyksikössä toteutetaan vielä yhtenä välivaiheena ”työpajarekryt”, jossa nuorilta kerätty tieto palautetaan nuorille ja nuoria kutsutaan suoralla kutsulla mukaan työpajoihin ideoimaan yhdessä lisää kouluissa kiertämällä. Jokaisessa Helsingin kaupungin nuorisotyöyksikössä on alue – ja osallisuusohjaaja, joka vastaa Nuorten Budjetista muiden nuoriso-ohjaajien kanssa.

OmaStadi on Helsingin kaupungin osallistuvan budjetoinnin malli, minkä kautta 13-vuotiaasta ylöspäin olevat asukkaat saavat ideoida ja ehdottaa toimenpiteitä omalle asuinalueelle. Ehdotukset käydään läpi, minkä jälkeen niistä äänestetään. Kaupunkilaiset ja kaupungin työntekijät kehittävät yhdessä toteuttamistapoja eniten ääniä saaneille ehdotuksille. Tämän jälkeen alkaa toteutusvaihe. (Helsingin kaupunki 2024g.) OmaStadin ehdotusvaihe ajoitetaan Nuorten Budjetin työpajojen kanssa samaan aikaan, jotta Nuorten Budjetin työpajoissa syntyneet laajemmat, useita toimijoita ja enemmän rahoitusta vaativat toimenpide-ehdotukset voidaan viedä OmaStadiin.

Koillinen alue, johon Pukinmäki kuuluu, sai useamman idean läpi OmaStadi äänestyksessä keväällä 2024. Merkittävää on se, että toteutukseen lähtevien ideoiden merkityksellisyys nuorille näyttäytyy myös tämän opinnäytetyön aineistossa. OmaStadi 2024 äänestyksessä rahoituksen saaneet ja toteutukseen lähtevät ideat ovat: Roskat pois Longinojan taimenpurosta, Vantaanjoen uimapaikkojen kunnostaminen, Nuorille turvallisia tiloja Koilliseen, Ylä-Malmin tori viihtyisäksi, Kukkaloistoa ihmisille ja pölyttäjille, Sateenkaaritoimintaa koillisen alueen nuorille, Vierasperäisten kasvien poisto ja joen rannan siistiminen. (Helsingin kaupunki 2024h.)

Nuorten aloitteet on Helsingin kaupungin nuorille suunnattu vaikuttamiskanava, missä helsinkiläiset 13–17-vuotiaat nuoret voivat tehdä aloitteen Helsingin kaupungin päättäjille (Helsingin kaupunki 2024i). Helsingin nuorisoneuvosto on 13–17-vuotiaista koostuva kuntalain edellyttämä nuorten vaikuttamiselin. Helsingin nuorisoneuvosto vastaa, että nuoria kuunnellaan Helsingin päätöksenteossa sekä kaupungin eri toimialojen toiminnan suunnittelussa, toteuttamisessa ja seurannassa. Helsingin nuorisoneuvosto valitaan vaaleilla joka toinen vuosi. (Helsingin kaupunki 2024j.) Nuorten on mahdollista saada myös Helsingin kaupungin Sponssi -avustusta, mikä on nuorten ryhmille suunnattu projektiavustus (Helsingin kaupunki 2024k). Nuorisotaloilla on käytössä lisäksi omia osallisuutta vahvistavia toimintamalleja, kuten asiakaskyselyt, talokokoukset, toiminnan ideointilaatikoita ja muita suoria keinoja huomioida nuorten toiveita.

Lisäksi Helsingin kaupunki on mukana Unicefin lapsiystävällinen kunta -mallissa, missä tuetaan tekemään lasten hyvinvoinnin näkökulmasta hyviä ratkaisuja niin lasten arjen palveluissa ja kunnan hallinnon tasolla. Helsingin kaupunki on ollut mukana vuodesta 2021. (Unicef 2024b.) Pukinmäen nuorisotalolla tämä on näyttäytynyt mm. niin, että Kaupunkiympäristön toimialalta jalkauduttiin nuorisotalolle keskustelemaan nuorten kanssa

mm. alueen valaistuksesta. Nuoret näyttivät kartalta pimeäksi jääviä alueita ja kuvasivat tunnelmaa ja tarpeita alueella kaupunkitila- ja maisemasuunnittelun valaistuspäällikölle ja yleiset alueet ja kaupunkitekniikan yksikön päällikölle.

Malmi kuuluu Helsingin kaupunkiuudistusalueisiin, jota edistetään myös yhteistyössä Malmin nuorisotyöyksikön kanssa. Ylä-Malmin torille on tulossa perusparannus, jonka suunnitelma on ollut kommentoitavissa alkuvuodesta 2024 (Helsingin kaupunki 2024l). Ylä-Malmin torille on suunnitteilla kaupunkiympäristöä elävöittävää toimintaa Malmin nuorisopalveluiden puolelta yhteistyössä alueen muiden toimijoiden kanssa kesäksi 2024. Helsinki on liittynyt eurooppalaiseen Placemaking Europe -verkostoon, mikä kytkeytyy kaupunkiympäristötoimialan kaupunkitilan yhteiskehittämisen, eli placemaking-toimintamallin luomiseen Helsingille (Helsingin kaupunki 2022m). Alueella jo tapahtuneesta osallisuutta vahvistavasta kaupunkitilojen suunnittelusta on hyvänä esimerkkinä Jalmari Sarlan (2021) Ylä-Malmin torille suunnattu pro gradu tutkielma, mikä hyödynsi placemaking-menetelmää. Sarla löysi lopputyönsä aiheen Kaupunki Akatemian kautta, ja se on toteutettu yhteistyössä Helsingin kaupungin kanssa. Helsingin kaupungilla projektipäällikkönä toimiva Salla Ahokas kuvasi placemaking-menetelmän suurimman arvon olevan paikan syvemmän ymmärryksen saavuttamisessa yhteiskehittämisen keinoin alueen asukkaiden ja toimijoiden kanssa. (Sonck 2022.) Työni tavoite vahvistaa nuorten osallisuutta kaupunkisuunnittelussa on ajankohtainen tavoite Helsingin kaupungilla yli useamman toimialan.

3 LUOVA JA TOIMINNALLINEN LÄHESTYMISTAPA

Tämän opinnäytetyön lähestymistavassa hyödynnetään toimintatutkimuksellisia keinoja. Humanistisen ylemmän ammattikorkeakoulun opinnäytetyön oppaan mukaan: ”toimintatutkimuksessa kehittämistyötä tehdään yhdessä osallistujien kanssa ja toimintaa kehitetään syklisesti suunnittelun, toiminnan, arvioinnin ja uudelleensuunnittelun kautta” (Opinnäytetyöopas YAMK 2023). Toimintatutkimuksessa tutkijalla on useita rooleja ja hän on mukana prosessissa sekä tekijänä että tutkijana. Ennen kaikkea tutkija ei toimi yksin, vaan muiden toimintaan ja kehittämistyöhön osallistuvien kanssa yhdessä. (Ryynänen & Rannikko 2021, 22.) Lisäksi tämän työn lähestymistavassa sovelletaan etnografista otetta. Etnologian dosentit Outi Fingerroos ja Jukka Jouhki (2014, 79) määrittelevät, että: ”etnologit tutkivat kulttuuria (väljästi määriteltynä ihmisen erilaisia tapoja elää ja toimia) sen eri muodoissa, erityisesti kulttuurin kansanomaisia ilmauksia (kreik. etnos= kansa).” Etnologi Pilvi Hämeenaho ja kansantieteilijä Eerika Koskinen-Koiviston mukaan etnografiaa sovelletaan, kun halutaan tehdä näkyväksi monitahoisia kulttuurisia ilmiöitä ja niiden merkityksiä yksilöille ja yhteisöille. Etnografisia otteita on useita, mutta kaikille yhteistä on tutkijan merkitys kysymysten esittäjänä, kentän määrittelijänä sekä tulkintojen tekijänä. Tämä edellyttää myös eettistä pohdintaa esimerkiksi omasta positiosta tutkijana ja tulkintojen tekijänä. (Hämeenaho & Koskinen-Koivisto 2014, 7, 9.) Lähestymistapa nostaa reflektiivisen työotteen ja pohdinnan valintojen tekemisestä ja havaintojen tulkitsemisesta keskeiseksi osaksi työskentelyä myös tässä opinnäytetyössä.

Aineisto on kerätty erilaisilla menetelmillä keväällä 2023 Pukinmäen nuorisotalolla tai sen lähiympäristössä. Toteutin kevään 2023 aikana useampaa menetelmää. Luettelen menetelmät ja niihin osallistuneiden nuorten lukumäärän tässä: Miellekartat Pukinmäen alueesta (7 nuorta), Pienoismalli ”Unelmien Pukinmäki” (3 nuorta), Majanrakennus (3 rakentajaa, 8 muuta nuorta), Moniaistiset kokemuskävelyt (3 nuorta), Tulevaisuustyöpaja (6 nuorta) ja Tila-Aliaksen pelihetki (8 nuorta). Osa nuorista osallistui useamman menetelmän toteutukseen. Osallistuneiden nuorten lukumäärä on yhteensä 29 nuorta. Opinnäytetyöstä selviää ajanjakso, vuosi ja paikka.

Tässä työssä on noudatettu Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (Tenk) laatimaa hyvän tieteellisen käytännön periaatteita (tenk.fi 2023a) ja myös ihmiseen kohdistuvat tutkimuksen eettiset periaatteet on huomioitu (tenk.fi 2023b). Toteutin toiminnan nuorten kanssa pääosin

osana nuorisotalon avointa ja ryhmämuotoista nuorisotalotoimintaa. Avoin toiminta rajautuu 9–12-vuotiaiden avoimeen aikaan (varhaisnuoret) ja 13-vuotiaasta ylöspäin avoimeen aikaan (nuoret). Työn aikana erityistä huomiota kiinnitettiin nuorten ikätason mukaisesti riittävän selkeään ja ymmärrettävään osallistujien informointiin. Suostumuksen antamista ja siitä kieltäytymistä kunnioitettiin ilman, että tällä oli vaikutusta nuoren nuorisotalotoiminnan osallistumiseen.

Tutkimuksesta informoitiin huoltajia nuorisotalon viestintäkanavissa yleisesti. Informoinnin yhteydessä pyydettiin ilmoittamaan, jos huoltaja ei anna suostumusta alle 15-vuotiaan huollettavan osallistumisesta tutkimukseen. Tässä tapauksessa, tai jos nuori itse toivoi, osallistujaa ei havainnoitu eikä hänen tuottamaansa materiaalia (esimerkiksi miellekarttapiirustusta) sisällytetty osaksi tutkimusaineistoa. Tämä ei vaikuttanut nuoren oleskeluun nuorisotalolla. Koska tässä työssä käytetään pääosin osallistavaa havainnointia ilman, että syntyy tunnistetietoja eikä käsitellä alaikäisten henkilötietoja, huoltajan informointi riittää (tenk.fi 2023b, 10). Yli 15-vuotiaan osallistumiseen riittää hänen oma suostumuksensa, kun informointi on tehty.

Nuori osallistui toimintaan vapaaehtoisesti, hän sai tietoa tutkimuksesta ikä- ja ymmärrystasonsa mukaisesti toimintojen alussa ja halutessaan lisätietoja tutkimuksesta. Nuoren toimintaa havainnointiin vain nuoren suostumuksella. Nuorisotalon avoimessa toiminnassa osallistuvaan havainnointiin pohjautuva aineisto kirjoitettiin anonymisoiden menetelmän toteutuksen jälkeen, eikä erillisiä suostumuslomakkeita tallennettu avoimen tai ryhmätoiminnan yhteydessä. Kirjoitetut havainnot säilytettiin opinnäytetyön kirjoittamisen ajan tietokoneella salasanasuojatusti. Kolmea menetelmää: Moniaistiset kokemuskävelyt Pukinmäen alueella, Tulevaisuustyöpaja ja Tila-Alias dokumentoitiin toteutuksen aikana tallentamalla keskustelu puhelimen nauhurille, josta se litteroitiin anonymisoiden salasanan taakse. Näiden menetelmien toteutuksen yhteydessä annettiin erillinen informointilomake ja pyydettiin erillinen suostumuslomake, mitkä on tallennettu tietoturvalisest. Näin turvattiin osallistujien riittävä ymmärrys tutkimukseen osallistumisesta ja suostumuksen varmistaminen. Työn arvioinnin jälkeen tallenteet, litteraatiot ja muistamisen tueksi otetut valokuvat aineistosta hävitetään.

Toiminnan yhteydessä syntyneitä töitä säilytetään Pukinmäen nuorisotalolla prosessin ajan, ja ne palautetaan halutessa tekijöille opinnäytetyön valmiiksi saattamisen jälkeen (esimerkiksi miellekartta). Tutkimusluvallisista syistä nuorten tuottamaa kuvallista aineistoa ei esitellä osana

tätä työtä. Jatkotutkimuksessa tämä tulisi ottaa huomioon, jotta myös kuvallista aineistoa voisi käyttää laajemmin osana aineistoa.

Useat päällekkäiset roolit havainnoitsijasta nuoriso-ohjaajaksi vaativat valtavasti itsereflektiota vastuusta ja vallankäytöstä. Pysin tunnustelemaan ja tunnistamaan, milloin nuori on avoin osallistumiselle ja milloin hän kaipaa omaa tilaa. Olen tämän opinnäytetyön aikana saanut kohdata useita erilaisia nuoria, joista osa on entuudestaan tuttuja nuorisotalon kävijöitä ja osa uusia tuttavuuksia. Kohtaamiset ovat saattaneet olla suunnitelmallisia ryhmä- tai yksilötapaamisia tai spontaaneja kohtaamisia avoimessa nuorisotalotoiminnassa. Olen mahdollistanut osallistumisen tasapuolisesti kaikille nuorisotalon kävijöille ja pitänyt huolen, että osallistuessaan nuoret tekevät sen tietoisesti.

3.1 Osallistuva havainnointi osana etnografista lähestymistapaa

Keräsin aineistoa monimenetelmällisesti erilaisia toiminnallisia, luovia ja osallistuvia menetelmiä, sekä osallistuvaa havainnointia hyödyntäen. Koska kehittämistyötä tehtiin nuorten kanssa nuorisotalolla, on työskentely osallistuvaa ja yhteiskuntatieteilijä Sanna Ryynäsen ja sosiologi Anni Rannikon (2021, 19) mukaisesti ”osallistumiseen kutsuvaa”. Ryynäsen ja Rannikko (2021, 19-20) kuvaavat, kuinka: ”Osallistuva tai osallistava tutkimus (engl. participatory research) on toisaalta sateenvarjokäsite tutkimukselle, jossa tutkimukseen osallistuvat ovat jotenkin enemmän mukana tutkimusprosessissa kuin vain esimerkiksi perinteisessä haastateltavan roolissa.” Keskeisenä menetelmänä oli osallistuva havainnointi. Kentällä tapahtuva osallistuva havainnointi on etnografialle tyypillinen työskentelytapa, missä haastattelu liittyy osaksi muita menetelmiä (Hämeenaho & Koskinen-Koivisto 2014, 11). Haastattelumenetelmää hyödynnettiin muiden menetelmien osana joko puolistrukturoidusti, kuten kokemukskävelyiden aikana, tai osana etnografista lähestymistapaa, missä haastattelu liittyy osaksi osallistuvaa havainnointia. Toiminnallisten menetelmien osana nuorten ajatuksia on saatettu tarkentaa avoimella haastattelulla, kun on ollut tarvetta tarkentaa nuorten kokemuksia sanallisesti.

Etnografinen lähestymistapa mahdollistaa luovuuden, sillä työskentelyyn on sisäänkirjoitettu tekijälähtöinen rajaaminen ja havaintojen kautta tapahtuva tulkintojen tekeminen. Kokemuksellisuus ja ruumiillisuus ovat osana havaintojen syntymistä esimerkiksi herkkyyden ja empatian kautta (Hämeenaho & Koskinen-Koivisto 2014, 18-19). Tulkitsen havaintoja myös peilaten omiin tuntemuksiini tilanteissa. Koen tärkeäksi pyrkiä tavoittamaan menetelmien

kautta myös muuta kuin sanallistettavaa aineistoa. Käytän omia empatia- ja eläytymistaitojani osana tutkimusta. Taustalla on ajatus, että kaikilla on oma yksilöllinen kokemus kaupungista, ja tämän takia on tärkeää selvittää niitä kielellisiä, sosiaalisia ja kulttuurisia merkitysjärjestelmiä ja mekanismeja, jotka vaikuttavat tapaamme toimia kaupunkitilassa (Ainiala ym. 2021, 15). Sosiaalisen representaation näkökulmasta, havainnoinnin ja arjen käytänteiden analyysin avulla saatetaan päästä käsiksi siihen, mitä ihmiset eivät mielellään ilmaise sanoin (Sakki ym. 2014, 323).

Myös havaittujen aineistojen yhdistely uusilla tavoilla voi tuottaa yllättäviä sisältöjä, mikä mahdollistaa myös luovuuden. Etnologian professori Billy Ehn (2014, 70) kuvailee etnografisen työskentelyn luovuutta ja kuvaa tutkijaa myös tarinankertojaksi. Kokemukseni mukaan myös taiteellisessa työskentelyssä lähdetään usein liikkeelle havainnosta, joka nousee tarkasteltavaksi usein valitusta näkökulmasta. Ehn kirjoittaa, kuinka sosiaalisia tilanteita voi lähestyä kuin performansseja ja teatteria: ”Päämääränä on korostaa aistitietoisuutta ja havaintokykyä, analysoida henkilöihahmoja ja draamallista ilmaisua, vetää johtopäätöksiä osanottajien tavoitteista ja piilotekstistä heidän verbaalisissa ja ei-verbaalisissa toimissaan, tarkentaa visuaalista havainnointikykyä kenttätyötilanteissa, kehittää kykyä ajatella symbolisella ja vertauskuvallisella tasolla ja lopuksi, sallia tarinankerronnan käyttäminen kiinnostavien narratiivisten tutkimusraporttien luomiseksi” (Ehn 2014, 71-72). Monessa kohdassa menetelmän prosessin kuvaus, oma reflektio ja aineistosta nousevat havainnot kiinnittyvät niin tiukasti yhteen, että ei tunnu järkevältä erotella niitä erikseen. Aineiston käsittelyn yhteydessä kuvailen kohtaamisia nuorten kanssa myös etnografista tarinallisuutta hyödyntäen.

3.2 Miellekartat Pukinmäen alueesta pienryhmässä ja avoimessa toiminnassa

Käytin Miellekarttoja menetelmänä nuorten kanssa avoimessa nuorisotalotoiminnassa ja erillisessä pienryhmässä. Laadimme nuorten kanssa piirtäen karttoja lähialueesta ja heille tärkeistä paikoista kartoittamaan, kuinka osallistujat hahmottavat moniulotteisen kaupunkiympäristön. Tavoite on kuvallisia tuotoksia vertailemalla löytää sosiaalisesti jaettuun käsityksiä ja merkityksiä alueesta. Taustalla on innoitus sosiaalipsykologien Milgramin ja Jodeletin (1976) vastaavasta kokeilusta, missä ihmisiä pyydettiin piirtämään karttoja itselleen merkityksellisistä paikoista Pariisissa. Aineiston tarkastelun taustalla oli sosiaalisten

representaatioiden teoria, minkä avulla pyrittiin löytämään jaettuja arkikäsitteitä paikoista. (Jodelet, Milgram 1976, 88-113; Hakoköngäs, Martikainen 2021, 96.) Miellekarttojen piirtäminen on visuaalinen tutkimusmenetelmä. Sosiaalipsykologian yliopistonlehtoreiden Eemeli Hakoköngään ja Jari Martikaisen mukaan visuaalisia ja kuvallisia tapoja kerätä aineistoa on sovellettu lapsuus- ja nuorisotutkimuksessa runsaasti. Visuaaliset tutkimusmenetelmät usein motivoivat osallistujia enemmän ja tuovat tarkasteltavaksi asioita, jotka sanoilla ilmaistuna voi olla hankalampaa. (Hakoköngäs, Martikainen 2021, 83, 96.)

Toteutin Miellekartta -menetelmän kolme kertaa eri tavoilla soveltaen. Esittelin nuorille opinnäytetyöni keskeisen idean ja kysyin suostumuksen osallistumista varten. Ensimmäinen toteutus oli 12-14-vuotiaiden nuorten piirustusryhmässä, joista tutkimukseen osallistui neljä nuorta. Piirustusryhmässä kerroin osallistujille, että olen tekemässä Pukinmäen alueesta opinnäytetyötä ja minua kiinnostaa millä tavalla nuoret hahmottavat aluetta. Toinen kerta oli avoimessa toiminnassa varhaisnuorten ajalla, missä kaksi nuorta halusi osallistua tutkimukseen, mutta eivät piirtäen, vaan päädyimme toteuttamaan Miellekartta -menetelmää leipomisen kautta mokkapalakakua koristellen. Leipomisen aikana keskustelimme monista teemoista. Kysyin varhaisnuorilta, ”mikä saa tulemaan nuorisotalolle, mikä nuorisotalolla on parasta, minkälaista nuorisotalolle on tulla, onko matkareitti turvallinen ja mikä nuorisotalolla saa olon tuntumaan turvalliseksi?” Kolmas kerta oli avoimessa toiminnassa isojen ajalla, missä lähestyin yhtä nuorta, joka oli saapunut nuorisotalolle ensimmäistä kertaa. Lyhyen kohtaamisen jälkeen hän piirsi kuvan Pukinmäen alueesta.

3.3 Pienoismalli ”Unelmien Pukinmäki” osana avointa toimintaa

Toteutin pienoismallin varhaisnuorten kanssa avoimessa nuorisotalotoiminnassa askarrella ja samalla keskustellen. Aikuiskasvatuksen professorin Juha Suorannan ja sosiologian apulaisprofessori Olli Pyyhtisen mukaan sosiologi C.Wright Mills (2015, 246) korostaa sosiologisen mielikuvituksen kehittämisessä mittakaavojen muuntelua, jossa muutetaan pieneltä vaikuttava asia suureksi ja toisin päin, ja kuvitellaan mitä tästä seuraisi (Suoranta & Pyyhtinen 2021, 49). Pienoismalli -menetelmässä leikitään mittakaavojen kanssa, jotta löytyisi mielikuvituksellinen ja toiminnallinen lähestymistapa tutkia nuorten käsityksiä Pukinmäen alueesta ja nuorisotalosta. Osallistuvaa havainnointia hyödyntäen tavoitteena on tarkastella mitä pienoismallin kautta ilmenee ja mitä arkikäsitteitä nuorilla on alueesta. Miellekartta- ja Pienoismalli -menetelmien taustalla toimii sosiaalisen representaation teoria, mikä auttaa

ymmärtämään kuvien kautta tapahtuvaa arkitiedon muodostumista (Sakki ym. 2014, 326). Tarkastelen, mitä jaettuja arkikäsitteitä pienoismallin tekemisen kautta nousee ja mitä se kertoo Pukinmäen alueesta.

Toteutin Pienoismalli -menetelmän Pukinmäen nuorisotalolla varhaisnuorten ajalla keväällä 2023. Pienoismallin tekemiseen osallistui kolme nuorta, joista jokainen aloitti ja lopetti osallistumisen eri aikaan. Toteutusvaiheessa asettelin Pukinmäen nuorisotalon askartelulle, piirtämiselle ja ns. hiljaiselle työskentelylle varattuun huoneeseen valmiiksi pahvialustan, maalaustarvikkeita ja muutamia mehutölkkejä käytettäväksi. Kysyin avoimeen toimintaan osallistuvilta nuorilta, haluavatko he osallistua pienoismallin tekemiseen. Esittelin tutkimuksen idean ennen osallistumista ja kysyin, saanko käyttää pienoismallia, keskustelun aiheita ja havaintojani opinnäytetyössäni. Ensimmäiseksi osallistunut nuori ei tiennyt mikä on pienoismalli, joten katsoimme Googlesta kuvahausta kaupunkien pienoismallien kuvia, niin hän sai käsityksen mitä olemme tekemässä. Ensimmäinen nuori koki aloittamisen haastavaksi, mutta paikalle tullut toinen nuori innostui tekemisestä ja ensimmäinen nuori antoi hänelle kynän, millä hahmotella Pukinmäkeä pahvilaatikkoon. Mukaan liittyi myös kolmas nuori, jolle kerroin mitä olemme tekemässä ja kysyin luvan käyttää keskustelua ja aineistoa opinnäytetyössäni. Askartelun ohessa keskustelimme alueesta. Kysyin nuorilta mitä keskeisiä asioita Pukinmäessä on, missä päin he itse asuvat ja pyysin heitä kuvailemaan mitä pienoismallissa olisi, jos se olisi ”Unelmien Pukinmäki”. Kun kaksi ensimmäistä nuorta lopettivat, kolmas nuori halusi oman pienen laatikon. Laatikkoon hän maalasi puiston, jonka kautta keskustelimme alueesta.

3.4 Majanrakennus ja tilakokemuksen osallistuva havainnointi

Toteutin majanrakennusta Pukinmäen nuorisotalon avoimessa nuorisotalotoiminnassa isojen ajalla keväällä 2023. Ajattelen itse, että maja on turvapaikka, mahdollisuus vinksauttaa tilaa ja luoda uudenlaisia kehollisia ja tilallisia kokemuksia tutussa nuorisotaloympäristössä. Fenomenologisesta näkökulmasta paikan kokemisessa korostuu koko keho pelkän visuaalisen havaitsemisen sijaan (Forss 2010, 78). Majan rakennuksen voi toteuttaa myös mielikuvitusta herätellen tarinallisesti, kuten lapsena leikkien majaleikkejä. Mielikuvituksen käyttö rikastuttaa hyvää yhteiskuntatutkimusta, sillä se kykenee rakentamaan yllättäviä yhteyksiä ja avartamaan tutun ja arkipäiväisen taustalta uusia oivalluksia (Suoranta & Pyyhtinen 2021, 55). Haasteena

oli saada nimenomaan isojen ajalla olevat nuoret innostumaan majan rakentamisesta ja tarjota mahdollisuus ottaa tila haltuun arkipäiväisestä olemisen tavasta poiketen.

Tämän menetelmän yhteydessä osallistuva havainnointi on vahvasti osana menetelmää, sillä tarkastelin nuorten tilakokemusta ja turvallisuuden kokemusta osallistuvan havainnoinnin kautta. Toteutuksen yhteydessä myös oma innostaminen poikkeukselliseen nuorisotalotoimintaan ja omakohtaisen kokemuksen havainnointi oli isossa osassa toimintaa. Majanrakennusprosessiin osallistui kolme nuorta aktiivisena majanrakentajana, sekä sivustaseuraajina ja majassa olevan roolissa noin kahdeksan nuorta.

Toteutusvaiheen alussa tuntui, että kynnyks lähteä rakentamaan majaa ja muuttamaan tilaa vaikutti olevan suuri. Päätin rakentaa majan ensin yksin ja ajattelin, että se innostaa ja näyttää esimerkkiä. Rakensimme toisen ohjaajan kanssa majan olohuoneeseen. Aloin rakentamaan majaa myös toiseen huoneeseen ja suureksi ilokseni mukaan liittyi kolme nuorta, jotka juuri saapuivat nuorisotalolle. Huoneessa oli myös muutama nuori pelaamassa, jotka eivät osallistuneen rakentamiseen, ja suhtautuivat aluksi hieman kiusoitellen majan rakentamiseen. Kerroin nuorille, että teen opinnäytetyötä ja kysyin, saanko käyttää havaintojani, keskustelujamme ja majasta ottamiani valokuvia osana opinnäytetyötä. Nuoret antoivat luvan. Majanrakennuksen yhteydessä tarkkailin nuorten tapaa rakentaa ja kommunikoida keskenään työskentelyn lomassa. Myös muut huoneessa olevat nuoret vaikuttivat tilanteeseen. Keskustelimme rakentamisen yhteydessä majanrakennuskokemuksista lähimetsässä ja kotona lähiaikoina ja lapsuudessa. Lopulta nuoret ”hengasivat” majassa ja kysyin heidän kokemuksistaan majan sisällä. Myös ensimmäiseksi rakennetun majan sisällä ”hengaili” nuoria loppuillasta.

3.5 Moniaistiset kokemuskävelyt

Toteutin Moniaistiset kokemuskävelyt kävellen Pukinmäessä 1-2 nuoren kanssa kerrallaan keväällä 2023. Kävelyn keskeinen idea oli syventyä nuorten kanssa kaupungin tuntuun ja havainnoida ympäristöä moniaistisena kokemuksena. Kävely tuo aistien tutkimusmetodologiaan mukaan liikkeen (Järviluoma, Aula, Pöllänen, Pärjälä, Tiainen & Venäläinen 2021, 67). Tarkastelun kohteena on nuorille tuttujen paikkojen tarkastelu ja kokeminen yhdessä myös aistien tarkastelun kautta. Kävelyiden aikana keskiössä olivat haju, maku, tuntuma, ääni ja valo samalla kokemuksesta keskustellen. Kävelyt tallennettiin nauhurin avulla ja keskustelut litteroitiin aineiston tarkastelun tueksi. Tämän menetelmän innoittajana on

toiminut lähtökohta lisätä ymmärrystä kaupungista kulttuurisena, sosiaalisena, ajallisena, ruumiillisena ja materiaalisena paikkana kansantieteilijä Pia Olssonia, etnologi Jenni Rinnettä ja kulttuuriantropologi Tiina Suopajarveä mukailleen (2021). He viittaavat antropologi Sarah Pinkin (2008) placemaking -käsitteeseen, kuvatessaan tutkijan etnografista ja moniaistista lähestymistapaa osana tutkimusta yhdessä kokemiseksi ja etnografiseksi paikan tekemiseksi (place-making) (Pink 2008; Olsson ym. 2021, 35). Moniaistisen kokemuskävelyn aikana omat kokemuksemme ja aistimme tuovat meille tietoa ympäristöstä yhdessä osallistuvien kanssa. Tavoitteena on etnografista ja aisteja hyödyntävää lähestymistapaa mukailleen tavoittaa miten nuoret merkityksellistävät lähiympäristöä moniaistisen kokemuskävelyn aikana.

Toteutin kaksi Moniaistista kokemuskävelyä. Ensimmäinen oli yhden nuoren kanssa, ja toinen kahden nuoren kanssa samaan aikaan. Molemmissa kävelyissä lähdimme liikkeelle Pukinmäen nuorisotalolta ja teimme aluksi virittävän aistiharjoituksen, jossa tutkimme nuorisotalon ulkopuolella olevaa ympäristöä keskittymällä yhteen aistiin kerrallaan (näkö, kuulo, haju, tunto, maku). Olin antanut nuorille tehtäväksi miettiä, mihin he haluavat minut alueella viedä. Nuoret saivat viedä minut itse valitsemiinsa ja itselleen merkityksellisiin paikkoihin. Samalla pohdimme mikä alueella on itselle mieluinen ja mikä epämiellyttävä paikka. Kävelyjen aikana keskustelimme vapaasti nuoren esiin nostamista havainnoista ja pysähdyimme välillä pohtimaan paikkaa eri aistien näkökulmasta. Oman turvallisuuden näkökulmasta toteutin tämän menetelmän niin, että kävelylle lähteneet nuoret olivat itselleni entuudestaan tuttuja ja luotettavaksi koettuja nuoria. Kutsuin kävelylle peruskoulun päättämisen nivelvaiheessa eläviä nuoria, joilla on iän puolesta riittävä ymmärrys toiminnan luonteesta. Tällöin opinnäytetyön tavoitteet on riittävän hyvin sisäistetty ja informoinnista on huolehdittu.

Ensimmäisen nuoren kanssa matkasimme reitin: Pukinmäen nuorisotalo -Pukinmäenkaari- Weisteenmäki -Helsingin Kristillinen koulu- Pukinmäenkaaren peruskoulun piha. Toisessa kävelyssä matkasimme kahden nuoren kanssa reitin: Pukinmäen nuorisotalo – S-market – Eskolantie – Pukinmäenkaaren peruskoulu – Ankkalampi Sunilan puistossa- Säterintie.

Käytin Moniaistisen kokemuskävelyn pohjana löyhää (puolistrukturoitua) haastattelua:

Moniaistisessa kokemuskävelyssä pyysin osallistujia viemään minut lempi- ja/tai inhokkipaikkaansa valiten reitin, jota yleensä kulkee. Pyysin osallistujia pysähtymään reitillä aistimaan asioita ja pysähtymään jokaisen aistin kohdalle erikseen (kuulo, näkö, tuntuma, maku, haju, tunnelma/atmosfääri). Pyysin osallistujia pohtimaan, kuinka paljon ja mitä aisteja

he erityisesti huomioivat liikkueessaan kaupungilla ja mikä aisteista vaikuttaa osallistujiin eniten. Pyysin osallistujia kuvailemaan eri paikkojen tunnelmaa ja pohtimaan miten tunnelma vaikuttaa osallistujiin yleensä eri paikoissa. Lempi- tai inhokkipaikkaa tarkasteltaessa pyysin osallistujia kuvailemaan mikä paikasta tekee lempi- tai inhokkipaikan. Pyysin osallistujia tarkastelemaan kävelyn aikana eri paikoissa, kokevatko he olonsa turvalliseksi ja mikä siihen vaikuttaa. Pyysin osallistujia kertomaan, jos hän saisi muuttaa Pukinmäen kaupunkiympäristössä mitä vaan, mitä se olisi. Pyysin osallistujia kertomaan, miten hän sijoittaa Pukinmäen osaksi Helsinkiä ja kuvailemaan miten ja millä liikkuu alueella.

3.6 Tulevaisuustyöpaja

Tulevaisuustyöpajalla on useita eri lähtökohtia, joiden pohjalta olen soveltanut oman työpajarungon. Olen käyttänyt suunnittelun tukena vapaasti soveltaen mm. Eläytymismenetelmää (Mönkkönen 2021, 103-131), Sitran Tulevaisuustajuus -menetelmää (Sitra 2023), Tulevaisuusverstaan lähtökohtia (Armanto, Lauttamäki & Siivonen 2022, 222-236) sekä muita tulevaisuuden ennakoinnin parissa syntyneitä pohdintoja. Tässä tulevaisuustyöpajassa keskeistä on hyödyntää vahvasti mielikuvitusta ja tehdä tilaa yhteiselle oivaltamiselle.

Eläytymismenetelmässä kuvittelu on keskeinen osa sosiaalisen todellisuuden rakentamista. Myös tutkimuksessa on tärkeää hyödyntää ihmisten tapaa kuvitella ja niin sanotusti leikkiä ajatuksilla. Eläytymismenetelmää käytetään usein vaihtoehtoisten tulevaisuuksien visioimiseen. (Mönkkönen 2021, 111, 124.) Vaikka en pyrkinyt puhtaasti hyödyntämään tarinallista kirjoittamista ja sitä kautta yhteiskuntatieteiden tohtori ja dosentti Kaarina Mönkkösen kuvailemaa eläytymismenetelmää, tavoittelimme nuorten kanssa työpajassa eräänlaisia ääneen sanottuja ”kertomuksia” nuorisotalon merkityksestä. Tavoitteena oli hyödyntää samalla vahvasti mielikuvitusta ja kuvittelua. Mielikuvitusta hyödynnetään vahvasti lähes kaikissa tulevaisuuden ennakoinnin työpajamenetelmissä. Tulevaisuusverstaassa kokoonnutaan yhteen luomaan uudenlaista ajattelua jonkin valitun aiheen ympärille. Ajattelua tehdään näkyväksi esimerkiksi yhdessä kirjoittamalla, jotta yhteiselle oivaltamiselle ja tulevaisuuteen virittäytymiselle syntyy tilaa. (Armanto ym. 2022, 224.) Tulevaisuustyöpajassa koostettiin ideoita uutta nuorisotaloa ajatellen keräten samalla tietoa nuorten tila- ja turvallisuuden kokemuksesta, sekä mahdollisesti menetelmän hyödyntämisestä osana kaupunkisuunnittelua. Työpajan jälkeen tarkastelin, millaisia teemoja työpajassa erityisesti

nousi, ja mitä se kertoo Mönkkösen mainitsemasta sosiaalisesta todellisuudesta tämän työn yhteydessä.

Toteutin Tulevaisuustyöpajan Pukinmäen nuorisotalolla toukokuussa 2023 kaksi ja puoli tuntia kestäväenä työpajana. Tulevaisuustyöpajaan oli avoin kutsu kaikille halukkaille nuorille. Kyselin Pukinmäen nuorisotalon kävijöiltä, haluavatko he ennalta valittuna iltana tulla nuorisotalolle keskustelemaan nuorisotalon merkityksestä ja siihen liittyvistä toiveista, sekä samalla muista opinnäytetyöhön kytkeytyvistä teemoista. Työpajassa oli minun lisäksi toinen nuoriso-ohjaaja, mikä oli tärkeää nuorisotyöllisen turvallisuuden näkökulmasta. Huomionarvoista onnistumisen kannalta on se, että yhteistyö oli ennalta hyvin tuttua ja sujuvaa, ja pystyimme sopimaan selkeän työnjaon ja esimerkiksi keskustelun ohjaamisen luonteesta etukäteen työparini kanssa. Paikalle saapui ilahduttavan sopiva osallistujajoukko, kuusi Pukinmäen nuorisotaloa aktiivisesti käyttävää yläkouluiäikäistä nuorta. Koska he tunsivat toisensa hyvin, ryhmäytymiseen ja tutustumiseen ei tarvinnut käyttää aikaa. Kävimme läpi opinnäytetyöhön liittyvät tiedottamiseen ja suostumukseen liittyvät käytännöt ja aloitimme työpajan.

Koska yhdellä nuorella oli kiire lähteä lähes heti ja olin ehtinyt jo kutsuvaiheessa alustaa, että kyse on nuorisotaloon liittyvistä toiveista, aloitimme hänen ajatuksistaan. Nuori ei ehtinyt saada tulevaisuusorientoitunutta alustusta, mutta hän listasi runsaasti konkreettisia ehdotuksia mm. liikuntasalin käyttöä ajatellen. Minusta oli mahtavaa, että nuori tuli paikalle kiireestä huolimatta ja sai jakaa ajatuksiaan muiden tukiessa häntä ajatustensa kanssa.

Työpajan alussa pyysin, että jokainen kertoo, mitä tulee mieleen sanasta ”Tulevaisuus” ja sen jälkeen keksii tulevaisuuteen liittyviä ”Mitä jos...?” -kysymyksiä. Pohdimme ryhmässä, millaisia ajatuksia ne herättävät ja kirjoitimme ajatuksia post it-lapuille. Seuraavaksi pyysin, että jokainen kertoo mitä tulee mieleen sanasta ”Nuorisotalo” ja keksii nuorisotaloon liittyviä ”Mitä jos...?” -kysymyksiä. Kirjoitimme ajatuksia post it-lapuille. Tulevaisuustyöpajan alun orientoitumisessa tulevaisuustyöskentelyyn oli hyödynnetty Tulevaisuustaaajuus-menetelmää ja Sitran työpajan mallia (Sitra 2023). Tavoitteena oli virittäytyä kohti mahdollisuuksien maailmaa ja herätellä erilaisia mielikuvia ja lähestymistapoja kysymällä ”Mitä jos...?” kysymyksiä, kuten Tulevaisuustaaajuus -työpajassa tehdään.

Tarkoituksena oli työpajan yhteydessä toteuttaa moniaistinen kokemuskävely nuorisotalon sisällä, jonka aluksi olisimme tehneet aistivirittäytymisen ja sen jälkeen jokainen osallistuja

olisi saanut viedä meidät omaan lempi- ja /tai inhokkipaikkaansa. Olisin pyytänyt osallistujia kuvailemaan, miksi he valitsivat tämän paikan ja mitä tunteita ja tunnelmia paikka herättää. Toteutusvaiheessa suunnitelma muuttui hieman. Nuorten ehdotuksesta teimme harjoituksen keskustellen, sillä aika oli loppumassa. Lopuksi keskustelimme nuorisotalon merkityksestä. Työpajan aikana keskusteluun nousi myös nuorille tärkeitä ajankohtaisia teemoja mm. turvallisuuden liittyen, ja näistä asioista keskustelemiseen täytyi antaa rauhassa aikaa. Jätän osittain nämä keskustelun yksityiskohdat käsittelemättä nuorten pyynnöstä. Ajankäytöllisistä syistä jätin työpajan loppupuolelle suunnitellun mielikuvamatkan pois toteutuksesta. Tila-aliasen toteutin toisena ajankohtana osana avointa toimintaa.

3.7 Tila-alias

Tila-alias oli alunperin osana Tulevaisuustyöpajaa, mutta koska se jäi työpajassa toteutumatta, toteutin tila-alias pelaamisen osana Pukinmäen nuorisotalon isojen ajan avointa toimintaa keväällä 2023. Tila-Aliaksen pelaamiseen osallistui kahdeksan nuorta isojen ajalla avoimessa toiminnassa. Nuoret olivat itselleni entuudestaan tuttuja. Heidät oli helppo kutsua mukaan, sillä he tykkäsivät muutenkin pelata Aliasta nuorisotalolla keskenään. Käytännössä peliä pelataan kuten Aliasta, mutta olin ottanut mukaan sanoja, jotka ovat jollain tavalla oleellisia nuorisotalon ja tämän kehittämistyön näkökulmasta. Tämä menetelmä kehittyi kentällä osana kehittämistyötä siitä havainnosta, että kyseessä oli nuorille mieluisa peli. Sana-assosiaatiotehtävät ovat usein sosiaalisia representaatioita tutkittaessa käytetty analyysimenetelmä, sillä sen avulla pyritään tunnistamaan mitä nousee ns. ydin teemoina toisteisesti ja mitä jää periferia tasolle, eli nousee vain satunnaisesti. (Sakki ym. 2014, 321). Oli kiinnostavaa seurata, miten nuoret sanallistivat käsitteitä, jotka he tunnistivat ja minkälaisiin yhteyksiin nuoret liittivät käsitteet.

Tila-aliasen käsitteet olivat: Yhdenvertaisuus, Esteettömyys, Nuorisotalo, Turvallisuus, Meteli, Hiljainen huone, Keittiö, Pleikka, Biljardi, Sähly, Kaikki polttaa kaikkia, Leipominen, Leffailta, Juna-asema, Osallisuus, Aistit, Sohva, Säkkituoli, DJ-koppi, Toiminta, Retket, Turvallisemman tilan periaatteet, Jäähy, Kaupunkisuunnittelu, Alepa, S-market, Koulun piha, Sali, Aikuinen, Ystävyys, Keskusteleminen, Lautapelit. Yhtenä pelin tehtävänä olisi keksiä itse lisää käsitteitä, jotka osallistuja mieltää osaksi nuorisotaloa ja sen lähiympäristöä.

4 NÄKÖKULMA AINEISTOON 1: PUKINMÄKI KAUPUNKITILANA

Käsittelen tutkimusaineistoa seuraavissa luvuissa kahden näkökulman kautta. Olen jaotellut aineistoa tutkimuskysymyksittäin teemoitellen. Tässä luvussa nostan esiin eri menetelmien kautta syntyneitä havaintoja siitä, mitä jaettuja käsityksiä ja merkityksiä nuorilla on Pukinmäen nuorisotalosta ja alueesta. Seuraavassa luvussa nostan työn aikana kerätyn aineiston kautta esiin keskeisiä havaintoja nuorten tila- ja turvallisuuden kokemuksista nuorisotalolla ja alueella. Päädyin aineiston analysoimisessa teemoiteltuun jäsenyykseen, koska huolimatta menetelmästä, nuoret nostivat esiin samankaltaisia teemoja. Aineiston runsauden takia on perustellumpaa käsitellä vain keskeisiä havaintoja tutkimuskysymysten rajaamana. Olen siis tehnyt runsaasti rajaamista jo aineiston analyysivaiheessa.

Opinnäytetyön kehys

Kuva 1: Aineiston analyysivaiheessa tarkentunut opinnäytetyön kehys, missä kuvaillaan työn lähestymistapa, keskeinen teoria ja käsitteet, työtä ohjaavat teemat ja aineiston kautta havaittuja ilmiöitä.

Kuva: Rosa Autio (2024).

4.1 ”Ja sitte tossa on toi junarata”

Pukinmäen nykyinen nuorisotalo sijaitsee Säteriintielle samassa rakennuksessa Alepan kanssa aivan Pukinmäen juna-aseman vieressä. Toisella puolella rataa on uusi S-market. Alepan puolella on vanha ostoskeskus, K-kauppa ja kampaaja. Samassa rakennuksessa, missä nuorisotalo ja Alepa sijaitsee, oli ennen myös apteekki ja hammaslääkäri, jotka ovat jo muuttaneet toisiin tiloihin. Pukinmäen ostarin kupeessa on kolme anniskeluravintolaa. R-kioski sijaitsee Eskolantien toisella puolella. Eskolantie vie Pukinmäen urheilupuistoon ja Pukinmäenkaaren peruskoululle, jonka lähettyviltä kaartaa Pukinmäenkaaren tie, rajaten alueen pohjois- ja länsipuolelta. Pukinmäenkaaren länsipuolella on metsää ja kukkula, jota kutsutaan Weisteenmäeksi. Helsingin Kristillinen koulu sijaitsee sen lähistöllä. Unikkopuistoksi kutsuttu Säveltäjänpuisto jää Eskolantien vasemmalle puolelle junaradalta päin kuljettuna. Seuraavaksi hahmottelen, miten nuoret hahmottavat alueen ja mitä jaettuja käsityksiä nuorilla on Pukinmäestä.

Kaupat ja junarata nousevat keskeisinä alueellisina elementteinä Pukinmäen nuorisotalon lähettyviltä. Pukinmäen nuorisotalon isojen ajan avoimessa toiminnassa havaitsin yhden nuoren, joka oli nuorisotalolla ensimmäistä kertaa. Esittelin opinnäytetyön idean ja kysyin, haluaisiko hän piirtää kartan Pukinmäen alueesta. Hän (N1) sanoi, ettei osaa, koska ei ole alueelta. Vastasin, ettei se ollenkaan haittaa, vaan kiinnostavaa on se, minkälaisia mielikuvia nuorilla on alueesta. Hän (N1) kertoi tietävänsä ”Puksusta vaan ässän ja Alepan”. Tunnustelin hetken, oliko nuorella kiinnostusta kartan piirtämiseen ja osallistumiseen, vai tunsiko hän painetta osallistua, koska oli nuorisotalolla yksin ja olin hänelle uusi aikuinen. Pohdin, oliko hänen ilmaisunsa, ettei tiedä muuta kuin ”ässän” ja Alepan itse asiassa pyyntö päästä pois tilanteesta. Hetken annettua nuorelle tilaa ja pohdittuani omaa lähestymistapaani, kysyin, haluaako hän piirtää minulle S-marketin ja Alepan? Hän vastasi myöntävästi, piirsi kuvan ja antoi sen minulle. Tarkensin vielä, onko piirustuksessa välissä kulkeva elementti junarata, johon hän vastasi myöntävästi. (N1.)

Edellä mainitusta lyhyestä kohtaamisesta nousi keskeisinä Pukinmäkeä kuvaavina elementteinä Pukinmäen kaupat: S-market ja Alepa, ja aluetta halkova junarata. Kiinnostavaa on se, että vaikka tämä kohtaaminen oli lyhyt ja nuori kuvasi aluetta entuudestaan tuntemattomaksi, samat elementit nousevat esiin myös muusta nuorten aineistosta menetelmästä riippumatta.

Kaksi nuorta (N2 & N3), jotka osallistuivat Miellekartta tehtävän piirtämiseen piirustusryhmän kautta, tulivat myös muualta kuin Pukinmäen alueelta. Heidänkin piirustuksissaan nousi keskiöön junarata, mikä halkoo alueen (ja paperin) yli. Toinen nuorista, esitellessään kuvaansa piirustusryhmässä, kuvaili piirtämänsä junaradan varrella olevia paikkoja, “ettei tiedä missä mikäkin paikka on”, eikä hän tiennyt miksi oli piirtänyt metsän, mikä vei suurimman osan kuvasta (N2). Alueella asuva nuori (N4) sanoi, että junaradan vieressä oleva metsä on kuin Weisteen alueen metsä. Junarata helpottaa nuorten saapumisen nuorisotalolle myös muualta.

Junarata alueen keskeisenä havaintona nousee myös Moniaistisen kokemuskävely menetelmän äänihavaintojen kautta. Istuimme yhden nuoren kanssa nuorisotalon edustalla ulko-oven ritiläportaalla. Nuori (K1) kiinnittää näköaistia tarkasteltaessa huomionsa lähellä oleviin keskeisiin havaintoihin, kuten pitseriaan, Alepa-fillareihin ja Pukinmäkeä halkoviin kiskoihin: ”Ja sitten tossa on toi junarata”. Pukinmäki on paikkana hyvässä liikenneyhteyksien taskussa, sillä se sijaitsee junaradan ja kehä1:sen risteyksessä. Nuoren kuvauksen mukaan Pukinmäessä on liikettä, mistä aiheutuu myös melua:

No täähän on sillee semi melusa paikka, ku tos menee noi junat ja sit täs on autotie ja muutenkin niinku sillee liikettä. (K1.)

Toisella kokemuskävelyllä nuori (K3) kertoi, että häneen vaikuttaa eniten aisteista äänet. Kysyin, miten äänet vaikuttavat paikkaan. Nuori kertoi, että joskus ääntä voi olla liikaa (K3). Kysyin, onko Pukinmäessä sellaisia alueita. Nuori vastasi, että ei muuten kuin yleensä autot ja juna-asema (K3).

Kaikki kokemuskävelyllä olleet nuoret kertoivat kuuntelevansa musiikkia tai podcasteja liikkueensa kaupungilla. Tähän vaikutti se, onko matkalla itsekseen vai hengailmassa kavereiden kanssa. Olisi kiinnostava pohtia lisää, kuinka eri tavoilla ihmiset kokevat metelin ja musiikin vaikuttavan mielentilaan ja tunnelmaan kaupungilla liikkueessa. Ja miten se vaikuttaa kaupunkikokemukseen. Kuinka paljon itseasiassa Spotify ohjaa nuorten tilakokemusta kaupungilla soittolistojensa kautta?

4.2 Parhaimmat ”hengailupaikat”

Varhaisnuorten avoimessa toiminnassa Pienoismalli -menetelmän toteutuksen yhteydessä nousi esiin, että S-marketin takana ei ole enää mitään. Aluetta rajaa S-marketin takana oleva Kehä1:nen. S-market piirrettiin ensimmäisenä pohjalle pahvilaatikon reunalle. Nuori (P2) hahmotteli pahvilaatikon pohjalle S-marketin, nuorisotalon, pitserian ja taloja. Toisella

kokemuskävelyllä kahden nuoren (K2 & K3) kanssa ensimmäisen aistien virittäytymistehtävän kautta piirtyi kuva Pukinmäen ostarista junaradan kupeesta ja nuorisotalosta osana Aleparakennusta. Kysyessäni nuorelta (K2) mitä hän näkee ympärillään, hän vastasi näkevänsä Pukinmäen ostarin. Kun pyysin tarkentamaan, hän luetteli havaintojaan: S-marketin valokyltin, nimikyltin, ravintolan, erimerkkisiä autoja ja kasveja, Alepan mainoskyltin (K2). Nuori nostaa esiin myös luontoarvot osana kaupunkilaisuutta. Hän (K2) vastasi kiinnostavansa ensimmäisenä huomionsa puihin: ”Ne on osa luontoa ja luonto on mulle tärkeitä.”

Myös toinen nuori (K3) sanoi ensimmäiseksi näkevänsä Alepan. Hyvin napakassa ja nopeassa tempossa hän (K3) luettelee keskeisiä asioita, joita hän näkee ympärillään: ”Pitserian. Autoja. Puita.” Tarkastelimme nuorten kanssa nuorisotaloa ulkoapäin. Nuori (K2) sanoi näkevänsä mainoskyltin ja nuorisotalon oven, ja sanoi niiden näyttävän likaiselta. Siirryimme tarkastelemaan kuuloaistia. Nuoret luettelivat kuulevansa autoja, junan, viheltelyä, kävelyä, lipputangon kolinaa, lehdet, liput, auton moottorin, ihmisiä (joku juuri huutaa kauempana ostaria). Ihmettelimme yhdessä vieressä pörisevää ilmastointilaitetta. Ensimmäisen kokemuskävelyn yhteydessä pyydän nuorta (K1) kiinnittämään huomionsa miltä tuntui istua nuorisotalon ulkona porrasritilällä. Minulle ritilä tuntuu kylmältä ja kolkolta, ja ritilästä porautuu jälkiä ihoon. Nuori ei osaa sanoa miltä ritilällä tuntuu istua, koska ritilällä on tullut ”istuskeltua” niin monta kertaa. Nuori viittasi ”hengailevansa” kavereiden kanssa myös nuorisotalon ulkopuolella. Pohdimme nuoren kanssa miltä Pukinmäki mahtaa maistua. Tämä nauratti meitä molempia.

Kun pyysin toisella kokemuskävelyllä nuoria viemään minut itselleen merkityksellisiltä tuntuviin paikkoihin, minut vietiin ensimmäiseksi S-markettiin. Pysähdyimme tarkastelemaan S-markettia, mutta emme astuneet kaupan sisään. Nuoret sanoivat sen olevan turhaa, koska heillä ei ollut rahaa mukana. He kävivät kaupassa aina ennen ”nutalle” tulemista 1-4 kertaa viikossa. He kertoivat saavansa rahaa kaupassa käyntiin vanhemmilta, synttäreistä ja kavereilta kerjäämällä. Nuorelle (K3) tärkeä paikka, kuntosali sijaitsee kaupan yläpuolella yläkerroksessa. Nuoret (K2 & K3) eivät halua käydä sielläkään, sillä meillä ”ei ole sinne asiaa”.

Kiinnitän huomioni tietynlaiseen sovinnaisuuteen. Nuorille oli vieras ajatus mennä kauppaan tai kuntosalille vain tarkastelemaan paikkaa, ikään kuin tutkimusmatkalle tai hengaillemaan. Kuusisto-Arponen ja Tani kirjoittavat, että nuorten hengailu edellyttää tilalta väljyyttä. Tilan väljyys edellyttää sosiaalista sallivuutta niin, että tila mahdollistaa myös omaehtoisia olemisen tapoja, ja että nuorten läsnäoloa suvaitaan. (Kuusisto-Arponen, Tani 2009, 52.) Nuoret olivat

omaksuneet vahvasti paikan käyttäytymiskoodiston, ja sen ettei tilaan sovi mennä ilman asiaa. Näyttäytyi, että kauppakeskuksessa ja S-marketissa oleminen ja hengailu edellytti sitä, että mukana pitäisi olla rahaa, jotta sinne olisi asiaa.

Ensimmäisellä kokemuskävelyllä nuoren kanssa nousi merkittäväksi havainnoksi paikka, missä nuori tykkää istuskella ystäviensä kanssa ulkona. Kokemuskävelyn päätteeksi istumme Pukinmäenkaaren peruskoulun pihan pingispöydän päälle.

Täs me ollaan aika paljon, kun aurinko paistaa tosta suunnasta, niin me ollaan tässä, kun tässä on lämmin ja nää kuumenee nää pingispöydät. (K1)

Pingispöytä osoitti, kuinka moniaistisuuden merkitys kaupunkisuunnittelussa korostuu ja nuoret löytävät mieluisat paikat. Koin tämän myös itse istuessamme pingispöydän päällä. Pingispöytä oli edelleen lämmin. Minusta oli hyvin ymmärrettävää, että nuoret olivat löytäneet ulkoa itselleen lämpöpatterin keskeiseltä sijainnilta, missä oli hyvä istua ja mihin aurinko osuu paistaessaan. Muistan omasta nuoruudestani, kuinka aina oli kylmä ulkona ollessa. Hengaamisen maantiedettä mukaillen, tämäkin on varmasti niitä paikkoja mistä nuoria kehoitetaan poistumaan, koska pöytien päällä istuminen on epäkorrektia tai paikalla on pelaamisinnokkaita ihmisiä. Tästäkin näkökulmasta, koen arvokkaaksi saada omakohtaisesti kokea pingispöydän lämpö ja sen merkitys nuorille, jotka viettävät aikaa ulkona kaupungilla ”ihan vaan hengaamassa.”

4.3 Nonparellitie

Varhaisnuorten kanssa kertyneestä aineistosta, Pukinmäen aluetta kuvatessa, tie koulun ja nuorisotalon välillä korostuu. Pienoismallin tekemisen yhteydessä, nuori (P3) maalasi harmaalla maalilla Pukinmäen pienoismallia kuvastavaan pahvialustaan ensimmäisenä keskeisen elementin, eli tien. Yksi nuorista kertoi, kuinka hänen äitinsä aina ajaa aamulla sitä tietä hänet kouluun ja nuori (P2) osasi kertoa, että se on ihan suora. Kolmantena tullut nuori (P3) kuvaili käsillään, kuinka tie kulkee ja ”vähän mutkittelee koulun luona”.

Sovelsin Miellekartta -menetelmää varhaisnuorten ajalla myös leipomisen avulla. Koristelimme kahden nuoren (L1 & L2) kanssa mokkapalakakkuun Pukinmäen kartan nonparelleilla. Toinen teki suklaan päälle ison kasan nonparelleista, mikä kuvasti nuorisotaloa. Toinen teki tien keskelle mokkapalakakkaa alkaen kasan luota. Kun toinen nuorista jatkoi tietä nonparelleilla, kutsuen sitä autotieksi, toinen (L1) kielsi toista ja sanoi, että ”siinä on pyörätie

ja kävelytie, ei autotietä.” Kysyin, mitä muuta on Pukinmäessä kuin nuorisotalo, pyörä- ja kävelytie. He tekivät tien toiseen päähän toisen ison kasan nonparelleista, mikä kuvasti koulua.

Uskon, että tie koulun ja nuorisotalon välillä korostui, koska se on suorin reitti nuorisotalon ja koulun välillä ja iso osa nuorten elinpiiriä. Jäin pohtimaan, miksi toinen mokkapalaa koristelevista nuorista nimesi vain pyörä- ja kävelytien, mutta ei autotietä. Pienoismallia tehdessä yksi nuorista kuvasi kokemustaan auton kyydistä käsin ja osasi oman kehollisen kokemuksensa kautta kertoa, että tie on ihan suora. Nuorten kaupunkipääoma, eli taidot ja mahdollisuudet hyödyntää kaupunkitilaa vaihtelee myös nuorten välillä ja erilaisissa ryhmissä luodut pääomat voivat vaihdella merkittävästi (Tolonen ym. 2021, 60). Kiinnostavalla tavalla näyttäytyy, että ikä vaikuttaa nuoren kaupunkipääomaan ja omat mahdollisuudet lisääntyvät iän karttuessa, myös havaintokentän laajenemisen myötä. Jokainen hahmottaa Pukinmäen aluetta oman liikkumistottumustensa mukaisesti. Voiko olla, että yksi nuorista ei ollut havainnut autotietä, koska ei ollut koskaan kulkenut sitä itse auton kyydissä?

Nuorilla on useita syitä liikkua kaupungilla. Osa nuorista ovat matkalla esimerkiksi kouluun, harrastuksiin, kotiin tai kaverille. Osa ovat kaupungilla ja ulkona hengaillemassa kavereiden kanssa ilman sen suurempaa määränpäättä. Tämä vaikuttaa merkittävästi kaupunkitilan käyttöön ja tapaan olla kaupungilla. Nuoret osaavat myös ottaa kaupunkitilaa haltuun välittämättä ympäristön käyttäytymiskoodistosta tai esimerkiksi liikennesäännöistä. Matkasimme jalan toisen kokemuskävelyn aikana juna-aseman alikulkusillan ohi. Sillain alla kiinnitin huomioni siihen, että kuljimme pyörätiellä. Pyysin meitä siirtymään jalkakäytävälle, kuin vaistomaisesti. Tajusin samalla hetkellä, että pyrin ohjaamaan tilannetta liikaa ja minun täytyisi tämän tutkimuksen nimissä rohjeta kävellä nuorten kanssa myös pyörätiellä. Kysyin nuorilta, kiinnostavatko he koskaan huomiota kulkevatko he pyörätiellä vai eivät. He vastasivat kieltävästi. Myös pyöräillessä he kulkevat mieluummin jalkakäytävällä tai ”missä vaan”. Tämä tuntui oleelliselta havainnolta kaupunkisuunnittelun näkökulmasta – kuinka saada pyörätiet näkyviksi ja turvallisiksi suunnittelun, mutta myös tiedottamisen ja kouluttamisen avulla? Toisaalta nautin tästä nuorten tavasta asettua kaupunkitilaan vapaasti. Miten ihanaa olisi kesäkuumalla pyöräillä vaan siellä täällä ja nauraa ihmisille, jotka jaksavat paheksua vauhdin huumaa.

4.4 ”Koska siellä on kaikki kaverit”

Pienoismalli -menetelmää toteuttaessani, nousi esiin keskeisesti kaksi eri teosta, mutta kolme teemaa: luonto, kaupunkiympäristö ja yhteisöllisyys. Kun kysyn nuorilta ”Jos tämä olisi pienoismalli Unelmien Pukinmäestä, mitä täällä olisi?” nuoret (P1 & P2) vastasivat kuin yhteen ääneen, että Jumbo olisi lähellä! Toisaalta toinen nuorista (P1) jatkoi, että unelmissani asuisin edelleen Pukinmäessä.

Pienoismallin tekemisen yhteydessä yksi nuorista (P3) halusi oman laatikon. Rakensimme hänelle oman pienen laatikon, mihin hän alkoi tehdä puistoa, missä oli vihreä nurmikko, kukkia, puita, pilviä ja aurinko. Kun jäimme kahdestaan, kysyin häneltä, miltä hänestä tuntuu asua Pukinmäessä. Hän kertoi juuri muuttaneensa Pukinmäkeen. Hän (P3) vastasi, että haluaisi mieluummin asua Malmilla, koska siellä on kaikki kaverit. Nimesimme nuoren laatikon Unelmien puistoksi. Nuori (P3) kertoi, että puisto ei ole Pukinmäestä. Hän kuvasi, että Pukinmäessä on Unikkopuisto, mutta se on tylsä. Tarkistin, kuvastaako ”Unelmien puisto” sellaista puistoa, mikä olisi kiva olla Pukinmäessä. Hän vastasi ilahtuneena myöntävästi (P3). Kysyin nuorelta, mitä Unikkopuistossa pitäisi olla, että se ei olisi niin tylsä. Hän toivoi Unikkopuistoon:

Säbäkenttä, pienempi futiskenttä, nykyinen on liian iso, se rikkoo selän. Koris, tai siellä on, mutta se on rikottu. Sellainen. (P3.)

Hän ilmensi käsillään koria, mikä on rikki ja hymyili iloisesti. Sanoin, että kavereilla on iso merkitys, viihtykö alueella ja kysyin, onko hänellä kavereita alueella. Hän (P3) vastasi myöntävästi, mutta kuvaili, kuinka kaverit eivät tule ulos.

Kohtaaminen ”Unelmien puiston” äärellä nuoren kanssa nosti esiin tärkeitä ja oleellisia teemoja suhteessa omaan kaupunkiympäristöön. Nuori ilmensi toiveensa luonnonläheisestä puistosta, missä olisi vihreä nurmikko, puita, vettä, lintuja, kukkia, sininen taivas ja aurinko. Lisäksi nuori kuvasi konkreettisia toiveita vieressä olevalta Unikkopuistolta. Nuoren kanssa käydystä keskustelusta nousi esiin myös ystävien merkitys viihtyvyyden kannalta. On tärkeää, että nuorilla on ulkona viihtyisiä ja turvallisia paikkoja, joissa he voivat viettää aikaa ystäviensä kanssa, sillä loppujen lopuksi juuri ystävät ovat avain hyvinvointiin ja viihtyvyyteen. Olen kirjoittanut kenttäpäiväkirjaani: Pienoismallin tekeminen jää tältä erää kesken. Siivoamme kaikkien mukana olevien nuorten kanssa jäljet ja nostamme talot kuivumaan. Pohjassa on tällä hetkellä vain valtava harmaa tie ja lyijykynällä tehtyjä merkintöjä muista alueen keskeisistä paikoista.

4.5 Lintuperspektiivi

Moniaististen kokemuskävelyiden kautta erottui kiinnostavalla tavalla nuorten tapa käyttää kaupunkia tilana myös kulkemalla oikopolkuja, sivureittejä ja erilaisia välejä. Kokemuskävelyllä ollut nuori (K1) kuvailee käyttävänsä ”välejä” reitteinään:

No, mulla on täällä useampikin reitti, kun mun isovanhemmat asuu tuolla takana. Niin mä meen täältä jostain aina välistä, varsinkin jos mä tuun koulusta. (K1.)

Väleistä kulkeminen näytti olevan osa kaupunkipääomaan myös kahdella toisella kokemuskävelyllä olevalla nuorella. Kun saavuimme kohti ankkalampea ja viimeistä paikkaa, mihin nuoret halusivat tuoda minut, kuljimme kahden aidan välistä. Otin kuvan tästä kiinnostavasti kaupunkivälistä, jota nuoret käyttivät säännöllisesti.

Kuva 2: Kahden aidan välistä menevä kulkuväylä. Nuorten käyttämä väli kaupunkitilassa Pukinmäen alueella matkalla ankkalammelle. Kuva: Rosa Autio (2023).

Lähiluonnon merkitys nousi esiin Moniaististen kokemuskävelyiden yhteydessä rauhoittumisen paikkoina ihmisillä, eläimillä, linnuille ja pölyttäjille. Nuori (K2) kertoi, että ankkalampi on hänen lempipaikkojaan. Teimme ankkalammen luona aistiharjoituksen. Tällä kertaa kuulimme luontoääniä, kuten mehiläisiä ja lintuja. Nuori (K2) kertoi hänelle tulevan heti rentoutuneempi olo. Pohdimme paikan merkitystä myös linnuille ja esimerkiksi muuttolinnuille. Miten hyvä on, että niillä on tiedossa olevia juomapaikkoja. Nuoret kuvasivat, kuinka kesällä paikassa on paljon sorsia. Nuori nosti esiin puistojen ja lähiluonnon merkityksen

osana lähiöitä ja kaupunkisuunnittelua. ”Nää on niinku lähiöiden paraatipaikkoja nää ankkalammet ja sellaiset pienet metsät” (K2).

Lähiluonto näyttäytyy monelle nuorelle tietoisena valintana, kun haluaa rauhoittua. Keskustelttuamme lähiluonnosta eri aistien tarkastelun kautta, korostui näiden paikkojen merkitys rauhoittumisen näkökulmasta. Koin tämän myös itse ensimmäisen kokemuskävelyn aikana.

Kun kysyin nuorelta, mikä sai hänet valitsemaan tämän paikan, hän kertoi ensin miettineensä jokapäiväisiä reittejensä, mutta lopulta oli tullut mieleen Weiste. Hän (K1) kuvasi, että sinne paistaa aurinko nätisti ja siellä pystyy rauhoittumaan, kun siellä on hiljaista. Rauhoituimme Weisteenmäellä tarkastelemaan nuoren valitsemaa paikkaa. Keskustelimme efektistä, mikä syntyi, kun nousee ylöspäin metsäistä kalliota ylös. Autotiestä kantautuva meteli muuttui jopa hieman rauhoittavaksi kohinaksi. Kysyin, nouseeko nuorella jotain hajuja. Hän (K1) vastasi: ”Luonto. Varsinkin metsä on tosi kiva.”

Varsinkin kesäl mä tuun tänne vaan itekseni. Ja varsinkin päiväl, varsinkin kesäl, kun ei oo paljon liikennettä, niin on oikeesti aika hiljast ja rauhallist. Niin tää on aika kiva. (K1)

Oli hyvä keskustella, kun pystyi samalla tarkastella pitkälle siintävää näkymää. Metsä rajasi keskustelua. Tarkastelimme Weisteenmäeltä Vantaanjokea, mikä erottui sen vieressä kaartuilevan pyörätien ja pyöräilijöiden avulla. Kysyin, käykö nuori koskaan Vantaanjoella uimassa. Nuori nosti esiin Vantaanjoen puhtauden ja viimevuotiset esteet uimiselle:

No ei me hirveesti, kun siel oli viime vuonna joku, ettei siel voinu käydä uimas. Mut mis me käydään, siel Söderkullas Kilpisjärvellä. Se on ihan puhdas, niin se on kiva ja se on lämmintä. Kuusijärvel ei käyty, vaikka se on ihan kiva. Mut jos me oltiin Helsingis, niin sit me käytiin Kontulas maauimalas aika pitkälti. Kun se ei oo hirveen kallista, kun se on muutaman euron ja se on lämmintä suoraan. (K1)

Kysyin, miten nuori hahmottaa Pukinmäen kartalla. Nuori kuvaili, kuinka Pukinmäestä menee vain vartti keskustaan ja lentokenttä on lähellä. Hän koki Pukinmäen olevan keskeisellä paikalla, koska junatkin menevät Pukinmäen läpi.

Weisteenmäki nousi esiin myös Majanrakennus -menetelmän toteutuksen yhteydessä paikkana, missä oli hauska rakentaa majoja yhdessä ystävien kanssa lapsena. Sain tehdä mielikuvamatkan nuorten kertomien tarinallisten kuvausten kautta heidän lapsuutensa majaleikkeihin Weisteenmäellä. Yksi majanrakennusta seuraavista nuorista (R8) istui huoneessa puhelinta katsellen ja kertoi, että on ollut mukana rakentamassa majoja ulkona juuri majaa rakentavien

nuorten kanssa. Nuori kuvasi (R8), kuinka majat oli aina rikottu. Niitä on tullut kuulemma ”lapsena rakennettua ainakin tuhat” Weisteenmäellä ja metsässä (R8). Yritin kysyä, miltä se tuntuu, että majat on aina rikottu, mutta kukaan ei vastannut kysymykseen majanrakentamisen yhteydessä. Jatkoisin huoneessa istumista, seurasin majan rakennusta ja kuuntelin tätä paljon puhuvaa hiljaisuutta.

4.6 Opinnäytetyön keskeisiä käsitteitä nuorten sanoittamana

Osa Tila-Alias pelin sanoista, kuten S-market, Alepa, nuorisotalo ja juna-asema olivat nuorista helppo selittää, mikä kertoi myös näiden sanojen jokapäiväisestä luonteesta. Kiinnostavaa oli, kun nuoret selittivät joitakin käsitteitä toisilleen hyvin eri näkökulmasta, miten itse asiaa lähestyin. Esimerkkejä tästä olivat esimerkiksi toiminta käsitteen selittäminen elokuvagenrejä hyödyntäen ja osallisuus käsitteen selittäminen hyödyntäen mielikuvaa jengistä, joka tekee rikoksen yhdessä ja silloin mukana oleminen tekee tekijästä osallisen. Osa sanoista koettiin pelin aikana ”ihan sairaan vaikeina” ja nämä laitettiin sivuun. Lopussa jäljelle jääneet sanat selitettiin yhdessä niin, että kaikki saivat arvata. Lopussa keskustelimme, miksi sanat olivat vaikeita. Juuri näiden käsitteiden avaaminen on keskeistä opinnäytetyöni näkökulmasta.

Vaikeimmat käsitteet olivat kaupunkisuunnittelu ja turvallisemman tilan periaatteet. Kun keskustelimme lopussa turvallisemman tilan periaate käsitteestä ja kysyin, ovat nuoret kuulleet käsitteen joskus, osa sanoi joo ja osa ei. Kun kysyin tarkentavan kysymyksen, missä he ovat käsitteen kuulleet, he vastasivat, että ”täällä”, viitaten nuorisotaloon. Samaan aikaan on ilahduttavaa, että he, joille käsite oli tuttu, olivat oppineet sen nuoriso-ohjaajien ja Pukinmäen nuorisotalon käytäntöjen kautta. Samaan aikaan on kuvaavaa ja harmillista, että käsite ei ole tullut tutuksi esimerkiksi koulumaailmassa.

Kävimme läpi, mitä turvallisemman tilan periaatteisiin nuorten mielestä kuuluu ja he luettelivat: ”koskemattomuus, kauniisti puhuminen, kiroilemattomuus”. Lisäksi nuoret luettelivat myös asiattomia juttuja, mitkä eivät kuulu turvallisemman tilan periaatteisiin. Tämä osoitti, että nuoret tunnistavat tematiikan mihin periaatteet liittyvät, kuten seksuaalinen häirintä ja samassa tilassa olevien henkilöiden ja tilan kunnioittaminen. Toinen haastava käsite nuorille oli kaupunkisuunnittelu. Kun paneuduimme sen merkitykseen, yksi nuorista (A1) sanoi osuvasti kaupunkisuunnittelun olevan sitä, että ”suunnitellaan kaupunkia paremmaksi”.

Joinakin hetkinä olin hyvin ylpeä siitä, miten hyvin nuoret osasivat selittää vaikeitakin käsitteitä toisilleen ja tiesivät niiden merkityksen. Yksi esimerkki oli yhdenvertaisuus käsite, jonka pari ratkaisi nopeasti. Kyselijä (A3) sanoi vain: ”Kun kaikki on niinku samanarvoisia”, johon pari (A4) vastasi ”yhdenvertainen, yhdenvertaisuus”. Kolmas esimerkki oli esteettömyys käsite, joka osui samalle parille, kuin yhdenvertaisuus käsite. Kyselijä (A3) lähestyi asiaa näin: ”Kun joku paikka on sellainen, että sinne voi mennä, vaikka pyörätuolilla. Kun siellä on vaikka portaiden sijasta ramppi, niin millainen se tila on?” Tässä kohtaa muut saivat alkaa vastailta ja ehdottivat muun muassa vammaistilaa ja kaikille sopivaa tilaa. Kyselijä (A3) esitti tarkentavan kysymyksen: ” Mikä se on mitä hypätään yli? (--)) Jos sun edessä on vaikka jotain? Niin millainen se tila on?” Pari (A4) arvasi käsitteen ”este ja esteetön” ja toisen joukkueen pelaaja (A1) huusi ”esteettömyys”.

Nuorilla oli pelin aikana hauskaa ja peli vei kaikki mennessään. Vastaukset olivat myös pelin hengen mukaisesti toisinaan vitsikkäitä. Tällaisia olivat esimerkiksi turvallisuus käsite, jota yksi nuori (A2) selitti näin: ”Ei oo mitää kameroita, kukaan ei tuu mitään tekee”. Tähän nuori (A1) vastasi ensin humoristisesti: ”peiton alla!” ja heti perään ”turvallisuus!” Lopussa, kun kaikki saivat arvata sanoja ja ehdotuksia huudettiin joka suunnasta, yksi nuorista (A5) lähestyi käsitettään näin: ”Mikä se on, kun me huudetaan koko ajan? Mikä silloin on?” Kaikki nuoret huusivat ”meteli!” ja nauroivat kovaa päälle. Tämä käsite meni kaikilla oikein.

Lopussa, kun keskustelimme haastavampien käsitteiden merkityksestä, yksi nuorista (A1) sanoi, että ”esteettömyyden tietää jokainen 16-vuotias nuori”. Kun kysyin, onko yhdenvertaisuus käsite tuttu nuorille, yksi nuorista vei sisäkenkäni ja keskustelu keskeytyi hetkeksi hänen hassutteluunsa sisäkenkäni kanssa. Kaikkia nauratti minut mukaan lukien, kun pyysin palauttamaan ”läpyskäni” ja kehotin olla haistelematta niitä. Keskittyminen alkoi olla lopussa ja osa nuorista vakuutteli nopeuttaakseen keskustelun päättymistä, että yhdenvertaisuus oli tuttu sana. Viimeiseksi kuvailin, että pelaamamme sanat liittyvät kaikki jollain lailla nuorisotaloon. Kysyin nuorilta, puuttuiko heidän mielestään jotain oleellisia sanoja. Nuoret luettelivat: rauhaton tila, toimisto, hävyttömyydet, verhot, turvaväli, televisio, piirtäminen, askartelu ja ohjaajat. Ohjaaja käsitteen puuttumiseen tarttuivat monet nuoret ja tämä toistettiin monta kertaa. Sitten yksi nuori (A1) lisäsi vielä: ”Ja ohjatut puuttuivat! Nuoriso puuttui!” Huomasin ilokseni, miten hyviä havaintoja nuorilta nousee. Tuntui mukavalta kuulla nuorten sanovan, että nuoriso-ohjaajat kuuluvat nuorisotaloon myös. Samalla tuntui älyttömältä, että itseltäni oli jäänyt lisäämättä peliin se kaikista oleellisista käsitteistä: nuoriso.

5 NÄKÖKULMA AINEISTOON 2: TILA- JA TURVALLISUUSKOKEMUS

Yhdistyneet kansakunnat (YK) on määritellyt kaupunkien ja asuinyhdyskuntien kestävyiden ja turvallisuuden takaamisen yhdeksi kestävä kehityksen tavoitteeksi, minkä toteuttamiseen tarvitaan kaikkien osallistumista kaupunkien asukkaita myöten (Yhdistyneet Kansakunnat 2015; Ainiala ym. 2021, 7). Turvallisuutta voi tarkastella hyvin monesta eri näkökulmasta. Tässä työssä turvallisuutta tarkastellaan ennen kaikkea siitä näkökulmasta, miten nuoren kuvaavat turvallisuutta alueella ja nuorisotalolla. Keskeistä tässä on huomioida myös työn etnografinen lähestymistapa. Tärkeää ei ole vain se, mitä nuori kertoo, vaan myös miten. Minkälaisia havaintoja voin tehdä turvallisuudesta ääneen sanottujen asioiden lisäksi? Aineistoa rajaa myös se, mitä nuoret valitsevat nostaa esiin, ja kuinka turvalliseksi nuoret kokevat osallistumisen. Osallistuminen on jo lähtökohtaisesti edellyttänyt nuorilta jonkinasteista turvallisuuden kokemusta, mikä myös vaikuttaa aineistoon ja rajaa ulkopuolelle he, jotka eivät ole kokeneet osallistumista mahdolliseksi. Tarkastelen, mitkä asiat lisäävät tai heikentävät turvallisuuden kokemusta ja minkälainen on nuorten sosiaalisesti jaettu käsitys alueesta. Miten nuoret kuvaavat turvalliseksi koettua nuorisotaloa ja lähiympäristöä?

Tulevaisuustyöpajassa yksi nuori (T4) kuvaili ihailtavan tarkasti, kuinka ”turvallisuuskin on moninainen juttu.”

Turvallisuuskin ei oo pelkästään sitä onks väkivaltaa vai ei, vaan turvallisuuskin on ylipäättänsä kaikkee. Kaikenlainen rikollisuus luo epäturvallisuutta: varastelut, ahistelut, väkivallan teot. Jos mietitään, niin vaik ahistelu on paljon vaikeempi poikien sanoo, kun poikia ei kai kauheesti ahistella. Voisin kuvitella, että Pukinmäki on siltä kannalta aika turvallinen. Mutta jos miettii päihdejuttuja, niin tossa on toi hieno istuva härkä ja jengi on kännis koko ajan. (--) Riippuu myös ajasta, kesällä on turvallisempaa, kun on paljon ihmisiä liikkeellä. Jos kesällä meet johonkin puistoon ryöstää jonkun niin jengi nauraa sut ulos. (T4)

Nuori nosti esiin useat keskeiset teemat, mitä myös muun aineiston kautta näyttäytyy. Alueella liikkuu runsaasti päihteidenkäyttäjiä, millä on vaikutusta turvallisuuden kokemukseen. Lisäksi nuoret kuvailivat kokemuksiaan ahdistelusta ja väkivaltatilanteista. Nuoret tunnistivat, kuinka muiden ihmisten läsnäolo ja kaverit vaikuttavat turvallisuuden tunteeseen ja liikkumiseen alueella. Lisäksi vuodenaika, valon määrä ja valaistus alueella vaikuttivat kokemuksiin alueen turvallisuudesta.

5.1 ”Känniläisiä”

Moniaistisen kokemuskävelyn aikana Pukinmäen nuorisotalon edustalla kysyin nuorelta, onko tämä hänen mielestään ihan turvallinen paikka. Nuori (K1) vastasi, että on yleensä. Nuori kertoi, että erilaisten juhlapyhien aikaan, kuten vappuna on turvattomampaa, kun ihmisiä on enemmän liikkeellä. Hän viittasi ympärillä oleviin baareihin, mutta kertoi ratkaisuksi, ettei liiku silloin yksin. Kaupunkipääoma sisältää erilaisia taitoja ja tapoja käyttää ja hyödyntää kaupunkiympäristöä (Tolonen ym. 2021). Vaikka toki on harmillista kuulla, että nuori kokee alueen juhlapyhinä turvattomampana, oli nuori kuitenkin kehittänyt ratkaisuja liikkumiseen ja samalla kaupunkipääomaansa. Näyttäytyy, että ystävän kanssa liikkussa on vähemmän turvattomampaa.

Päihteidenkäyttäjät nousivat useassa aineistossa. Omakohtaiset kokemukset vaikuttivat nuoren suhtautumiseen. Kun toisen kokemuskävelyn aikana kysyin nuorilta, miltä Pukinmäen aukio tuntui, toinen (K3) vastasi ”känniläisiä”. Jatkoisin kysymällä, miltä se tuntuu. Toinen nuorista (K2) sanoi sen olevan turvatonta. Toinen (K3), että se tuntuu ihan kivalta. Nuoret kuvasivat, että aukiolla on paljon ja usein päihtyneitä ihmisiä ja päihteiden käyttäjiä. Lisäksi ympärillä on useita baareja. Toinen nuori (K3) kertoi, että hänestä humalassa olevat ihmiset ovat ”hauskoja kavereita”. Kerran yksi oli opettanut häntä ja toista nuorta tappelemaan. Toinen nuori (K2) koki päihteiden alaiset ihmiset turvattomina. Keskustelemme hetken siitä, että he saavat olla eri mieltä asioista. Kehotin heitä molempia tuomaan omia näkemyksiään rohkeasti esille. Toinen nuorista (K2) kertoi, että: ”Mulle humalaiset on enemmän niinku ahdistava, sellainen turvaton tunne tai siis heistä tulee sellainen ahdistava ja turvaton tunne.” Nuori (K2) kertoi kokeneensa perään huutelua: ”Sehän kohdistuu tosi usein, huomaan et se kohdistuu, niinku naisoletettuihin henkilöihin se huutelu ja sellainen perään lähteminen ja sellainen.”

Myös varhaisnuorten kanssa nousi esiin alueen päihteidenkäyttäjät ja nuorisotaloa ympäröivät ravintolat. Pienoismallia tehdessä nuori (P2) pohti kynä kädessä, mikä ravintola oli kadun toisella puolella:

Siinä on se kaljapaikka. Pitäisikö piirtää se kaljapaikka? (P2.)

Hän katsoi minua ilkeäkurinen, iloinen ja uhmakas hymy silmissään ja piirsi kaljapaikan. Havaitsin, että jopa kaljapaikka sanan sanominen oli nuorista jännittävää. Alakouluikäiset nuoret tunnistivat paikkaan liittyvän jännitteen, ja vaikka jännite herätti etupäässä iloista jännitystä, osa nuorista arvuutteli, saako sanaa sanoa ääneen.

Myös varhaisnuorten kanssa mokkapalan leipomisen yhteydessä keskustelimme turvallisuudesta. Nuoret (M1& M2) kuvasivat, kuinka ”Nutalle” on kuulemma kivointa tulla kavereiden kanssa, mutta muutenkin on turvallista. Joskus joku ”känniläinen” oli lyönyt toisen isää, mutta isällä oli ollut (jokin esine, näyttää ilmassa), jolla se oli pamauttanut takaisin ja poliisi oli tullut paikalle. Nuori näytti tappelun liikkeitä, kuin tanssiliikkeitä, käyttäen koko kehoaan. Kaveri kuunteli ja seurasi toisen jalkoja intensiivisesti hymyillen. Tappelukeskustelu sujautti kaikkeen muuhun keskusteluun kuin jokapäiväinen juttu, ja seuraava asia vei mennessään.

Toisen kokemuskävelyn aikana kuljimme juna-aseman alikulkusillan ali kohti S-markettia. Nuoret kuvasivat, kuinka varsinkin valon määrä vaikuttaa myös turvallisuuden kokemukseen alueella. Kysyin miltä täällä tuntuu? Toinen nuorista (K2) sanoi, että:

Päiväsaikaan ihan jees. Ilta-aikaan ei niinkään. (K2.)

Nuori (K2) kuvaili, kuinka pimeään aikaan häntä alkaa pelottamaan ja hän alkaa kävellä paljon nopeammin: ”Ja sit just se, kun täs on kaikkii noit baareja, niin sit siel usein humalaiset lähtee ulos illalla, niinku kun ne lähtee kotiin ja menee juniksen halki niin sit ne on tos juna-asemalla.”

Turvattomuuden kokemuksia voi tapahtua myös valoisaan vuorokauden aikaan. Nuori (K2) kertoi, että hänellä on ollut junassa ikävä välikohtaus päihtyneen vanhemman ihmisen kanssa myös aamulla ruuhka-aikaan. Nuori kuvailee, kuinka kuulokkeet toimivat oman henkilökohtaisen tilan vahvistajana.

(--) siis mä menin junaan ja kello oli vähän yli kaheksan aamulla, ja tota siinä oli sellainen mies, joka oli siis umpikännissä. (--) sit se muuttu tosissaan aika aggressiivisen oloseks ja se alko haukkuu mua kaikilla eri sanoilla ja nimityksillä ja sit mä siirryin yhden penkin vasemmalle niin sit se siirty kans. (--) Ja tota siinä vaiheessa junahan oli siis täynnä ihmisiä ja ne ihmiset ei tehnyt mitään, ja sen takii mä olin onnellinen, että mulla oli kuulokkeet korvissa, niin mä pystyin vaan esittämään et mä en kuule mitään. (K2.)

Tilanteessa kuulokkeet mahdollistivat, että nuori pystyi esittämään, ettei kuule päihtynyttä ihmistä ja rajasi näin henkilökohtaista tilaansa julkisella paikalla. Lopulta nuori oli päässyt pois tilanteesta sujahtamalla väkijoukon keskelle ja juna-asemalla pois, missä hänen pitikin jäädä. Kysyin mitä hän toivoisi, että muut olisivat tehneet.

No, ensinnäkin, ne olis voinut, jotenkin puuttuu, kun ne selkeesti huomasi sen, ja jäi niinku tuijottamaan, että mitä siinä tapahtuu. Ja silloin kun mulle tulee tollanen ahdistava tilanne, niin musta näkee tosi selkeesti sen, niin tavallaan se, että ne

ihmiset oli tosi välinpitämättömiä ja esitti, että ne ei nää, eikä kuule mitään. Niin ne olis voinut jotenkin, puuttuu siihen. (K2.)

Koen, että aggressiivisesti käyttäytyneen päihtyneen ihmisen käytöksen lisäksi, nuoreen vaikutti myös se, että nuori oli kokenut olleensa tilanteessa yksin. Kuinka lisätä yhteisöllisyyttä niin, että ihmiset reagoisivat ja puuttuisivat tilanteissa, joissa toinen ihminen käyttäytyy uhkaavasti toista kohtaan?

Keskustelimme nuorten kanssa kokemuskävelyn aikana myös seksuaalisesta ahdistelusta kaupungilla. Nuori (K2) halusi viedä minut omaan inhokkipaikaansa. Pysähdyimme tuuliselle kadulle baarin ja bussipysäkin eteen Eskolantiellä. Nuori kertoi tulleen paikassa ahdistelluksi:

Nii, mä oon kokenut ihan päiväsaikaan, kun mä olin vielä peruskoulussa ja kävelin tätä tietä kotiin. Niin siis mun kehoon joku keski-ikäinen kommentoinut, kun mulla oli napapaita. (K2.)

Kysyin nuorelta, tunnistaako hän sellaisen ilmiön, että kun on kokenut tietyssä paikassa ikävän kokemuksen, herättääkö sama paikka muistoja myös myöhemmin. Nuori (K2) vastasi, että kyseinen ilmiö on vähän kaikkialla ja on enemmän sellainen yleinen ongelma, mitä varmaan monet naisoletetut henkilöt ovat jossain vaiheessa elämäänsä kokeneet. Hän (K2) kuvailee vastaavissa tilanteissa vain kulkevan nopeasti ohi, mutta jatkaen: ” -- et kyl se jää, niinku mieleen, jos sillee tapahtuu.” Keskustelimme, miten tämän kadun turvallisuutta voisi lisätä. Nuori sanoi, että turvallisuuden tunnetta lisäisi, jos bussipysäkillä olisi muita ihmisiä tai jos on päivä ja valoisa.

Nuoren mukaan muut ihmiset, valon määrä ja valaistus lisäävät turvallisuuden tunnetta. Myös Tulevaisuustyöpajassa keskustelimme, mitkä ympäristössä olevat asiat luovat turvallisuutta ja nuoret nostivat esimerkkeinä katuvalot, kaupat ja asuintalot ympärillä, koska silloin joku kuulee, jos tulee hätä. Tämän aineiston kautta näyttäytyi, että ystävät ja muut ihmiset usein lisäävät turvallisuuden tunnetta. Myös puuttuminen, muiden ihmisten ja tilanteiden huomioiminen julkisessa tilassa lisäisivät turvallisuuden kokemusta kaupunkitilassa, jos näin tapahtuisi.

5.2 ”Jo kotona pitäisi opettaa olemaan respectful”

Keskustelimme kokemuskävelyn aikana kahden nuoren (K2 & K3) kanssa muistamisesta ja koulukiusaamisesta. Nuori (K3) kuvaili, mitä kaikkea hänelle on sanottu alakoulussa kiusaamistilanteissa. Kysyin, että mitä nuori toivoisi, että aikuiset tekisivät vastaavissa tilanteissa. Hän (K3) ehdotti, että jo kotona pitäisi opettaa olemaan ”respectful”, eli

kunnioittava. Lisäksi hän tunnisti, että kiusaamisessa on kyse ryhmäilmiöstä, mikä ruokkii itseään. Hänen mukaansa kaikki eivät välttämättä toimisi näin, mutta jos kaveriporukassa oli yksi vahva kiusaaja, muut seurasivat hänen toimintaansa.

Tulevaisuustyöpajassa keskustelimme turvallisemman tilan tematiikasta, ja muita huomioivasta käytöksestä julkisessa tilassa ja ”läppänä” alkavan toiminnan muuttumisesta muita ahdistavaksi käytökseksi. Tämän yhteydessä keskustelimme myös sosiaalisen median käytöstä ja rajaamisesta, eli siitä mitä saa ja kannattaa jakaa nettiin. Nuorilla oli tarve puhua myös koulussa sattuneesta väkivaltatilanteesta, josta oli levinnyt video sosiaaliseen mediaan. Nuorilla oli hyvää pohdintaa sivullisen vastuusta kiusaamis- tai väkivaltatilanteesta, ja siitä, kuinka helposti ihminen reagoi nauramalla pelottavissa ja jännittävässä tilanteissa. Keskustelimme myös videoiden kommentoijien empatiataidoista uhria ja tekijää kohtaan, sekä rasismien ilmenemisestä vastaavien tilanteiden kautta. Työpajan nuorten empatiataidot ja eläytymiskyky olivat vaikuttavia. Oli tärkeää ottaa tälle keskustelulle aikaa työpajasta sen verran kuin nuoret kokivat tarpeelliseksi keskustella tapahtuneesta tilanteesta.

Mut toi on aika huolestuttavaa, että jos toi sama video ois ollu sillee päin, että siinä ois ollu kantasuomalainen pahoinpitelijänkin roolissa, niin se olis paljon enemmän se kommenttikenttä täynnä jotain nuorten hyvinvointiin pitää puuttua ja kaikkee, mutta heti kun se ei ole kantasuomalainen niin se on täynnä jotain (rasistinen kommentti), niin se on huolestuttavaa. (T4.)

Hieman ristiriitaisesti nuoret kuvasivat tunnistavansa, kuinka rasistisia kommentit ovat, mutta kertoivat samaan aikaan nauravansa osalle kommenteista. Keskustelimme tästä ilmiöstä hetken. Kysyin nuorilta, että tuleeko se reaktio (nauraminen) siitä, että joku oikeasti kehtaa sanoa tuollaisia asioita ääneen? Nuoret tunnistavat ilmiön ja kaikki toistavat: ”joo, joo, joo, joo.” Yksi nuorista (T2) tunnisti väärin tekemiseen liittyvän jännitteen, ja täydensi oivallustaan ”Se et joku uskaltaa sanoa.” Tuntui tärkeältä keskustella nuorten kanssa siitä, että normien rikkominen luo jännitettä, mikä voi purkautua nauramisena. Tämä ilmiö on hyvä tunnistaa, jotta nuoret pystyvät tunnistamaan inhimillistä käytöstään ja oppivat säätämään reaktiota tarvittaessa ja kasvattamaan näin empatiataitojaan. Yksi nuorista (T4) sanoitti hienosti: ”Se saattaa, se kommentti naurattaa, mut kun sä otat huomioon, miksi se laitetaan, niin se ei enää naurata.”

Mokkapalaa leipomassa ollut varhaisnuori (M1) kertoi, että he ovat lähteneet (nuoren sanoma maa), kun hän oli pieni, koska siellä oli terroristeja. Sitten hän katsoi minuun ja sanoi ”läppä läppä”. Nuori (M2) sanoi vakavana, että oikeasti (nuoren sanomassa maassa) on terroristeja,

mutta hän ei ole koskaan nähnyt. Minusta on kuvaavaa ja pysäyttävää, että turvallisuus sana assosioituu nuorilla terroristeihin, vaikkakin he nostavat sen esiin näin vain ”läppäläppänä”.

”Läppäläppän” takana voi usein olla todellisia kokemuksia, ja vaikka ”läppä” ei olisi omakohtaisesti vaikea, voi se jollekin tilassa olevalle olla henkilökohtaisesti haastava teema. Tulevaisuustyöpajassa turvallisuus sanasta nousee nuorilta käsitteet läheisyys, kaverit, mieleinen tekeminen ja alkoholi. Yksi nuorista nosti alkoholin ”läppänä”, mutta yksi nuorista (T4) sanoi ”ettei se ole aina läppää”. Nuori tunnisti alkoholismia sairautena, jonka hoitaminen voi olla vaikeaa. Kun puhuimme tulevaisuustyöpajassa turvallisuudesta, nousi esiin myös asioita, jotka eivät ole turvallisia. Keskusteluun nousi esimerkiksi junanraide ja sen varrella tapahtuneet onnettomuudet Tapanilassa. Jokin aika sitten Tapanilassa oli useampi nuorelle tapahtunut onnettomuus, mikä herätti keskustelua junaradan turvallisuudesta. (Hirvonen 2020.)

Tulevaisuustyöpajan aikana kiinnitän huomiota nuorten huumorintajuun. Keskustelimme työpajan aikana siitä, että empatiataitoja tarvitaan myös siihen, että voi tunnistaa oman huumorintajun toimivuuden tai toimimattomuuden. Yksi nuorista (T4) sanoi, että toimiva huumori edellyttää myös sitä, että tuntee toisen. Kävimme läpi, mitä voi tehdä, jos huomaa, että oma vitsi on loukkaava. Nuori (T4) ehdotti, että voi sanoa ”läppä läppä”, minkä jälkeen puhuimme anteeksi pyytämisestä. Oli kiinnostavaa, että ”läppä läppä” vaikutti olevan nuorille toinen tapa sanoa ”anteeksi”. Yksi nuorista (T2) sanoi, että ”läppä läppä” -sanomisen sijaan pitää ”pyytää anteeksi ja antaa pusu otsalle”. Yksi nuorista (T4) kertoi kuulleensa esimerkiksi, missä ajatellaan, että jos mieli olisi paperi, niin loukkaavat sanat rypistävät paperia, ja vaikka paperin suoristaa, niin siinä näkyy silti ne jäljet. Hän kutsui tätä instagram-viisaudeksi.

Nuorilla voi olla hyvin erilaisia taustoja ja olisi tärkeää nuoriso-ohjaajana tunnistaa tämä moninaisuus ohjatessa niinkin arkipäiväistä asiaa, kun mokkapalojen leipomista tai puuttamalla nuorten ”läppän” heittoon. Osalla nuorista saattaa olla taustalla kokemuksia koulukiusaamisesta, rasismista, alkoholismista, seksuaalisesta ahdistelusta, väkivallasta, kuolemasta ja jopa sotatraumoja.

5.3 ”Chilli tylsä mesta”

Tulevaisuustyöpajan aikana nuoret kertoivat omista kokemuksistaan Pukinmäen alueella, jolloin he olivat kokeneet olonsa turvattomaksi, uhatuksi tai kohdanneet väkivaltaa. Nuorten pyynnöstä en erottele kokemuksia tarkemmin. Keskustelimme poliisin ja aikuisten

merkityksestä, ja siitä kenen vastuulla olisi tehdä jotain turvallisuutta uhkaavissa tilanteissa. Yhdellä nuorella (T2) oli kokemus, että poliisit eivät toimi hänen puolestaan: ”musta tuntu, että kun musta on tehty rikosilmoitus, niin se on mennyt selvitykseen, mutta sitten kun itse olen tehnyt, niin se ei etene mihinkään.” Keskustelu kääntyi myös rikostuomioihin, kuolemantuomioon, taustojen merkitykseen rikollisuudessa ja niiden huomioimisesta. Yksi nuorista (T4) ehdotti, että varsinkin nuorisrikollisille tulisi antaa ennen kaikkea psykiatrista hoitoa.

Kokemuskävelyllä nuori (K3) halusi kertoa tilanteesta, missä he olivat toimineet yhteisvastuullisesti ja pysäyttäneet myymälävarkaan kaveriporukan kanssa. He palauttivat tuotteet kauppaan ja olivat ensimmäisiä soittamassa poliisia paikalle. Nuori myös tunnisti, ettei heillä ollut ammatillaisen oikeuksia esimerkiksi pitää kenestäkään kiinni ja keskustelemme turvallisuusnäkökulmasta vastaavissa tilanteissa. Sanoin, että nuoret olivat toimineet oikein soittaessaan ensimmäisenä poliisit paikalle.

Nuoret kuvasivat aluetta loppujen lopuksi pääosin turvalliseksi. Silti päihteiden käyttäjät näyttäytyvät useasti alueella sekä tarinoiden, että kohtaamisten kautta. Kun lähdimme kokemuskävelyiden aikana kävelemään nuorisotalolle päin, niin asuintalojen väleistä alkoi haista kannabis. Nuoret tunnistivat tuoksun. Nuori (K3) kuvailee fiiliksiään:

Tulee vaa sellanen emmätiiä ällöttävä olo, kun ei se tuoksu mitenkään hyvältä ja välillä meidän rapussakin haisee. (--). Yleensä joku mummeli menee suihkuttaa jotain ainetta. Sit siel laitetaan sellanen väliovi auki et ilma kiertää siellä. (K3.)

Toisen kokemuskävelyn lopuksi keskusteltaessa Pukinmäen alueen turvallisuudesta, nuoret nostavat esiin kiinnostavan esimerkin sosiaalisen representaation näkökulmasta. He vertaavat Pukinmäkeä Kontulaan, ja tunnistavat jakavansa alueista tietyn mielikuvan, jota ohjaa enemmän yleiset oletukset, kuin henkilökohtaiset kokemukset. Samat mielikuvat ja maine muista kaupungin alueista toistui myös tulevaisuustyöpajan aikana. Kun kysyin Tulevaisuustyöpajan aikana nuorilta, onko Pukinmäki turvallinen, nuori (T6) vastasi, että nykyään kyllä, kun ”pari äijää oon muuttanut”. Myös näillä nuorilla oli mielikuvia alueesta verrattuna muihin paikkoihin:

On se (Pukinmäki) turvallisempi kun jos mietitään jotain Myyrmäkeä. -- On täälläkin jotain väkivaltaa, mutta ei ollenkaan niin paljon, kun vaikka jossain Puhoksella. (T4.)

Kokemuskävelyllä ollut nuori (K3) vastasi kokevansa alueen turvallisenä: ”ei tääl oo kauheesti mitään, jos vertaa jotain Itä Vantaata ja Kontulaa niin tää on ihan chilli mesta.” Nuori (K2)

tarkensi, että ”Kontulassakin on vaan se metroalue”. Kysyin, ovatko he itse kokeneet Kontulassa jotain vai mikä heidän mielikuvaansa vaikuttaa. Nuori (K2) sanoi, että ”se on vaan se mikä kaikille tulee mieleen”. Kumpikaan ei ollut kokenut itse siellä mitään turvatonta. Kun kysyin viimeiseksi nuorilta, miten he kuvailisivat Pukinmäkeä alueena, nuori (K3) vastasi Pukinmäen olevan ”Chilli tylsä mesta. Tää on nähty, tääl ei oo mitään niinku hauskaa.” Nuori (K2) vastasi: ”Sillee rauhallinen, muualla kun ostarilla ja juniksella.” Päätimme kokemuskävelyn.

5.4 Turvallisuuden tunne nuorisotalolla

Mokkapalojen leipomisen yhteydessä, kaksi varhaisnuorta kuvasivat, että nuorisotalolla olon saa tuntemaan turvalliseksi ohjaajat. Heidän kanssaan oli usein pientä, levottomuudeksi kuvailtavaa vääntöä ohjaajien ja muiden nuorten kesken, aiheuttaen välillä turvattomuutta nuorisotalolla. On hyvin mieltä lämmittävää, että he vastasivat ohjaajien saavan heidän olonsa turvalliseksi.

Keskustelimme tulevaisuustyöpajassa kokevatko nuoret nuorisotalon turvalliseksi. Nuoret kertoivat, että lähes aina nuorisotalolta on lähdetty iloisena, mutta mieleen palautui yksi kerta, jolloin nuorisotalo oli turvaton. Tämä ilta liittyi sosiaaliseen tilanteeseen, missä nuorisotalolle oli saapunut uhkaavasti käyttäytynyt nuorisoporukka. Yksi nuorista kuvasi keskustelun jälkeen ymmärtävänsä ihmisiä, jotka kantavat mukanaan puukkoa oman turvallisuutensa vuoksi itsepuolustustarkoituksessa. Nuori sanoi myös, kuinka joskus ihmiset purkavat pahaa oloaan muihin ja taustalla voi olla huonot kotiolot. Nuoren mukaan, uhkaamalla muita he saavat tuntoa valtaa (T4).

Tulevaisuustyöpajan lopussa teimme yksilöllisen harjoituksen, missä piti etsiä nuorisotalolta yksi paikka, mikä on omasta mielestä turvallinen paikka. Nuorten ehdotuksesta teimme harjoituksen keskustellen, sillä työpajan aika oli loppumassa. Ensimmäinen nuori (T3) nosti esiin salin, koska siellä nuoren mukaan ”pystyy harjoittelee liikuntaa ja saa muut asiat pois ja liikut sun kavereitten kaa.” Nuori nosti myös esiin tunnetaidot, joita pelaamisen yhteydessä harjoitellaan: ”Välillä nousee myös vihaa, jos pelissä kaikki ei mee niinku haluu, mutta sen jälkeen kaikki on ok.” Myös yhteisöllisyys nousi tärkeänä teemana: ”Kaikki haluu urheilla, kaikki odottaa nutalle menoo, jos sali ois auki. Se on myös sellaista yhteistä aikaa.” (T3.)

Toinen nuorista (T6) lähestyy tilannetta mahdollisen uhkatilanteen näkökulmasta: ”Vessa on turvallinen paikka.” Nuori tarkoitti isointa vessaa ja täsmänsi, että siellä olisi ”vaikeinta paskoo ovi”, jos joku haluaisi sisään. Kolmas nuori (T5) nosti esiin henkilökohtaisen tilan tarpeen nuorisotalolla ollessa ja tarpeen turvata selusta, ettei kukaan pääse yllättämään edes leikillä. Hän vastasi hiljaisen huoneen sohvan ja erityisesti sohvan kulmakohdan: ”Se on kiva olla, kukaan ei pysty yllättää sua, muuta kun sivulta, kukaan ei pysty tulee mistään.”

Neljäs nuori (T4) käyttää puheenvuoron, missä hän haluaa korostaa koko nuorisotalon olevan paras paikka, koska jokaisessa huoneessa on mahdollisuus pelata ja jutella kavereiden kanssa.

Nutal sellainen paras paikka on koko nuta. Joka puolel on tekemistä, salis voi pelaa, bilis huonees voi pelaa, sohval voi pelaa, hiljases voi pelaa, keittiös voi pelaa, tos voi pelaa, vessas voi pelaa, kaikkial voi puhuu, kaikkial on jotain tekemistä, harvemmin tääl on tylsää. Tääl on ehkä vaan silloin tylsää, jos tää on ihan täynnä ja kaikki tekeminen on mennyt ja sä et voi mennä vaik keittiöön pelaa, koska siellä on jotain joita sä et tunne esimerkiksi, -- mut yleensä tää ei oo niin täynnä. Säbä, jazz ja lautapelit hiljaises. Hiljaises on sohvut. Koko sohva on lemppari kohta. (T4.)

Viimeinen nuori (T2) heitti ensin läpällä, että paras kohta on eteinen, mutta jatkaa sen jälkeen:

Rehellisesti, kaikki. Erityisesti kaikista kaikkein, tää tässä tai toi sohva tossa. Koska mulla on paljon muistoja niistä. Tai Hiljainen huone, kun mä tulin tänne ekaa kertaa, mä pelasin aina siellä, silloin siellä oli pleikkari ja tv. (T2.)

Nuoret alkoivat muistella omia ensimmäisiä kertojaan nuorisotalolla ja miettivät mitä tekivät, kun saapuivat ensimmäistä kertaa nuorisotalolle.

Kun keskustelimme Tulevaisuustyöpajassa siitä, mitä nuorisotalosta tulee mieleen, nuoret heittivät vastaukset ensin toiseen laitaan ja luettelevat kilpaa mikä kaikki on kamalaa nuorisotalolla. Heidän tavassaan lähestyä nuorisotalon merkitystä itselleen ensin vähätellen, on jotain hyvin tunnistettavaa. Ohjaajana minusta tuntui, että nuorten oli vaikeaa ilmaista myönteisiä tunteita, mitä he kokevat paikkaa, toisiaan ja jopa ohjaajia kohtaan. Yksi nuorista (T4) käänsi tilanteen ja kirjoitti itse yhteen lappuun: ”päivän pelastus” ja toinen nuori (T6) toisti ”päivän pelastus, sinne meni.” Hetki oli hyvin liikuttava, sillä nuoret ilmaisivat itseään hyvin suoraan, jonka jälkeen muiden nuorten oli helpompaa ilmaista omia tunteitaan myös suoraan ilman ”läpän heittoa”.

Nuoret aloittivat kiinnostavan keskustelun siitä, kuinka nuorisotalo syö tylsyyttä, kuin pahoja bakteereja. He keskustelivat siitä, ketkä tilassa olisivat valkosoluja ja hyviä bakteereja ja mikä on ohjaajien rooli. Tästä muotoutui kiinnostava tilallinen keskustelu, mihin sekoittui myös

nuorten omia oivalluksia nuorisotalon sosiaalisesta merkityksestä nuorille. Kun yksi nuorista sanoi, että ohjaajat ovat viiruksia, alkoi yksi nuorista (T2) puolustaa ja huomautti:

Ei vaan miks te ootte niin ilkeitä! Te ootte kivoja. (T2)

Tääl on kiva olla. (T4)

Ilman teitä nuorisotaloa ei olis. (T2)

Vituttais olla sateessa. (T4)

Ilman teitä joillakin nuorilla ei oo tulevaisuutta. (T2)

Ilman meitä tätäkään ei olis koska tääl ei ois ketään. (T6)

Paitsi minä! Mä olisin tääl aina, mä tulisin tänne joka päivä melkeen. (T4)

Ei olis tekemistä ilman teitä, ei olis ihmisii jotka auttais läksyissä. (T2)

Koen, että nuoret itse asiassa osoittivat suurta luottamusta kertoessaan minulle niin avoimesti omista kokemuksistaan ja näyttäessään itselleen merkityksellisiä paikkoja aluella. Luottamus ja turvallisuuden tunne olivat kummallisella tavalla kietoutuneita myös turvattomuudesta kertovien tarinoiden väleihin.

5.5 Riittävän turvallista leikkiä

Toteutin Majanrakennuksen nuorisotalon avoimessa toiminnassa isojen ajalla. Seuraavaksi kuvailen majanrakennusta, minkä toteuttaminen oli hyvin toiminnallinen suhteessa muihin menetelmiin. Kynnys lähteä rakentamaan majaa ja muuttamaan tilaa vaikutti olevan suuri. Päätin rakentaa majan ensin yksin ja ajattelin, että se innostaa ja näyttää esimerkkiä. Rakensimme toisen ohjaajan kanssa majan olohuoneeseen. Kävimme majassa vuorotellen pötkötelemässä ja yhteisenä havaintona nousi, kuinka yllättävän rentouttavaa majassa oleminen oli. Keskustelimme, kuinka majaan mentäessä keho rentoutuu eri tavalla, kankaat ympärillä toivat yllättävää suojaa ja turvallisen kokemus. Kuin olisi pesässä. Huomasin, että minulle tuli rentoutunut olo majan sisällä. Nuorisotalolle saapuneet nuoret seurasivat sivusta hieman ihmetellen ja jopa kyynisinä. Yksi nuorista (R5) jopa kysyi: “mitä ihmettä te oikeen teette?”

Seuraavan majan rakentamiseen liittyi mukaan kaksi nuorta, joista toinen (R6) juuri saapui nuorisotalolle. Toinen heistä (R5) oli aikaisemmin suhtautunut kyynisesti majan tekemiseen, vaikka kertoi viimeksi eilen tehneensä majaa sisällä omassa kodissaan. Nuoret (R5 & R6) alkoivat suunnitella majaa ja siirsivät huonekaluja ja sisustuselementtejä parhaaksi kokemaansa

paikkaan hyödyntäen kaapin ovia ja siirrettävää korkeaa hyllyä. Mukaan liittyi myös kolmas nuori (R7), joka sanoi, että hän haluaa rakentaa myös. Huoneessa oli myös muutama nuori pelaamassa, jotka suhtautuivat aluksi hieman kiusoitellen majan rakentamiseen.

Majaa rakentavat nuoret käyttivät huonekaluja, kankaita, vilttejä, teippiä ja pyykkipoikia rakentamiseen. He käyttivät aikaa suunnitteluun ja siirsivät huonekaluja muutaman kerran löytääkseen parhaimmat ratkaisut. He laittoivat pyykkipojilla valon kattoon, ja pysivät jatkojohtoa pikkulampun saamiseksi majan sisään. Yksi nuorista siirsi nojatuolin sisään ja säkkituolin. Yksi nuorista (R6) oli enemmän vastuussa suunnittelusta ja hän pyysi muita nuoria apuun esimerkiksi pitämään kangasta, kun hänellä oli visio teippaamisesta. Huomasin, että hänellä ja toisella nuorella (R5) oli rauhallinen ja tutkaileva, mutta nopeaotteinen tapa rakentaa ja toteuttaa suunnitelmia. Havaitsin innostuneisuutta ja keskittymistä. Samaan aikaan suunnittelua johtamassa ollut nuori (R6) huuteli sanoja Aliasta pelaavien nuorten peliin. Huoneessa oli hauska ja turvallinen ilmapiiri. Oli mukava huomata, että kolmas nuori (R7) päästettiin osallistumaan tekemiseen, vaikka hän ei ole kiinteästi osa kaveriporukkaa. Hän itse aktiivisesti ilmaisi halunsa osallistua.

Kun maja oli valmis, nuoret (R5 & R6 & R7) istuivat majan sisällä ja menin majan vierelle tutkailemaan majaa sisältä käsin. Kysyin, ovatko he tyytyväisiä ja miltä heistä tuntuu olla majassa. He vastailivat niukkasanaisesti ja minusta tuntui, että tilanne oli heille liian jännittävä, kun maja lähtökohtaisesti oli niin pieni ja majassa oltiin väistämättä fyysisesti lähekkäin. En kysellyt heiltä enempää. Myöhemmin kävin majan sisällä ottamassa valokuvia, kun siellä oli vain kaksi nuorta ja sisään mahtui paremmin. Samaan aikaan majan teippi alkoi sortua ja huusimme “rakennusmestaria” apuun. Tulin pois majasta ja nuori (R6) tuli paikkaamaan sortuvaa kattoa. Myös toinen nuorista (R5) teki paikkauksia majan kattoon.

Kuva 3: Ensimmäinen ohjaajien rakentama maja Pukinmäen nuorisotalolla. Kuva: Rosa Autio (2023).

Kuva 4: Toinen nuorten rakentamana maja Pukinmäen nuorisotalolla: Kuva: Rosa Autio (2023).

Havaitsin, että majanrakennukseen osallistuneille nuorille majan suunnitteleminen ja rakentaminen yhdessä oli luontevaa ja työnjakokin tehtiin selkeäksi. Toisaalta kokemuksen sanoittaminen ja tunteista puhuminen jäi vähäisemmäksi. Varsinkin hiljaisuus sen jälkeen, kun pelaamassa ollut nuori, (P8), joka seurasi rakennusta ja kuvasi metsässä rikottuja lapsuuden majoja voisi kuvailla paljon puhuvaksi. Toiminnallisuuden, puhumattomuuden ja lapsuuden leikkien yhdistymisessä oli jotain hyvin kiinnostavaa ja herkkää. Vaikka muut paikalla olevat nuoret pyrkivät omalla olemuksellaan ensin vähättelemään majanrakentamista ja ilmaisemaan toiminnan ”outoutta”, sai toiminta lopulta paikalla olijoiden sosiaalisen hyväksynnän. Oletan, että tämän kaltainen toiminta on mahdollista vain riittävän turvalliseksi koetussa nuorisotalossa ja siksi totesimme ohjaajakollegoiden kanssa, että ilta oli erittäin onnistunut. Eräs vieraileva ohjaaja ihmetteli kykyäni saada nuoret mukaan ja innostumaan, vaikka aluksi tilanne vaikutti enemmän kiusaannuttavalta. Omasta kokemuksestani käsin tunnistan, että ohjaajan omalla innostuksella ja heittäytymiskyvyllä on merkittävä vaikutus, ylittyykö nuorten kynnys osallistumiseen vai ei.

Illan alussa olin ehdottanut majanrakennusta neljälle nuorelle, jotka eivät lähteneet mukaan rakentamaan majaa. Loppuillasta epäilevästi majanrakentamiseen suhtautuneet nuoret istuivat ensimmäiseksi rakentamassani majassa. Jätimme toisen majan muutamaksi päiväksi paikoilleen ja seuraavana päivänä pienten ja isojen ajalla nuoret viettivät aikaa majan sisällä. Tämän jälkeen huomasin, kuinka majoja on rakennettu avoimessa toiminnassa satunnaisesti nuorten aloitteesta varhaisnuorten ajalla.

6 KOHTI UUTTA NUORISOTALOA

Tässä luvussa nostan nuorten ajatuksia ja omia havaintojani nuorisotalon merkityksestä ja nuorten toiveita uutta nuorisotaloa ajatellen. Ideat peilaavat vahvasti nykyiseen Pukinmäen nuorisotaloon, ja rakentuivat vahvasti tuttujen tilaratkaisujen ja toimintamahdollisuuksien päälle. Nuoret ehdottivat myös muutamia aivan uudenlaisia ideoita ja tilallisia ratkaisuja uutta nuorisotaloa ajatellen. Lisäksi, koska aineisto pohjautuu vain rajattuun kävijäkuntaan, korostuu seuraavissa ehdotuksissa osallistuneiden nuorten toiveet. Luvun päätteeksi muistuttelen omien havaintojeni kautta, mitä muuta nuorisotaloilla voi havaita mielekkääksi toiminnaksi, mikä tulisi huomioida myös uutta nuorisotaloa suunniteltaessa.

Kuva 5: Nuorten toiveita Pukinmäen nuorisotalolle.

Keskeisiä toivottuja tiloja ovat liikuntasali, riehumihuone, kuntosali, keittiö ja tiloja pelaamiselle ja keskustelulle koko tilassa. Nuoret toivoivat mm. pukukoppeja ja suihkuja, sekä korkeamman katon saliin. Kuvasta näkee, kuinka nuorilla on runsaasti toiveita ja ehdotuksia nuorisotalolle. Kuva: Rosa Autio (2024).

Tulevaisuustyöpajasta kerätyt nuorten ideat uutta nuorisotaloa ajatellen. Nuoret nostivat erityisesti liikuntasaliin ja toiminnallisiin asioihin painottuvia toiveita, mutta aineistosta on havaittavissa nuorisotalon merkitys myös kohtaamispaikkana pelailun, hengailun ja keskustelun merkeissä. Lisäksi ilmainen ruoka nousi yhtenä teemana ja leipomista, kokkausta ja teemailtoja, kuten esimerkiksi sushi-iltoja pidettiin arvossa. Tulevaisuustyöpajaan osallistuneet nuoret listasivat myös näiden lisäksi nuorisotalosta mieleen tulevina asioina: retket, kaverit, kokemukset, karaoke, palkinnot, työpaikka, mopohalli ja ohjaajat.

Nuorisotalolla on iso merkitys alueen nuorten vapaa-ajanviettopaikkana. Nuorisotalon merkitystä on helpointa arvioida nuorisotalolle löytäneiden aktiivisten nuorten kautta. Pienoismallin toteutuksessa mukana ollut nuori (P3) kertoi, että hän liikkuu alueella useimmiten kävellen, mutta jos ”Puksun nuta” on kiinni, hän menee bussilla Malmin ”nutalle”. Osa kävijöistä tulee pidemmänkin matkan takaa esimerkiksi harrastus- ja pienryhmätoimintaan julkista liikennettä hyödyntäen. Näyttäytyy kuitenkin, että nuoret suosivat lähintä nuorisotaloa ja nuorisotalolle on helpointa tulla, jos se on kävelymatkan päässä koulusta ja kodista.

Aktiivisimmat kävijät käyvät nuorisotalolla usean kerran viikossa. Harrastusten ja kavereiden kanssa hengailun lisäksi kokemuskävelyllä oleva nuori (K1) kertoo kävänsä ”nutalla” treenikausien ulkopuolella kolme kertaa viikossa ja muuten noin kaksi kertaa viikossa, ja jos lauantaina on auki niin kolme kertaa (K1). Yhtenä toiveen olikin, että nuorisotalo olisi auki 24/7. Pukinmäen nuorisotalo on auki joka toinen päivä maanantaista lähtien ja joka toinen lauantai. Sali on käytössä kahtena iltana viikossa ja lauantaisin. Muina aikoina siellä on nuorten ohjaamaan maksutonta tanssitoimintaa nuorille.

6.1 Vauhdin huumaa liikuntasalissa

Kun kysyin kahdelta leipomassa olevalta varhaisnuorelta mikä tila nuorisotalolla on tärkeä, he vastasivat sali, missä voi pelata. Kun kysyin keittiön merkityksestä, nuoret (M1 & M2) sanoivat, että leipominen on parasta. Nuoret kertoivat, että parasta nuorisotalolla on polttopallo, pelikonsolit, leipominen, kaverit ja kivat ohjaajat. He toivoivat myös tietokoneita ja ”pleikka vitosen.” (M1 & M2.) Näitä havaintoja yhdistää lennokkuus ja vauhdinhuuma. Koen ilahduttavana, että nämä varhaisnuoret tuovat esiin myös nuorisotalojen yhteisöllisyyttä edistäviä asioita, kuten ryhmäleikit salissa, kaverit ja kivat ohjaajat.

Myös isojen ajan kävijöiden kanssa salin käytön merkitys korostuu. Keskustelimme kokemuskävelyn aikana nuorisotalon merkityksestä nuorille. Nuori (K3) kuvasi tulevansa nuorisotalolle hengaillemaan kavereiden kanssa, ja perjantai on paras päivä, kun sali on vapaa.

Siksi kaikki tulee just perjantaina sinne, kun sali on käytössä. Mä voin lupaa et ois paljon täydempää, jos joka kerta ois sali auki. (K3)

Tulevaisuustyöpajan yhteydessä kerätystä aineistosta nousee selkeästi esiin salin merkitys varsinkin sitä aktiivisesti käyttäville nuorille. Salin käyttämiseen liittyy mahdollisuus hengailta kavereiden kanssa toiminnallisesti. Yksi nuorista (T1) vastasi kysyttäessä mikä on tärkeintä nuorisotalolla, että: ”Ei mitään kauheen konkreettista (--). Kyl se sali on kyl sellanen asia mis me hengataan paljon ja mis menee paljon aikaa.”

Yksi nuorista toivoi, että jos nuorisotaloa uudistetaan niin sali olisi samankokoinen mitä tällä hetkellä, mutta katto olisi korkeampi. Hän toivoi samantyyppistä salia kuin koulussa, missä olisi korkeutta pelata myös koripalloa, lentopalloa ja tennistä. (T1) Nuoret luettelivat, mitä kaikkea salissa voi tehdä: juosta, pelata futista, säbää, polttopalloa ja pingistä. Myös muut työpajan nuoret innostuivat ajatuksesta, että koripalloa voisi pelata myös nuorisotalolla, koska sitä ei nuorten mukaan pääse talvella pelaamaan missään.

Nuoret toivoivat, että sali oli käytössä aina kun nuorisotalo olisi auki. Joku ehdotti, että nuorisotalo voisi olla auki 24/7. Kun keskustelimme ohjaajien läsnäolosta, toiset sanovat, ”ettei mitään ohjaajia tarvita”. Yksi nuorista (T4) sanoi että, ”nuorisotalo varmaan tuhoutuisi tunnissa, jos tääl ei ois ketään niinku uhkaamas.” Keskustelimme seinille hyppimisestä ja yksi nuorista (T1) ehdotti kiipeilyseinää: ”Te tarviitte tieksä seiniin sellaset jutut, tieksä sellaset kiipeilyjutut, sellaiset et kaikkial vois kiipeillä.”

Nuorten konkreettiset toiveet uusista tilaratkaisuista olisi korkeampi katto liikuntasalissa, salin käyttömahdollisuudet useampana iltana ja kiipeilyseinä. Yksi nuorista (T1) ehdotti myös nuorisotalolle riehumishuonetta, missä voisi painia ja siellä olisi säkkejä, koska nuorisotalolla ”juoksee paljon jengii.” Kun kysyin, miten huoneesta saisi turvallisen, nuorella ei ole mitään ehdotuksia tähän. Toinen nuori (T3) ehdotti, että siellä olisi pehmusteita seinissä, lattiassa ja katossa.

Tulevaisuustyöpajan yhteydessä nuoret ehdottivat myös nuorisotalon yhteyteen punttisalia, painimattoa, käsipainoja, treenaamismahdollisuuksia ja kuntosalilaitteita. Nuoret pohtivat myös mitä jos nutalla olisi aina ruokaa (T3). Nuori (T2) toivoi ”mitä jos nutalla olisi

tietokoneita tai x-boxi.” Nuoret ehdottivat myös erinäköisiä tiloja, esimerkiksi maalaamalla seinät eri väreillä. He ehdottivat, että johonkin huoneeseen maalattaisiin mustat seinät ja siitä tulisi ns. pimeä huone, mikä olisi oikeasti rentoutumista varten ja toimisi hiljaisuushuoneena. Yksi nuori ehdotti myös poreallasta (T6). Yksi nuorista nosti esiin todellisen tarpeen salikäyttäjien ja esimerkiksi tanssitunnilla kävijöiden kannalta: pukukopit ja suihkut (T3).

Nykyinen tila voi myös rajoittaa nuorten toiveiden toteutumista. Nuoret ideoivat ja toteuttavat myös mielellään itse yhteisöllisiä ja toiminnallisia leikkejä ja pelejä. Tulevaisuustyöpajan yhteydessä nuoret alkoivat ideoida yhdessä nuorisotalon sisällä tapahtuvaa iltaa, jonka aikana kaikki pelaisivat yhdessä rosvot vs. poliisit tai lipunryöstön tapaista joukkuepeliä koko tilaa hyödyntäen. Suunnittelu vei mennessään ja kaikki nuoret jakoivat peli-ideoita hyvin vauhdikkaasti toistensa ideoihin tarttuen. Nuorten ajatukset lähtivät ensin tietokonepelimaailman larppaus -ajatuksista airsoft innoituksen kautta nuorisotalon sisätiloihin soveltuvaksi yhteispeliksi. Ohjaajana kannustin heidän ideointiaan ja pyrin ohjaamaan suunnitelmia konkreettialueelle, jotta saisin itse kiinni ideasta. Lupasin viedä tämän työpajan aikana syntyneen konkreettisen toiminnallisen peli idean eteenpäin seuraavassa tiimikokouksessa esihenkilölle ja muille nuorisohjaajille. Kaikki työpajan nuoret ilmaisivat halunsa olla suunnittelemassa ja toteuttamassa peliä. Ajattelin, että tässä yhdistyy yhteisöllisyyttä vahvistava ja nuorten tuottama toiminta. Kun vein ehdotuksen eteenpäin, tilan turvallisuus näkökulma nousi esiin. Turvallisuussyistä ehdotuksessa oli liikaa riskejä toteutettavaksi sisätiloissa, joten toimintaa lähdettiin suuntaamaan ulkotiloihin. Syynä olivat esimerkiksi liian liukkaat lattiat ja tilojen terävät kulmat. Mitä nuorisotalon tilojen ja toimintakulttuurin suunnittelussa pitäisi huomioida, että tämän kaltaiset nuorten toimintaehdotukset olisivat toteuttamiskelpoisia ja turvallisia? Kuinka huomioida tämä myös uutta nuorisotaloa suunnitellessa?

6.2 ”Sit ei ois enää rasismii”

Nuorisotalot toimivat myös nuorten ilmiöiden näyttämöinä. Nuorisotalot mahdollistavat paikan käydä keskustelua nuorten kanssa nuoria puhututtavista teemoista. Usein nuorisotalolla keskustellaan nuorten kanssa hyvin ajankohtaisista teemoista. Tulevaisuustyöpajan yhteydessä yhdeltä nuorelta (T2) nousi yhteiskunnallisesti kiinnostava ja avartava ”Mitä jos” – kysymys: ”Mitä jos kaikki ois vaan tummaihoisia?” Toinen nuori (T4) jatkoi ajatusta: ”Sit ei ois enää rasismii.” Tämä pohdintaa oli hyvin liikuttavaa kuunnella, sillä nuorisotalolla keskustellaan

usein rasismista, käsitteen merkityksestä, historiasta ja väärinkäytöstä esimerkiksi ”läpänheittona”.

Nuorilta nousi tulevaisuustyöpajan yhteydessä myös muita yhteiskunnallisesti kantaaottavia havaintoja ja ehdotuksia. Esimerkiksi Matrix elokuva toimi innoittajana nuorten mielikuville ja kapitalismikritiikkiä nousi sci-fi utopian myötä. ”Me ollaan rahan orjia, mutta raha ei oo meidän orja. Ne halua pistää meidät sellaseks ne matrix tyypit .”(T2.) ”Nii rahan perään” (T6).

Tulevaisuustyöpajassa keskusteltiin paljon erilaisista isoista ja vaikeistakin teemoista. Yksi kuvaili tulevaisuutta adjektiivein synkkä ja jännittävä (T4). ”Bensaa ei oo”(T5) ja ”inflaatio iskee kato” (T4). Yksi nuorista nosti esiin sähkön, puhtaan sähkön ja ilmastonmuutoksen (T6). Lisäksi hän nosti sodan, kysyttäessä mitä tulevaisuus sana tuo mieleen:

Toiveikas. Mä aloin ajatella filosofisesti. Jos huonosti käy niin sotaisa. (T6)

Nuoret listasivat myös vetyautot, ydinaseet ja uuden Pepsi maun. Havaittiin, että nuorilla oli hyvin joustava mielikuvittelun kyky ja he kykenivät hyppimään mielikuvamaailmasta toiseen. Yksi nuorista (T2) nosti esiin myös omakohtaisen toiveen: ”Nätti koti, nätti vaimo.” Kun kysyin nuorilta, tuleeko heille vielä jotain mieleen, yksi nuorista nosti esiin ”syövän pelastus” (T3). Toinen nuorista (T2) jatkoi enemmän henkilökohtaisten toiveiden kautta: ”Ihastus tykkäs takas.”

Havaittiin yhden nuoren ulossulkemista keskustelun aikana. Muiden nuorten oli vaikea vastaanottaa ehdotusta, ja he alkoivat tutkia ajatusta hyvin tarkkaan. Tässä hetki kertoi enemmän nuorten keskinäisistä väleistä ja sosiaalisista suhteista, kun nuoren ehdotuksesta itsestään. Hetki oli työpajan aikana vakavampi myös siksi, että nuori (T5), joka kuvasi merten kuivumista jatkoi viittaamalla myös ilmastonlämpenemiseen ja sen seurauksena syntyviin massasukupuuttoihin, myös ihmisen osalta. Ohjaajana en olisi halunnut nostaa liikaa nuorille ahdistusta tuottavia ajatuksia esiin ihmiskunnan tuhosta. Koska ajatus nousi nuorelta, jota oltiin jättämässä ulkopuolelle, koin erityisen tärkeäksi kuitenkin tukea nuoren havaintoa. Olimme hetken tämänkin ajatuksen äärellä.

Kuten esimerkit kertoivat, nuoret olivat tulevaisuustyöpajassa nopeasti hyvin syvällä tematiikassa ja osasivat kohdata mielikuvaharjoituksen kautta myös omia henkilökohtaisia toiveitaan ja tunteitaan laajojen ja yhteiskunnallisten kokonaisuuksien lisäksi. Koin tämän hyvänä luottamuksen osoituksena myös meitä ohjaajia kohtaan. Lisäksi näyttäytyi, että nuoret tarvitsivat monessa teemassa kuuntelijaa. Huomasin, että nuoret nauttivat yhteisestä

keskustelusta, mihin sai sekoittua tietoa, huumoria ja mielikuvitusta. Lisäksi havaitsin omakohtaisen havainnon kautta, että nuorisotalolla nuoriso-ohjaajat voivat tukea nuorten sosiaalisia suhteita ja vaikuttaa nuorten ilmiöihin, kuten yksinäisyyteen ja ulkopuolisuuden kokemuksiin. Uutta nuorisotaloa suunnitellessa tulee huomioida myös mahdollisuus keskustella rauhassa. Uudelle nuorisotalolle tarvitaan tiloja, mitkä mahdollistavat keskustelun sekä isommissa, että pienemmissä porukoissa. Lisäksi on hyvä luoda nuorille omia, rauhallisia keskustelupaikkoja sekä keskenään, että nuoriso-ohjaajan kanssa. Myös työntekijöiden tilat on hyvä huomioida tästä näkökulmasta.

Pukinmäen nuorisotalolla on edellä mainittujen asioiden lisäksi mahdollista toteuttaa monenlaista toimintaa, kuten erilaisia kädentaitoja, askartelua, piirtämistä, akrobatiaa, teatteria ja tanssia. Lisäksi Pukinmäen nuorisotalolla on myös sateenkaarevaa nuorisotyötä ja erilaista pienryhmätoimintaa. Nämä eivät nousseet vahvasti tämän aineiston kautta. Tähän vaikutti varmasti osallistuneiden nuorten tavat ja tottumukset, eikä tarkoita sitä, etteikö vastaaville toimintamuodoille olisi sijaa tulevaisuudessa myös uudessa nuorisotalossa.

Koska nuoret nostavat esiin muiden ihmisten läsnäolon lisäävän turvallisuudenkokemusta, on tämä hyvä huomioida nuorisotalon sijainnissa. Toisaalta on hyvä huomioida nuorten tarpeet nimenomaan omaehtoiselle toiminnalle ja tarkistettava, että nuorisotalo on tilana riittävän ”väljä”, jotta nuoret kokevat sen houkuttelevaksi paikaksi ”vain olemisen” näkökulmasta (Kuusisto-Arposta & Tani 2009, 57). Tämä on sovitettava yhteen myös kirjaston asiakkaiden tavoitteiden kanssa.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Olen hyödyntänyt osallistuvaa havainnointia osana monimenetelmällisyyttä: Moniaistisia kokemuskävelyitä, Miellekarttojen piirtämistä, Pienoismallin tekemistä, Majanrakentamista, Tulevaisuustyöpajaa ja Tila-Aliasta. Aineisto on kerätty Pukinmäen nuorisotalolla keväällä 2023. Osallistuneita nuoria oli kaiken kaikkiaan yhteensä 29. Osa nuorista osallistui useamman menetelmän toteutukseen. Teemoittelin osallistuneiden nuorten kuvien, kertomusten ja omien havaintojen kautta Pukinmäen nuorisotalon ja lähialueen arkikäsitteiden keskeisiä ydinpiirteitä ja nuorten tila- ja turvallisuuskokemuksia. Näiden pohjalta havainnoin alueen nuorten kaupunkipääoma, eli millaisia sosiaalisia resursseja, taitoja ja tapoja nuorille on kertynyt alueella toimijoina (Tolonen ym. 2021), ja toiveita uutta nuorisotaloa ajatellen. Lopuksi tarkastelen tämän työn luovien menetelmien etuja ja hyödynnettävyyttä laajemmin nuorten osallisuuden vahvistamiseksi kaupunkisuunnittelussa.

7.1 Nuorten kaupunkipääoma alueella

Sosiaalisia representaatioita tutkiessa hyödynnetään myös mielikuvitusta, sillä ollaan kiinnostuneita sisällön lisäksi myös siitä, miten asiat ja käsitykset muodostuvat ja muuttuvat ihmisten mielissä (Sakki ym. 2014, 318). Koska Pukinmäen nykyinen nuorisotalo sijaitsee juna-aseman vieressä, nousee aineiston kautta keskeisinä alueellisinä tunnusmerkkeinä nuorten keskuudessa juna-asema ja sen vieressä sijaitsevat S-Market ja Alepa. Varsinkin alueella asuvat varhaisnuoret nostivat esiin myös Eskolantien eli lyhimmän reitin koululta nuorisotalolle ja Unikkopuistoksi kutsutun Säveltäjänpuiston. Nuorisotalon sijainti kävelyetäisyyden päässä on tärkeää saavutettavuuden kannalta, sillä nuoret kuvaavat vain harvoin käyttävänsä joukkoliikennettä liikkueensa.

Nuorten kaupunkipääoma koostuu nuorten kyvystä hyödyntää kaupunkitilaa ja sen avulla nuoret löytävät itselleen mahdollisimman miellyttävät kaupunkitilat, kuulumisen tavat ja arkiset reitit (Tolonen ym. 2021, 80). Aineiston kautta näyttäytyy, kuinka nuoret osaavat hyödyntää alueen sivupolkuja, oikopolkuja ja käyttävät kaupunkitilaa luovalla ja mutkattomalla tavalla. Lisäksi nuoret osaavat arvostaa lähiluontoa ja puistoalueita ja osaavat hakeutua esimerkiksi Weisteenmäelle ja ankkalammelle rauhoittuakseen. Siksi on ilahduttavaa, että myös OmaStadissa on noussut useita ehdotuksia toteutukseen lähiluonnon hyväksi koillisen alueella (Helsingin kaupunki 2024f). Lisäksi nuoret toivovat lisää toimintamahdollisuuksia

ulkotilassa nuorille, aivan kuten Malmin ja Pukinmäen yleisten alueiden suunnitelma 2021–2030 vuorovaikutusraportissa on todettu (Helsingin kaupunki 2024b). Eräsikin nuori kuvasi tarkasti toiveitaan Unikkopuistoa kohtaan, jotta siellä olisi mahdollista viettää aikaa kavereiden kanssa mielekkäässä ympäristössä. Nuoret tunnistavat, kuinka viihtyisä kaupunkiympäristö lisää yhteisöllisyyttä.

Kaupat näyttävät merkityksellisinä paikkoina nuorille, joissa käydään myös kavereiden kanssa ennen tai jälkeen nuorisotalolle tulemista. Kahden kokemuksesta olleen nuoren kanssa pysähdyimme ennen kauppaan astumista, sillä heillä ei ollut rahaa mukana. Kiinnitin omakohtaisesti huomiota siihen, mistä esimerkiksi Kuusisto-Arponen ja Tani kirjoittavat julkisten ja puolijulkisten tilojen väljyys – tiukkuus käsitteitä hyödyntäen. Väljät tilat mahdollistavat nuorten hengailun kaupunkitilassa ilman sen suurempaa asiaa, asiakkuutta tai suorittamista. (Kuusisto-Arponen & Tani 2009, 52-53) Nuoret eivät kokeneet kauppaan ainakaan sillä hetkellä miellyttäväksi paikaksi vain hengailua tai poiketa sisään edes tutkimusmielessä. Nuorisotalot ovat merkittäviä paikkoja hengailun näkökulmasta, koska ne ovat maksuttomia ja nuorille suunnattuja tiloja.

Yksi kiinnostava hengailupaikka löytyi koulun pihalta, missä aurinko lämmittää kivisen pingispöydän, kuin istuttavaksi lämpöpatteriksi nuorille ulkotilassa. Pingispöytä sijoittuu täydellisesti ulkotilaan, minkä vieressä on koulun piha, ulkokuntosali ja pelikenttiä. Nuorilla on pingispöydän päällä mahdollisuus hengailua omassa rauhassa ja lämmössä, mutta sopivasti esillä muille nuorille, kuten Kuusisto-Arponen ja Tani (2009, 52) kirjoittavat näkyvillä olemisen merkityksestä.

7.2 Nuorten turvallisuuskokemus alueella ja nuorisotalolla

Tarkastelin, miten nuoret kuvasivat turvallisuuden kokemusta alueella, ja miten se vaikuttaa ja muokkaa Pukinmäen sosiaalista ympäristöä. Onko esimerkiksi vakiintuneita käsityksiä alueen turvallisuudesta tai muista vastaavista ilmiöistä? Nuoret kuvasivat Pukinmäkeä alueena melko turvalliseksi ja viittasivat enemmän muihin Helsingin kaupungin alueisiin turvattomuudesta puhuttaessa. Kuitenkin keskusteltaessa nuorten kanssa, kenelläkään ei noussut omakohtaisia kokemuksia näiltä alueilta ja enemmänkin puheet ilmentävät muiden alueiden mainetta.

Tämän työn moninaisen aineiston kautta kuitenkin näyttöä, että päihteenkäyttäjien aiheuttama turvattomuus ja nuorten kokemat ahdistelu-, varastelu- ja keskinäiset väkivalta- ja

uhkatilanteet ovat osa Pukinmäen alueen nuorten arkea alueella. Varsinkin juna-aseman ja baarien seutu koettiin pimeällä ja juhlapyhinä uhkaavaksi. Rasismi nousi ilmiönä sekä nuorten omien kokemusten, että kaverien välisen ”läpänheiton” kautta.

Nuoret peräänkuuluttivat perheiden merkitystä kasvattajina kunnioituksen lisäämiseksi, ja tunnistivat hyvin kaveriporukoissa syntyvän sosiaalisen ilmiön, missä valtaa pyritään ylläpitämään alentamalla muita. Nuoret nostivat esiin myös alueen muiden ihmisten läsnäolon ja puuttumisen merkityksen erilaisissa tilanteissa turvallisuuden lisäämiseksi kaikenlaisissa uhkaavissa tilanteissa. Nuoret kuvasivat, kuinka alueen turvallisuuteen vaikuttaa myös valonmäärä, vuoden aika, asuintalojen läheisyys ja kavereiden kanssa yhdessä liikkuminen. Myös kuulokkeiden käyttäminen sosiaalisesti uhkaavissa tilanteissa saattoi edistää turvallisuuden kokemusta. Yhteisöllisyyden ja yhteisvastuun merkityksellisyys nousi aineistosta laajasti.

Liikuntasalin käyttö nousi vahvasti esiin nuorten toiveissa tulevaisuustyöpajan yhteydessä. Tähän varmasti vaikutti se, että osallistujat tulivat mielellään viettämään vapaa aikaa isommallakin kaveriporukalla nuorisotalolle juuri pelaamisen merkeissä. Jossain määrin tähän näyttää vaikuttavan myös sukupuoli, ja olisikin kiinnostavaa tehdä jatkotutkimusta, millaisia sosiaalisia representaatioita nuorilla nousee salikäyttäjää ajatellen. Jonkin verran nuorisotalolla tilannetta on pyritty huomioimaan jakamalla myös erillisiä pelivuoroja halukkaiden kesken ja tarjoamalla vapaita iltoja kokonaan omalle käytölle esimerkiksi turnausten muodossa. Turvallisuuden näkökulmasta ohjaajana voi olla silti haastavaa tunnistaa, ilmaiseeko nuori haluaan osallistua tai kokeeko hän sen edes mahdollisuudeksi, jos lähtökohtaisesti pelaaminen tuntuu turvattomalta. Saattaa olla vaikea tunnistaa edistävänsä toimintakulttuuria ja epätasa-arvoisia rakenteita, missä esimerkiksi salia käyttää lähinnä poikaoletetut. Sosiaalisen tilan käytön tarkastelu paljastaa sen, että kentät ovat poikien temmellyskenttiä ja tyttöjen tilaa ovat nurkkaukset (Sakki ym. 2017, 114). Tähän olisi syytä paneutua tarkemminkin nuorisotaloilla, ja pyrkiä edesauttamaan tasa-arvoa myös tilankäytön suhteen.

Tila-Aliaksen pelaamisen yhteydessä tarkastelin miten nuoret selittävät toisilleen tämän työn näkökulmasta keskeisiä käsitteitä, kuten turvallisemman tilan periaatteen, esteettömyyden, turvallisuuden, osallisuuden ja kaupunkisuunnittelun. Nuoret, jotka tiesivät turvallisemman tilan periaatteet, olivat oppineet ne Pukinmäen nuorisotalolta. Tämä osoittaa, että nuorisotalot voivat olla myös edelläkävijöitä uusien toimintamallien käyttöönotossa, millä pyritään huomioimaan tilojen turvallisuus kaikille osallistujille. Pelaamassa ollut pari ratkaisi

yhdenvertaisuus käsitteen heti. Oikeusministeriö (2024) määrittelee yhdenvertaisuuden näin: ”yhdenvertaisuudella tarkoitetaan sitä, että kaikki ihmiset ovat samanarvoisia riippumatta heidän sukupuolestaan, iästään, etnisestä tai kansallisesta alkuperästään, kansalaisuudestaan, kielestään, uskonnostaan ja vakaumuksestaan, mielipiteestään, vammastaan, terveydentilastaan, seksuaalisesta suuntautumisestaan tai muusta henkilöön liittyvästä syystä.” Turvallisemman tilan periaatteilla pyritään turvaamaan yhdenvertaisuus kaikissa tiloissa ja tapahtumissa (Suomen YK-liitto 2024). Vaikka Pukinmäen nuorisotalolla on käytössä turvallisemman tilan periaatteet, edellyttävät ne jatkuvaa käyttöönottoa sekä ohjaajien, että nuorten parissa. Turvallisemman tilan luomiseen osallistuu kaikki ja se onnistuu vain yhdessä. Lisäksi olisi syytä tarkastella, kuten jo opinnäytetyön alussa mainitsin, nuorisotalojen yhdenvertaisuutta laajemmin. Ovatko nuorisotalot tiloina ja toimintana saavutettavia, esteettömiä ja monikulttuurisesti avoimia kaikille ja miten tätä voisi edistää?

7.3 Nuoriso-ohjaajan merkitys nuorisotalolla

Nuoriso-ohjaajat nousivat aineistossa useassa kohdassa ja heidän läsnäoloaan kuvattiin sekä tarpeellisenä, että tarpeettomana. Pääosin kuitenkin näyttäytyi, että nuoret pitävät ohjaajien läsnäoloa merkityksellisenä ja turvallisuuden kokemusta lisäävänä tekijänä. Nuorisotalo on paikka, missä nuori tulee kohdatuksi vapaa-ajalla ja siksi myös nuorisotalolla nuorten ilmiöt näyttäytyvät vahvasti. Nuorten kanssa keskusteleminen ja nuorten parissa työskentely vaatii kohtaavan työn mukaisia vuorovaikutustaitoja. Nuoriso-ohjaajan työtä tulisi Gretscheliä mukailien pitää dialogisena kasvatustyönä (2011, 7). Nuorten kanssa laadukas keskusteleminen lisää nuorten tunne- ja empatiataitoja. Laadukas kohtaava työ mahdollistaa nuorten osallisuuden ja toimijuuden vahvistamista, millä on Sitran mukaan myös demokratiaa vahvistavia vaikutuksia (Sitra 2023a, Sitra 2023b).

Koska nuorilla voi olla hyvin kirjava tausta ja osalla nuorista voi olla jopa sotatraumoja, olisi tärkeää, että myös nuoriso-ohjaajien työ pohjautuisi entistä ammatillisemmin traumainformoidulle työotteelle, missä huomioidaan turvallinen kohtaaminen arjessa. Traumainformoitu työote tarkoittaa yksilötasolla tietoista ja myötäelävää suhdetta toisiin ihmisiin. Rakenteellisella tasolla se tarkoittaa yhteisöjen ja organisaatioiden kehittämistä traumainformoiduiksi. (Koivula & Nyman 2020.) Oman kokemukseni mukaan usein nuoret saattavat oireilla levottomalla tai häiritsevällä käytöksellä. Siksi olisi aina tärkeää kysyä nuorilta, mitä heille kuuluu, miten koulussa on mennyt tai miten matka nuorisotalolle sujui.

Varsinkin jos nuori on allapäin tai käyttäytyy levottomasti. Keskustelun ja luottamuksen kautta voidaan päästä käsiksi niihin syihin ja kokemuksiin, mitkä vaikuttavat nuoren käytöksen taustalla. Tässä on tärkeää huomioida myös kehollisuus, kuten yhden nuoren kuvauksen mukaan tarve sijoittua tilassa niin, ettei kukaan pääse yllättämään.

Hyvä esimerkki kehollisuuden merkityksestä on myös nälkä ja vireystila. Aineistosta voi havaita, kuinka esimerkiksi ruoka koettiin tärkeäksi ja merkittäväksi osaksi nuorisotalon viihtyvyyden kannalta. Joillakin perheillä ei ole sosioekonomisista syistä riittävästi resursseja turvata nuorten syöminen, mutta nälän syyt voivat olla myös moninaiset. Terveyskylän (2024) mukaan on erotettavissa ainakin kuusi eri nälkää: vatsan nälkä, suun nälkä, silmien nälkä, nenän nälkä, mielen nälkä ja sydämen nälkä. Nälän tunne voi liittyä nuorille myös turvallisuuden ja hoivan tunteeseen sekä sosiaalisiin tilanteisiin.

Mokkapalan leipomisen yhteydessä osana Miellekartta -menetelmän toteuttamista, juuri kun kakku oli valmis, useat nuoret saapuivat ovesta sisään suurella energialla. He kertoivat erilaisia syitä, miksi juuri he ansaitsivat kaksi palaa tai enemmän kaikille tehdystä mokkapalalakusta. Leipominen on suosittu toimintamuoto nuorisotalolla ja toive ruuasta nousi esiin myös muusta aineistosta. Oma havaintoni on, että joskus nuorten levottomien tilanteiden tai hankalien tunteiden taustalla on nälkä, jolloin tunteiden säätely on vaikeampaa. Nälkä on mitä suurimmassa määrin kehollinen kokemus, mikä näyttäytyy päivittäin nuorisotaloilla. Tämäkin on hyvä tunnistaa nuorisotyössä, jotta ruokaankin osataan suhtautua moninäkökulmaisesti.

Keskusteleminen ja yhdessä toimiminen lisää myös nuorten ymmärrystä ilmiöistä, kasvattaa empatiataitoja ja moraalikäsitystä. Samalla kasvatetaan myös sosiaalista pääomaa, mikä perustuu yhteisön tiiviiseen vastavuoroisuuteen ja luottamukseen (Kankainen 2024). Vaikka nuoret kertoivat omista turvattomista kokemuksistaan, oli kertomusten taustalla nähtävissä luottamusta. Koen, että nuoret itseasiassa osoittivat suurta luottamusta kertoessaan minulle niin avoimesti omista kokemuksistaan, osallistuessaan menetelmiin ja näyttäessään itselleen merkityksellisiä paikkoja Pukinmäen alueella.

8 ONNISTUMISIA JA HAASTEITA LUOVIEN MENETELMIEN KANSSA

Fingerroosin ja Jouhkin mukaan etnografisessa lähestymistavassa kenttätyömenetelmät eivät ole vakiintuneita vaan niitä muokataan, kehitetään ja sovelletaan tilanteen mukaan. Näin luodaan jopa omia tutkimusmenetelmiä. (Fingerroos & Jouhki 2014, 84.) Olen kokeillut erilaisia itselle kiinnostavia tapoja tavoittaa nuorten kokemuksia ja ideoita hyödyntäen mielikuvitusta, moniaistisuutta ja kokemuksellisuutta. Lähes kaikki menetelmät ovat kehittyneet matkan varrella. Työskentelyni etu on ehdottomasti oma rohkeuteni lähestyä nuoria myös hullunkurisilla ja arkipäiväisyyttä rikkovilla ehdotuksilla. Opinnäytetyön kannalta mielekästä on ollut se, että olen voinut kokeilla erilaisia menetelmiä rohkeasti ja saanut myös omalla innolla nuoria mukaan osallistumaan. Toki samasta syystä osa nuorista on saattanut rajautua pois. Halusin tämän työn aikana painottaa kokeilevaan ja monimenetelmälliseen aineistoon. Jatkossa voisi vielä tarkemmin hyödyntää sosiaalisen representaatioiden käsitteitä tutkimusaineiston analysoimisessa. Tässä käyn läpi haasteita ja onnistumisia työn toteutuksen aikana.

8.1 Käsi tomusokeripussissa ja muita kehollisia kokemuksia

Kohtasin menetelmien toteutusten aikana myös nuorten epävarmuutta. Pienoismallin aloittamisen kanssa varhaisnuori (P1) ilmaisi ”ettei oikeen osaa tehdä tälläisiä.” Rohkaisin häntä, että tästä saa tulla ihan oman näköinen juttu. Kun hän ei tiennyt mistä aloittaa, lähdin kyselemään tarkentavia kysymyksiä Pukinmäen alueesta. Ajattelin, että saavuttamalla mahdollisimman tarkkoja mielikuvia tutuista paikoista, niiden saattaminen pienoismalliin olisi helpompaa. Nuoren oli helpompi osallistua toimintaan, kun hänen kaverinsa saapui mukaan, ja otti pienoismallin suunnittelussa ohjat käsiinsä. Tässä näyttäytyi, kuinka toimijuus on Sakin, Menardin ja Pirttilä-Backmanin (2017, 125) mukaisesti vuorovaikutuksellista ja sosiaalista, ja nuoren oli helpompi osallistua pienoismallin tekemiseen sen jälkeen, kun ystävä oli innostunut myös mukaan. Myös oma kehoni rentoutui sen jälkeen, kun nuoret heittäytyivät pienoismallin tekemiseen.

Toisinaan nuoren sanallinen ilmaisu voi olla vähäistä, jolloin paljon jää sen varaan, miten nuoriso-ohjaajana ja opinnäytetyön yhteydessä osallistuvaa havainnointia tekevänä tulkitseen nuoren kehollista ilmaisua, ja sitä mikä jää sanomatta. Ei ole universaaleja merkkejä siitä,

milloin nuoresta aistii sen, että hän on avoin osallistumiselle. Lähtökohtaisesti ajattelen, että yhdenvertaisuuden kannalta on kuitenkin oleellista aina kysyä mukaan, eikä tehdä oletuksia. Käyttämieni menetelmien toteuttaminen edellyttää herkkyyttä ja epävarmuuden sietämistä, sillä osallisuuden tasoja on hyvin monia. Jokaisella nuorella on oma henkilökohtainen osallisuuden kokemus, joka voi toisella tuntua ja näyttäytyä eri tavalla kuin toisella nuorella.

Lähtökohtaisesti kehollisuus ja tilakokemus ovat läsnä kaikissa hetkissä ja aineistoissa. Tarkastelin aineistoa ja kokemuksia myös siitä näkökulmasta, miten eri menetelmiä voi hyödyntää kaupunkisuunnittelussa moniaistisuus ja tuntoisuus huomioiden. Lähestyn kehollisuutta myös omien tuntemusten kautta. Millä tavalla olen itse reagoanut tilanteessa, minkälaisia mielikuvia tai kokemuksia minulle nousee joko tilanteen tai nuoren kertomana? Hyödynnän siis vahvasti etnografiselle lähestymistavalla suotavaa empatia ja eläytymiskykyä.

Muistan hetket, kun oma kehollisuuteni tuli niin sanotusti minun ja tutkimuksen väliin. Ensimmäisellä kokemuskävelyllä aineistoa värittivät säännölliset töräytykset, sillä juuri alkaneiden kevätallergioiden takia niistä lakkaamatta koko kävelyn läpi. Lisäksi havaitsin, kun istahdimme ensimmäisen kerran alas rivakan kävelyn jälkeen, että olin edelleen toipilas parin viikon takaisesta koronasta, ja kylmä hiki valtasi selkäni. Nenäliina alkoi olla käytetty loppuun ja taittelin pientä myttyä sormieni välissä samalla pyrkien kuuntelemaan nuorta. Kävelyn lopussa alkava kevätsade oli erittäin tervetullut allergiaoireiden näkökulmasta ja kehoni pystyi viimein rentoutumaan. Toisen kokemuskävelyn aikana tulimme kadulle, missä nuori kertoi itselleen merkityksellisestä ja haastavasta hetkestä. Teimme yhdessä havainnon, että kävi kova ja kylmä viima. Olimme kahden suuren rakennuksen välissä ja pohdimme, olimmeko ns. tuulitunnelissa, jonka rakennukset aiheuttavat. Keskusteleminen ja keskittyminen olivat vaikeampaa kovasta kohinasta ja kylmyydestä johtuen.

Tutkimuksen tekeminen voi olla myös sotkuista puuhaa. Mokkalan leipomisen yhteydessä, nuoret nuolivat monta lusikkaa, vatkasivat, sekoittivat, ja ihmettelivät kananmunan syntyä ja siinä olevia höyhen nöyhtöjä. Minä luin ohjeita ja hahmottelin pöllähtelevän jauhun suuntaa, jotta tietäisin mistä suunnasta nuoria pitää pyytää pöytää pyyhkimään. Toinen nuori tunki kätensä tomosokeripussiin ja tunnusteli, kuinka pehmeää se on. Sama nuori törötti huuliaan pöytää vasten ja pyydysti tomosokeria huuliinsa viihdyttääkseen itseään ja meitä. Samalla kun pystyn ymmärtämään miten ihanalta käsi tomosokeripussissa voi tuntua, koen kehollisesti epämurkavana nuoren sotkemisen ja rajattomuuden. Mietin, etten pysty enää käyttämään tomosokeria. Pyysin häntä poistamaan käden tomosokeripussista. Lähestyn tilannetta kuitenkin

taidepedagogisesti ja ajattelen, että tässä tilanteessa tomusokeri on materiaalia. Pyysin heitä piirtämään pöydälle levinneestä tomusokerista ”Puksun nutan”. He kirjoittavat Puksun nuta.

Tässäkin tilanteessa kommunikoinnin tasoja oli monia. Nuoret esimerkiksi sekoittavat suomen kielen piirtämisen ja kirjoittamisen käsitteet. Kuitenkin leipomisen ja keskustelemisen äärellä vietetty iltapäivä tuotti merkittävän määrän informaatiota, ja he ehtivät kertoa turvallisuuden kokemuksistaan ja ilmentämään ajatuksiaan Pukinmäen alueesta mokkapalan koristelun avulla. Kokeilevat menetelmät nostavat esiin myös uusia tutkimuseettisiä kysymyksiä. Olin uuden asian äärellä ja jätin käyttämättä mokkapalasta ottamaani valokuvaa osana opinnäytetyötä. Jäin pohtimaan kenellä on mokkapalan tekijänoikeudet, jos siihen suhtaudutaan kuin teokseen? Tässä tapauksessa teos oli hetkellinen, ja se on syöty.

8.2 Turvallisuus edistää osallisuutta, luovuutta ja mielikuvitusta

Paikoitellen se, että tunsin nuoret valmiiksi, edisti työtäni ja nuorten osallisuutta. Myös nuorten keskinäinen luottamus on merkittävää. Miellekarttojen toteuttaminen valmiissa pienryhmässä oli luontevaa. Olimme valmiiksi piirtämisen äärellä ja orientoituneet työskentelemään kyseisellä menetelmällä yhdessä. Osallistuminen toimintaan oli myös mahdollista, vaikka ei osallistunut itse tutkimukseen ja antanut suostumusta aineiston keruulle ja osallistuvalla havainnoinnille. Ryhmän turvallisuus mahdollistaa reflektoinnin, omien mielipiteiden ja tunteiden ilmaisun, sillä turvallisessa ryhmässä ei tarvitse pelätä tulevaisuutta nolatuksi tai kokea arvottomuutta (Pietilä 2020, 191).

Tulevaisuustyöpajan runsaus ja nuorten tarve jutella esimerkiksi turvallisuudesta alueella yllätti minut. Lisäksi he heittäytyivät täysillä mukaan tulevaisuus teemaisiin kysymyksiin. Keskustelu oli hyvin intensiivistä ja polveilevaa sisältäen runsaasti myös läpänheittoa, nopeaa tarttumista, hyvin joustavaa ajattelua ja runsaasti mielikuvitusta. Tähän vaikutti varmasti se, että osallistujat olivat valmiiksi ystäviä keskenään ja tunsivat minut ohjaajana, jolloin virittäytymiseen ja luottamuksen rakentamiseen ei tarvinnut käyttää paljon aikaa.

Oli kiva huomata myös onnistumisen hetkiä fasilitoinnissa. Yksi nuori oli pitkään alussa hiljaa ja uskaltautui liittyä mukaan keskusteluun vasta 20 minuutin jälkeen, jonka jälkeen hän taas hiljeni. Havaitsin muiden nuorten osalta nuoren ulossulkemista keskustelusta. Ohjaajana nostin vielä uudestaan hänen tuomansa ajatuksen esiin huikeana ajatuksena. Tämän jälkeen hän liittyi keskusteluun vielä uudestaan. Nuoriso-ohjaajilla meillä on mahdollisuus vaikuttaa

ryhmädynamiikkaan, edistää nuorten sosiaalisia suhteita ja helpottaa yksinäisyyttä. Lisäksi menetelmän toteuttamisen näkökulmasta on tärkeää pyrkiä siihen, että kaikilla on tilaa tulla kuulluksi. Olen tämän työn aikana tarkentanut omaa positiotani sekä nuoriso-ohjaajana, että tutkijan roolissa.

Luovuus tässä opinnäytetyössä on ollut herkistymistä ja kuuntelutaitoa erilaisten menetelmien äärellä. Menetelmien kautta olen saattanut nuoria mielikuvituksen ja tarkastelevan maailmasuhteen äärelle. Tulevaisuustyöpajan toteutuksen aikana täytyi antaa tilaa kuulostelulle ja nuorten esiin nostamille havainnoille sellaisista teemoista, jotka alkoivat puhutella itse työpajatilanteessa. Toteutuksen yhteydessä oli selvää, että täytyi luopua osasta ennakkosuunnitelmista. Tämän työpajan yhteydessä luovuus tarkoitti tasapainoa tarkastelevan ja eteenpäin johdattavan työotteen välillä. Luovuus näyttäytyi kuuntelutaitona ja yhteistyönä, niin että nuoret saivat kehittää työpajaa myös omien tarpeidensa mukaan annettujen teemojen sisällä.

Toisinaan mielikuvitus vei voiton, kuten pienoismallin toteutuksen aikana lopulta kävi. Kysyin nuorilta: ”Saanko kysyä missä päin pahvilaatikkoa asutte?” ”Tässä näin!” nuoret osoittivat laatikkoon (P1 & P2). Nuoret alkoivat hahmotella pahveista rakennuksia ja maalata niitä rakennusten väreillä. Pienoismalli oli hetken elossa minun ja nuorten välissä mielikuvissa ja mahdollisti alueellisen ymmärryksen lisäämisen tämän toiminnallisen menetelmän kautta. Sain tarkastella, kuinka nuoren mukaan melko varmasti S-Marketin takana ei ole enää mitään, kuinka aikuisten kaljapaikka huvitti ja kuinka merkittävässä roolissa lopulta autotie pienoismallissa näyttäytyi ainoana valmiina elementtinä.

8.3 Nuorten osallisuuden merkityksestä kaupunkisuunnittelussa

Nuoret kokivat itsekkin, että parhaat asiantuntijat mitä tulee nuorille suunnattuihin tiloihin, ovat nuoret itse, kuten koulun piha-alueet, puistot ja nuorisotalot. Toisella kokemuskävelyllä nuori (K2) sanoi koulunpihan kunnostamisesta, että tarkempia toiveita pitäisi kysyä alakoulussa olevilta nuorilta itseltään. Osallistuminen tekee paikoista merkityksellisiä, jolloin niihin kohdistuva huolenpito ja emotionaalinen side vahvistuu. Tähän ajatukseen yhdistyy myös tämän työn fenomenologiset lähtökohdat. Forss kirjoittaa ruumiin fenomenologiasta Edward S. Caseyn sanoin, kuinka ihmisillä on tapansa identifioitua niihin paikkoihin, joissa asuu. Caseyn ajatuksia mukailen, aika ja ajatukset, jotka laitamme paikoista huolehtimiseen, tekee niistä meille merkityksellisiä. Kun huolehdimme ympäristöstämme ja paikoista, joissa olemme,

huolehdimme myös itsestämme. Konkreettiset paikat vaikuttavat myös sisäiseen mielentilaan, paikat voivat saada meidät haaveilemaan. (Forss 2010, 59–61.) Nuorten osallisuuden vahvistaminen kaupunkisuunnittelussa on keskeistä, jos haluamme edistää nuorten mahdollisuuksia huolehtia ympäristöstään ja sitä kautta myös hyvinvoinnistaan. Nuorten osallisuuden vahvistaminen edistää kuulluksi tulemisen kokemusta, demokratiaa, yhdenvertaisuutta ja yhteisöllisyyttä yhteiskunnassamme.

Olen kokeillut ja kehittänyt nuorten osallisuutta vahvistavia menetelmistä monialaisesti nuorisotyön, kaupunkisuunnittelun ja maankäytön vuorovaikutusprosessien tueksi. Olen tavoittanut alueen nuorisotaloa käyttäviä nuoria ja saavuttanut moninaista ymmärrystä alueen keskeisistä paikoista ja tilakokemukseen ja turvallisuuteen vaikuttavista ilmiöistä. Samalla kartoitin nuorten ideoita uutta nuorisotaloa ajatellen. Nuoret innostuivat kaikkia menetelmiä toteuttaessa, tekivät kehittämistyötä tosissaan ja olivat aktiivisia kävijöitä nuorisotalolla. Tämä kertoi siitä, että nuorisotalo on heille tärkeä paikka ja iso osa elämää. Sen takia on tärkeää, että nuoria kuullaan, kun suunnitellaan heille suunnattuja tiloja.

Tämän työn keskeinen ansio on se, että käytän luovia ja kokeilevia monimenetelmällisiä aineistonkeruutapoja. Tämä tuo tietoa nuorten osallisuudesta ja nuorten maailmasta sellaisella tavalla, mikä perinteisemmällä tutkimustavoilla voi olla vaikeaa ja haastavaa. Tutkimani asiat vaativat tutkijalta herkkyyttä ja läsnäoloa, osaamista ja tietoa kehollisuudesta ja kehollisuuden merkityksestä tilanteissa. Juuri tämän takia nuorisotutkimus ja nuorisotyö voivat tuoda kaupunkisuunnitteluun osallisuuden näkökulmasta todella tärkeää tietoa. Tämän työn kautta ja oman kokemukseni mukaan, suunnitellessa turvallisia tiloja nuorille, vaikutetaan samalla alueen muihin nuorisoa koskettaviin ilmiöihin, kuten nuorten välisten sosiaalisten taitojen kehittymiseen, hyvinvointiin ja esimerkiksi jengiytymisen uhkaan. On merkityksellistä tutkia, mikä on kaupunkiympäristön, tilojen ja aikuisten merkitys turvallisemman ympäristön luomiseksi nuorille. Kokemuksellisuuteen heittäytyvän työskentelytavan kokeileminen ja näiden menetelmien edelleen kehittäminen on ollut tälle työlle merkittävää. Vaikka toteutus on tehty rajatun osallistujamäärän kanssa, aineisto on paikallista, ja asioita on tehty tämän opinnäytetyön rajoissa, niin näen, että tässä on oleellista ja tärkeää tietoa, jotka tulisi siirtää kaupunkisuunnittelun vaiheisiin. Tämä tutkimuksellinen kehittämistyö on monialainen myös oman osaamiseni kautta. Asiantuntijuuteni tulee siitä, että minulla on sekä nuoriso-ohjaaja työstä-, että luovan alan kokemusta. Näen ihmisen kokonaisvaltaisena kokijana. Olen henkilökohtaisesti ilahtunut ja ylpeä, kuinka herkkyys näyttäytyy merkityksellisenä tässä

etnografiaa soveltavassa tutkimuksellisessa kehittämistyössä monialaisesti ja yhteiskunnallisesti merkittävänä ansiona.

Työni lähtökohta vahvistaa nuorten osallisuutta kaupunkisuunnittelussa, on ajankohtainen tavoite Helsingin kaupungille yli useamman toimialan. Kokeilemiani ja soveltamiani luovia ja toiminnallisia menetelmiä voi hyödyntää myös laajemmin Malmin nuorisotyöyksikön alueella, kuten kaupunkiudistusalueella Malmilla ja vastaavien nuorisotalojen uudistusprosessien edessä Helsingin kaupungin alueella ja muualla. Menetelmät soveltuvat myös muiden kuin nuorten keskuudessa hyödynnettäväksi. Työn laajempia vaikutusmahdollisuuksia on tunnistettu ja tämän työn luovat ja osallisuutta vahvistavat menetelmät ovat herättäneet mielenkiintoa. Esimerkkinä tästä Helsingin kaupungin Koillisen alueen stadiluotsi, jonka tarkoitus on lisätä kaupunkilaisten osallisuutta ja moniäänisyyttä, sekä tukea toimialoja asukkaiden osallisuuteen liittyvissä asioissa, haluaa hyödyntää opinnäytetyöni luovaa ja monimenetelmällistä lähestymistapaa osana järjestämiään asukastilaisuuksia Helsingin kaupungilla (Helsingin kaupunki 2024). Tavoite on saattaa tämän opinnäytetyön yhteydessä kerätty tieto ja kokemukset Malmin nuorisotyöyksikön työyhteisön lisäksi myös muualle Helsingin kaupungin nuorisopalveluiden hyödynnettäväksi.

LÄHTEET

- Ainiala, Terhi & Kivilaakso, Aura & Olsson, Piia & Savolainen, Panu & Vahtikari, Tanja 2021. Kadun kulmassa. Reittejä humanistiseen kaupunkitutkimukseen. Teoksessa Terhi Ainiala & Aura Kivilaakso & Piia Olsson & Panu Savolainen & Tanja Vahtikari (toim.) Humanistinen kaupunkitutkimus. Tampere: Vastapaino, 7–28.
- Armanto, Riikka & Lauttamäki, Ville & Siivonen, Katriina 2022. Monimuotoinen tulevaisuusverstaas. Teoksessa Hanna-Kaisa Aalto & Katariina Heikkilä & Pasi Keski-Pukkila & Maija Mäki & Markus Pöllänen (toim.) Tulevaisuuden tutkimus tutuksi - perusteita ja menetelmiä. (E-kirja.) Tulevaisuudentutkimuksen Verkostoakatemia julkaisuja 1/2022, Tulevaisuuden tutkimuskeskus, Turun yliopisto, 222–236.
- Backman, Jussi & Himanka, Juha 2014. Fenomenologia. Ensyklopedia. Julkaisussa LOGOS-ensyklopedia, filosofia.fi. Tampere: Eurooppalaisen filosofian seura. Viitattu 15.2.2024. <http://hdl.handle.net/10138/160881>
- Casey, Edward 2001. Between Geography and Philosophy: What Does It Mean To Be In The Place -world? *Annals of the Association of American Geographers* 91, 683-693. Viitattu 15.2.2024. <https://doi.org/10.1111/0004-5608.00266>
- Ehn, Billy 2014. Arjen yllätyksiä -huomaamattoman etnografia ja kulttuurianalyysi. Teoksessa Pilvi Hämeenaho & Eerika Koskinen-Koivisto (toim.) Moniulotteinen etnografia. Helsinki: Juvenes Print, 59–79.
- FEMMAplanning 2023. Osallistavaa kaupunkisuunnittelua. Viitattu 26.1.2023. <https://femmaplanning.com/>
- Fingerroos, Outi & Jouhki, Jukka 2014. Etnologinen kenttätö ja tutkimus: Metodien monimuotoisuuden pohdintaa ja esimerkkitapauksia. Teoksessa Pilvi Hämeenaho & Eerika Koskinen-Koivisto (toim.) Moniulotteinen etnografia. Helsinki: Juvenes Print, 79–108.
- Forss, Anne-Mari 2010. Paikan estetiikka. Eletyn ja koetun ympäristön fenomenologiaa. Helsinki: Gaudeamus.
- Gretschel, Anu 2002. Kunta nuorten osallisuusympäristönä. Nuorten ryhmän ja kunnan vuorovaikutussuhteen tarkastelu kolmen liikuntarakentamisprojektin laadunarvioinnin keinoin. Väitöskirja. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Viitattu 23.2.2024. <http://urn.fi/URN:ISBN:951-39-1286-8>
- Gretschel, Anu 2011. Nuorisotalo mahdollistavana lähiyhteisönä: nuorten näkökulma. Helsingin kaupungin nuorisosiainkeskus, julkaisuja 3/2011. Nuorisotutkimusverkosto. Helsinki: Nuorisotutkimusseura. Viitattu 24.2.2024. <https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/nuorisotalo.pdf>
- Gretschel, Anu & Rautiainen, Matti & Vanhanen-Nuutinen, Liisa & Tarvainen, Kai 2023. Demokratia- ja ihmisoikeuskasvatus Suomessa : Tilannekuva ja suositukset 2023. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2023:24. Helsinki: Valtioneuvoston kanslia. Selvitys ja tutkimustoiminta. Viitattu 23.2.2024. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164857/VNTEAS_2023_24.pdf

- Hakoköngäs, Eemeli & Martikainen, Jari 2021. Visuaaliset menetelmät arki ajattelun tutkimuksessa. Teoksessa Sanna Ryyänen & Anni Rannikko (toim.) Tutkiva mielikuviutus. Luovat, osallistuvat ja toiminnalliset tutkimusmenetelmät yhteiskuntatieteissä. Tallinna: Gaudeamus, 82–99.
- Heikkilä, Eino 2020. Etnografia tiedon ja tarinan rajalla. Antroblogi. Blogiteksi. Viitattu 21.2.2024. <https://antroblogi.fi/2020/01/etnografia-tiedon-ja-tarinan-rajalla/>
- Heikkilä, Eino 2023. Narratiivinen tutkijuus ja tietäminen etnografiassa. Väitöskirja. Helsinki: Helsingin yliopisto. Viitattu 23.3.2024. <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/6d669486-81c4-4ab7-a17a-c94e799de5fd/content>
- Helsingin kaupunki 2020. NUPS. Helsingin nuorisopalveluiden nuorisotyön perussuunnitelma. Helsingin kaupungin nuorisopalvelukokonaisuus. Viitattu 23.2.2024. https://julkaisut.hel.fi/sites/default/files/2021-05/NUPS_Helsingin%20nuorisoty%C3%B6n%20perussuunnitelma%2011.5.2021.pdf
- Helsingin kaupunki 2022a. Pukinmäen täydennysrakentamisen suunnitteluperiaatteet 22.3.2022. Viitattu 21.1.2023. https://www.hel.fi/static/public/hela/Kaupunkiymparistolautakunta/Suomi/Paatoks/2022/Kymp_2022-03-22_Kylk_10_Pk/D89C0F22-F365-CFE3-9579-7FC11FF00000/Liite.pdf
- Helsingin kaupunki 2022b. Helsingin kaupunki liittyy Placemaking Europe -verkostoon. Uutiset. Helsingin kaupunki. Viitattu 1.4.2024. <https://www.hel.fi/fi/uutiset/helsingin-kaupunki-liittyy-placemaking-europe-verkostoon>
- Helsingin kaupunki 2024a. Valinnat, ohjelmat ja painopisteet. Viitattu 26.1.2023. <https://www.hel.fi/fi/paatöksenteko-ja-hallinto/strategia-ja-talous/strategia/valinnat-ohjelmat-ja-painopisteet>
- Helsingin kaupunki 2024b. Vuorovaikutusraportti. Malmin ja Pukinmäen yleisten alueiden suunnitelma 2021-2030. Viitattu 24.2.2024. https://www.hel.fi/static/hkr/aluesuunnitelmat/malmin_pukinmaen_alsu/Vuorovaikutusraportti_Malmi_Pukinmaki_06112020.pdf
- Helsingin kaupunki 2024c. Miten suunnittelu etenee. Viitattu 1.3.2024. <https://www.hel.fi/fi/kaupunkiymparisto-ja-liikenne/kaupunkisuunnittelu-ja-rakentaminen/miten-suunnittelu-etenee>
- Helsingin kaupunki 2024d. Osallistu kaupungin suunnitteluun. Viitattu 1.3.2024. <https://www.hel.fi/fi/kaupunkiymparisto-ja-liikenne/kaupunkisuunnittelu-ja-rakentaminen/osallistu-kaupungin-suunnitteluun>
- Helsingin kaupunki 2024e. Miten nuorten budjetti etenee? Viitattu 1.3.2024. <https://nuortenbudjetti.hel.fi/pages/miten-ruutibudjetti-etenee>
- Helsingin kaupunki 2024f. OmaStadin vaiheet. Viitattu 2.4.2024. <https://omastadi.hel.fi/pages/mika-on-omastadi>
- Helsingin kaupunki 2024g. Äänestystulos 2024. Viitattu 2.4.2024. <https://omastadi.hel.fi/processes/osbu-2023/f/190/results>

- Helsingin kaupunki 2024h. Nuorten aloitteet. Viitattu 24.2.2024. <https://nuorten.hel.fi/osallistu-ja-vaikuta/nuorten-aloitteet/>
- Helsingin kaupunki 2024i. Helsingin nuorisoneuvosto. Viitattu 24.2.2024. <https://nuorten.hel.fi/osallistu-ja-vaikuta/helsingin-nuorisoneuvosto/>
- Helsingin kaupunki 2024j. Sponssi. Viitattu 31.3.2024. <https://nuorten.hel.fi/osallistu-ja-vaikuta/tukea-toimintaan/sponssi/>
- Helsingin kaupunki 2024k. Ylä-Malmin torin perusparannus esillä 27.2.-19.3.2024. Viitattu 1.4.2024. <https://paatokset.hel.fi/fi/kuulutukset-ja-ilmoitukset/yla-malmin-torin-perusparannus-esilla-272-1932024>
- Helsingin kaupunki 2024l. Stadiluotsit. Viitattu 4.4.2024. <https://www.hel.fi/fi/paatoksentekeja-hallinto/osallistu-ja-vaikuta/tukea-yhdessa-tekemiseen/stadiluotsit>
- Hirvonen, Saara 2020. Vanhemmat huolestuivat Tapanilan aseman turvallisuudesta -Itse korotettu aita ei käy Väylävirastolle. Uutinen 11.3.2020. Viitattu 3.4.2024. <https://yle.fi/a/3-11251797>
- Honkasalo, Veronika & Souto, Anne-Mari & Suurpää, Leena 2007. Mikä tekee nuorisotyöstä monikulttuurisen? Kokemuksia, käytäntöjä ja haasteita 10 suurimmassa kunnassa. Verkkojulkaisuja 16. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Viitattu 20.3.2024. <https://www.nuorisotutkimusseura.fi/julkaisut/verkkokauppa/verkkojulkaisut/921-mika-tekee-nuorisotyosta-monikulttuurisen-kokemuksia-kaytantoja-ja-haasteita-10-suurimmassa-kunnassa>
- Humanistinen ammattikorkeakoulu 2024. 1.3. Tutkimuksellisen kehittämistyön lähestymistavat ja menetelmät. Opinnäytetyöopas YAMK. Viitattu 23.1.2023. <https://humak.libguides.com/c.php?g=688355&p=4925417>
- Hämeenaho, Pilvi & Koskinen-Koivisto, Eerika 2014. Etnografian ulottuvuuden ja mahdollisuudet. Teoksessa Pilvi Hämeenaho & Eerika Koskinen-Koivisto (toim.) Moniulotteinen etnografia. Helsinki: Juvenes Print, 7–31.
- Jodelet, Denise & Milgram, Stanley 1976. Psychological maps of Paris. Teoksessa Stanley Milgram (toim.) The Individual in a social world. Essays and Experiments. McGraw-Hill Education, 2nd edition, 88-113. Viitattu 1.3.2024. https://www.academia.edu/12102290/Jodelet_D_and_Milgram_S_1976_Psychological_maps_of_Paris
- Jännti, Anni 2021. Kaupunki ihmisten tuntemana. Teoksessa Terhi Ainiala & Aura Kivilaakso & Piia Olsson & Panu Savolainen & Tanja Vahtikari (toim.) Humanistinen kaupunkitutkimus. Tampere: Vastapaino, 95–118.
- Järviluoma, Helmi & Aula, Inkeri & Pöllänen, Sonja & Pärjälä, Eeva & Tiainen, Milla & Venäläinen, Juhana 2021. Kaupunki taiteena ja taiteilijat kaupungissa. Taiteentekemisen ja ympäristön yhteismuotoutuminen aistielämäkerrallisilla kävelyillä. Teoksessa Terhi Ainiala & Aura Kivilaakso & Piia Olsson & Panu Savolainen & Tanja Vahtikari (toim.) Humanistinen kaupunkitutkimus. Tampere: Vastapaino, 61–94.

- Kankainen, Tomi 2020. Robert. D. Putman – sosiaalisen pääoman puolestapuhuja. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 31.3.2024. <http://kans.jyu.fi/sanasto/sanat-kansio/robert-d-putnam-2013-sosiaalisen-paaoman-puolestapuhuja>
- Kekki, Minna-Kerttu & Kovalainen, Pirjo & Ollikainen, Antti 2023. Nuorten osallisuuden edistäminen -Nuorisolan osaamiskeskusten näkökulmia ja työkaluja. Osallisuuden osaamiskeskus. Viitattu 23.2.2024. https://nuoreljaosallisuus.fi/wp-content/uploads/2023/11/Koordinaatti_Nuorten-osallisuuden-edista%CC%88minen_syksy_2023_sa.pdf
- Koivula, Anna-Kaarina & Nyman, Ahti 2020. Traumainformoidun työn perusteita. Artikkelijulkaisu @SeAMK-verkkolehti. Viitattu 31.3.2024. <https://lehti.seamk.fi/hyvinvointi-ja-luovuus/traumainformoidun-tyon-perusteita/>
- Kuusisto-Arponen, Anna-Kaisa & Tani, Sirpa 2009. Hengailun maantiede. Arjen kaupunki nuorten olemisen tilana. Alue ja ympäristö. Julkaisu 38 nro 1, 51–58. Viitattu 16.2.2024. <https://aluejaymparisto.journal.fi/article/view/64370/25650>
- Maankäyttö- ja rakennuslaki 132/1999. Viitattu 1.3.2024. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990132>
- Mönkkönen, Kaarina 2021. Eläytymismenetelmä. Teoksessa Sanna Ryyänen & Anni Rannikko (toim.) Tutkiva mielikuvitus. Luovat, osallistuvat ja toiminnalliset tutkimusmenetelmät yhteiskuntatieteissä. Tallinna: Gaudeamus, 103–131.
- Nivala, Elina & Ryyänen, Sanna 2013. Kohti sosiaalipedagogista osallisuuden ideaalia. Sosiaalipedagoginen aikakauskirja, vuosikirja 2013, 9–41.
- Oikeusministeriö 2024. Mitä yhdenvertaisuudella tarkoitetaan? Oikeusministeriö. Viitattu 31.3.2024. <https://yhdenvertaisuus.fi/mita-on-yhdenvertaisuus>
- Olsson, Pia & Rinne, Jenni & Suopajarvi, Tiina 2021. Kaupungin tuntu. Paikka moniaistisena kokemuksena. Teoksessa Terhi Ainiala & Aura Kivilaakso & Piia Olsson & Panu Savolainen & Tanja Vahtikari (toim.) Humanistinen kaupunkitutkimus. Tampere: Vastapaino, 31–59.
- Paananen, Veera 2022. Helsinki suunnittelee uutta Pukinmäenrannan asuinalueita -asuntoja voitulla 3 500 asukkaalle. Helsingin Sanomat. Uutinen 22.3.2022. Viitattu 21.1.2023. <https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000008696220.html>
- Passinmäki, Pekka 2015. Arkkitehdit saivat olla hieman vaatimattomampia. Juhani Pallasmaan haastattelu. Niin & Näin aikakauslehti 4/2015. Viitattu 23.1.2023. <https://netn.fi/sites/www.netn.fi/files/netn154-09.pdf>
- Pietilä, Kaisa 2020. Reflektointi elämyspedagogiikassa. Teoksessa Seppo J.A. Karppinen & Maarit Marttila & Anita Saaranen-Kauppinen (toim.) Seikkailukasvatusta Suomessa - pedagogisia ja didaktisia näkökulmia. Julkaisu 97. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu, 186–203.
- Pink, Sarah 2008. An urban tour. The sensory sociality of ethnographic place-making. *Ethnography* 9:2, 175-196. <https://doi.org/10.1177/1466138108089467>

- Ryynänen, Sanna & Rannikko, Anni 2021. Johdanto. Teoksessa Sanna Ryynänen & Anni Rannikko (toim.) Tutkiva mielikuvitus. Luovat, osallistuvat ja toiminnalliset tutkimusmenetelmät yhteiskuntatieteissä. Tallinna: Gaudeamus, 11–32.
- Sakki, Inari & Mäkinieniemi, Jaana-Piia & Hakoköngäs, Eemeli & Pirttilä Backman, Anna-Maija 2014. Miten tutkia sosiaalisia representaatioita? Artikkel. Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti, 317–329. Viitattu 21.1.2023. <https://journal.fi/sla/article/view/48478/14151>
- Sakki, Inari & Menard, Rusten & Pirttilä-Backman, Anna-Maija 2017. Sosiaaliset representaatiot: yhteisön ja mielen välinen silta. Teoksessa Antti Gronow & Tuukka Kaidesoja (toim.) Ihmismielen sosiaalisuus. Helsinki: Gaudeamus, 104–129. Viitattu 21.1.2023. <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/bdc8fa82-d544-49fd-b29b-bd5443c0fa8e/content>
- Sarla, Jalmari 2021. Placemaking and suburban regeneration in Helsinki: ethnographic exploration into spatial and aesthetic experiences of public spaces in Malmi and Malminkartano. Helsingin yliopisto. Kaupunkitutkimuksen ja -suunnittelun koulutusohjelma. Pro gradu. Viitattu 25.3.2024. <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/75931b1b-c624-4050-90f1-d653346bda74/content>
- Sitra 2023a. Megatrendit 2023: Näitä kehityskulkuja emme voi ohittaa. Uutiset 1.1.2023. Viitattu 23.1.2023. <https://www.sitra.fi/uutiset/megatrendit-2023-naita-kehityskulkuja-emme-voi-ohittaa/>
- Sitra 2023b. Megatrendit 2023 päivitys: ymmärrystä yllätysten aikaan. Video. Viitattu 23.1.2023. <https://www.sitra.fi/aiheet/megatrendit/#megatrendit-2023-paivitys-ymmarrysta-yllatysten-aikaan>
- Sitra 2023. Tulevaisuustajuus. Viitattu 18.11.2023. <https://www.sitra.fi/hankkeet/tulevaisuustajuus/>
- Sonck, Eetu 2022. Placemaking-menetelmällä saadaan uutta ajattelua kaupunkitilojen suunnitteluun 2022. Uutinen. Viitattu 1.4.2024. <https://urbanacademy.fi/ajankohtaista/placemaking-menetelmalla-saadann-uuutta-ajattelua-kaupunkitilojen-suunnitteluun/>
- Suoranta, Juha & Pyyhtinen, Olli 2021. Kaunokirjallisuuden käyttö yhteiskuntatutkimuksessa. Teoksessa Sanna Ryynänen & Anni Rannikko (toim.) Tutkiva mielikuvitus. Luovat, osallistuvat ja toiminnalliset tutkimusmenetelmät yhteiskuntatieteissä. Tallinna: Gaudeamus, 33–56.
- Tenk.fi 2023a. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohje 14.11.2012. Viitattu 3.2.2023. <https://tenk.fi/fi/ohjeet-ja-aineistot/HTK-ohje-2012>
- Tenk.fi 2023b. Ihmistieteiden eettisen ennakoarvioinnin ohje 2019. Viitattu 3.2.2023. https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2019.pdf
- Terveyskylä 2024. Nälkää vai syömisen halua? Viitattu 31.3.2024. <https://www.terveyskyla.fi/lastentalo/tietoa-lasten-sairauksista/lasten->

painonhallinta/hyv%C3%A4n-sy%C3%B6misen-taitoja-voi-
opetella/n%C3%A4lk%C3%A4%C3%A4-vai-sy%C3%B6misen-halua

Tolonen, Tarja & Aapola-Kari, Sinikka & Lahtinen, Jenni & Wrede-Jännti, Matilda 2021. Miten kaupungista tulee oma? Kaupunkipääoma ja nuorten eriytyneet suhteet kaupunkitilaan. Teoksessa Kaisa Vehkalahti & Sinikka Aapola-Kari & Päivi Armila (toim) Sata nuorta, sata polkua aikuisuuteen. Julkaisuja Nro 235. Helsinki: Nuorisotutkimusseura. Nuorisotutkimusverkosto, 57–80.

Suomen YK-liitto 2024. Turvallinen tila. Viitattu 31.3.2024.
<https://www.ykliitto.fi/turvallinen-tila>

Unicef 2024a. Lapsen oikeuksien sopimus: koko teksti. Viitattu 23.2.2024.. <https://www.unicef.fi/tyomme/lapsen-oikeudet/lapsen-oikeuksien-sopimus/lapsen-oikeuksien-sopimuksen-koko-teksti/#osa1>

Unicef 2024b. Lapsiystävällinen kunta. Viitattu 24.2.2024. <https://www.lapsiystavallinenkunta.fi/>

Yhdistyneet Kansakunnat 2015. Transforming our world: The 2030 agenda for sustainable development. Viitattu 20.3.2024.
<https://sdgs.un.org/sites/default/files/publications/21252030%20Agenda%20for%20Sustainable%20Development%20web.pdf>

LIITTEET

Liite 1. Moniaistinen kokemuskävely haastattelurunko

Liite 2. Tulevaisuustyöpajan suunnitelma sisältäen Tila-Aliaksen

LIITE 1:

Moniaistinen kokemuskävely haastattelurunko

Vie minut lempi/inhokkipaikkaasi?

Mitä reittejä kuljet yleensä?

Pysähdytään aistien äärelle:

- Kuulo
- Näkö
- Tuntuma
- Maku
- Haju
- Tunnelma, atmosfääri

- Mietitkö koskaan aistien kautta?
- Vaikuttaako sinuun ääni, haju, maku, näkö, tunnelma?
- Mikä sinuun vaikuttaa eniten?
- Miten kuvailisit paikkaa aistien kautta?
- Miten kuvailisit paikan tunnelmaa?
- Kiinnitätkö koskaan huomiota tunnelmaan ja miten se vaikuttaa sinuun?
- Mikä tekee tästä sinun lempipaikan, miksi inhokin?
- Koetko täällä olosi turvalliseksi?
- Mikä siihen vaikuttaa?
- Jos saisit muuttaa Pukinmäen kaupunkikuvassa/ympäristössä mitä vaan, mitä se olisi?
- Miten sijoitat Pukinmäen osaksi Helsinkiä? Missä muualla olet käynyt ja millä?
- Miten liikut alueella?

LIITE 2:

Tulevaisuustyöpajan suunnitelmassa on sovellettu vapaasti mm. Eläytymismenetelmää (Mönkkönen 2021, 103-131), Sitran Tulevaisuustaaajuus -menetelmää (Sitra 2023) ja Tulevaisuusverstaan lähtökohtia (Armanto, Lauttamäki & Siivonen 2022, 222-236).

Tulevaisuustyöpaja

Kesto 2h30min.

INTRO: MIKSI MUUTOKSENTEKIJÄ TARVITSEE TULEVAISUUSAJATTELUA?

- mitä tulee mieleen sanasta ”Tulevaisuus”
- tulevaisuuteen liittyviä “Mitä jos...?” -kysymyksiä.

Ryhmässä pohditaan, millaisia ajatuksia ne herättävät

AJATUSTEN KERÄÄMINEN YHDESSÄ: NUORISOTALO

Kirjoitetaan Post it -lapuille:

- Jokainen kertoo mitä tulee mieleen sanasta “Nuorisotalo”.
- Jokainen keksii nuorisotaloon liittyviä “Mitä jos...?” -kysymyksiä.

Esim. Mitä jos nutalla olisi aina hiljaista? Mitä jos nuta olisi aina auki? Mitä jos nutalla olisi pomppulinna? Pohditaan yhdessä, millaisia ajatuksia ne herättävät.

MONIAISTINEN KOKEMUSKÄVELY NUTAN SISÄLLÄ

- Aistivirittäytyminen (näkö, kuulo, tunto, maku, haju)
- Vie meidät/minut paikkaan nutalla mikä on lempipaikka/ ikävin paikka?
- Miksi valitsit tämän paikan? Mitä tunteita/ tunnelmia paikka herättää?
Mikä tilassa on tärkeää? Mikä tulisi ottaa huomioon?

TILA –ALIAS

Selitä sanat:

- Yhdenvertaisuus
- Esteettömyys
- Nuorisotalo
- Turvallisuus
- Meteli
- Hiljainen huone
- Keittiö
- Pleikka
- Biljardi
- Sähly
- Kaikki polttaa kaikkia
- Leipominen
- Leffailta
- Juna-asema
- Osallisuus
- Aistit
- Sohva
- Säkkituoli
- DJ-koppi
- Toiminta
- Retket
- Turvallisemman tilan periaatteet
- Jäähä
- Kaupunkisuunnittelu
- Alepa
- s-market
- Koulun piha
- Sali
- Aikuinen
- Ystävyys
- Keskusteleminen
- Lautapelit

Mitä sanoja itse keksisit nuta –aliakseen?

MIELIKUVAMATKA

JOS MIETIT UNELMIEN NUTAA TULEVAISUUDESSA?

Kuvittele itsesi tulevaisuuteen / voit itse valita aikakauden.

- Mielikuvamatka koti – nuta

-Miltä matkalla näyttää/ kuulostaa / makuja / hajuja/ tuntuu /tunnelma?

Saavut nutalle:

-Miltä siellä näyttää? kuulostaa / makuja / hajuja/ tuntuu /tunnelma?

-Mitä tiloja nutalla on? Mitä toimintaa?

-Mitä teet? Ketä muita siellä on?

-Miltä siellä näyttää? kuulostaa / makuja / hajuja/ tuntuu /tunnelma?

- Matka nutalta kotiin:

-Miltä matkalla näyttää/ kuulostaa / makuja / hajuja/ tuntuu /tunnelma?

PAPERI

Lopuksi kirjoitetaan paperille:

-Minulle tärkeää nutalla on?

-Miltä minusta tuntuu nutalla?

-Minulle tärkein paikka nutalla on?

-Mitä teen nutalla?